

**REGULATORNA KOMISIJA ZA ENERGETIKU
REPUBLIKE SRPSKE**

***IZVJEŠTAJ O RADU
ZA 2008. GODINU***

Trebinje, maj 2009. godine

SADRŽAJ

PREDGOVOR	4
UVOD.....	6
1. PRAVNI OSNOV ZA REGULACIJU ENERGETSKOG SEKTORA I ENERGETSKIH DJELATNOSTI I NADLEŽNOSTI RERS-A	7
2. KLJUČNE AKTIVNOSTI	9
2.1 SJEDNICE, SASTANCI I JAVNE RASPRAVE	9
2.2 DONOŠENJE OPŠTIH NORMATIVNIH AKATA	10
2.2.1 Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom	10
2.2.2 Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu	10
2.2.3 Pravilnik o izdavanju dozvola	10
2.2.4 Izrada Pravilnika o kvalifikovanom proizvođaču i podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje toplotne i električne energije.....	11
Odluka o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima	11
2.2.5 Pravilnik o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom	11
2.3 IZDAVANJE DOZVOLA I NADGLEDANJE	12
2.3.1 Izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije.....	12
2.3.2 Izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na području BiH13	
2.3.3 Izdavanje dozvole za izgradnju elektroenergetskih objekata	14
2.3.4 Nadzorne provjere preduzeća korisnika dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti	14
2.4 REGULACIJA CIJENA I OTVARANJE TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA	15
2.4.1 Otvaranje tržišta električne energije i prirodnog gasa.....	15
2.5 ZAŠTITA KUPACA ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA.....	16
2.5.1 Regulatorni okvir zaštite kupaca.....	16
2.5.2 Rješavanje sporova i žalbi	18
2.5.3 Zaštita socijalno ugroženih kupaca	18
2.6 IZVJEŠTAVANJE	20
2.7 SARADNJA	21
2.7.1 Energetska zajednica Jugoistočne Evrope.....	21
2.7.2 ERRA – Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela.....	21
2.7.3 Saradnja sa drugim regulatornim komisijama.....	21
2.7.4 Učešće u radu skupova, konferencija i seminara	22
3. ZAPOSLENI, ORGANIZACIJA I JAVNOST RADA.....	22
3.1 ZAPOSLENI I ORGANIZACIJA RADA REGULATORNE KOMISIJE.....	22
3.2 JAVNOST RADA REGULATORNE KOMISIJE.....	24
4. FINANSIRANJE REGULATORNE KOMISIJE.....	24
4.1 FINANSIRANJE.....	24
4.2 REVIZORSKI IZVJEŠTAJ.....	26
5. INFORMACIONI SISTEM RERS-A	29
B. ENERGETSKI SEKTOR - TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA U REPUBLICI SRPSKOJ.....	31
1. PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	31
1.1. PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE – INSTALISANI KAPACITETI, BILANS I OSTVARENJE	31
1.2. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE	34
1.2.1 Koristi od obnovljive energije	34
1.2.2 Zakonski okvir u Republici Srpskoj.....	34
1.2.3 Aktivnost RERS-a na izradi podzakonskih akata	35
1.2.4 Mogući sistem podsticaja u RS.....	35
1.2.5 Energija iz obnovljivih izvora u ukupnoj bruto potrošnji električne energije u RS	36

1.2.6	Postojeći i dodatni potencijal MHE u RS.....	37
1.2.7	Mogući efekti naknade za OIE na krajnje kupce	38
1.2.8	Pravne tekovine Evropske Unije	38
1.3	PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE – ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	39
2.	PRENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE	44
3.	DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	45
3.1	OPERATORI DISTRIBUTIVNOG SISTEMA U REPUBLICI SRPSKOJ	45
3.2	METODOLOGIJA ZA UTVRĐIVANJE TARIFNIH STAVOVA ZA KORISNIKE DISTRIBUTIVNIH SISTEMA U REPUBLICI SRPSKOJ	47
3.3	IZJEDNAČAVANJE DISTRIBUTIVNE MREŽNE TARIFE	48
3.4	PREUZIMANJE I POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE U DISTRIBUTIVNOJ MREŽI	49
3.5	GUBICI ELEKTRIČNE ENERGIJE U DISTRIBUTIVNOJ MREŽI	50
3.6	KVALITET USLUGE	53
4.	SNABDIJEVANJE TARIFNIH KUPACA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM	60
4.1	POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	60
4.2	SIGURNOST SNABDIJEVANJA - PROIZVODNJA I POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE	62
4.3	PRIHOD DISTRIBUCIJE I SNABDIJEVANJA TARIFNIH KUPACA	62
5	INFORMACIJE O CIJENAMA I TRŽIŠTU U 2008. GODINI	63
5.1	TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE	63
5.2	VELEPRODAJNO TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE	63
5.2.1	Proizvođači	63
5.2.2	Trgovci	63
5.3	MALOPRODAJNO TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE	64
5.3.1	Snabdjevači	64
5.3.2	Kupci	66
5.4	OTVORENOST TRŽIŠTA ELEKTRIČNE ENERGIJE	66
5.5	PROSJEČNA CIJENA ELEKTRIČNE ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ	68
5.5.1	Cijena korišćenja distributivne mreže prema metodologiji Eurostata	68
5.5.2	Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u Republici Srpskoj	70
5.5.3	Prosječne cijene električne energije za krajnje kupce u Bosni i Hercegovini	71
5.6	UPOREDNI PODACI O CIJENAMA ELEKTRIČNE ENERGIJE U REPUBLICI SRPSKOJ I OKRUŽENJU ZA STANDARDNOG KUPCA	72
5.6.1	Novi pristup obradi podataka i prezentaciji cijena električne energije	72
5.6.2	Cijene električne energije u RS i okruženju - stara metodologija obrade podataka	76
5.7	PRIUŠTIVOST ELEKTRIČNE ENERGIJE KUPCIMA IZ KATEGORIJE "DOMAĆINSTVA"	79
5.8	TRŽIŠTE PRIRODNOG GASA	81
5.9	INFORMACIJA O CIJENAMA PRIRODNOG GASA	82
5.9.1	Cijene prirodnog gasa u Republici Srpskoj	82
5.9.2	Poređenje cijena prirodnog gasa	83
5.9.3	ELEKTRIČNA ENERGIJA I PRIRODNI GAS - CIJENE UPOREDNI PRIKAZ	85

PREDGOVOR

Izveštaj o radu Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske daje cjelovit pregled odvijanja njenih aktivnosti usmjerenih na postizanje ciljeva definisanih planom poslovanja i finansijskim planom (budžetom) Regulatorne komisije za 2008. godinu.

Osnovni cilj djelovanja Regulatorne komisije je uspostavljanje i unapređenje regulatornog okvira, neophodnog za funkcionisanje energetskeg sektora u Republici Srpskoj, na način koji će, u tržišnim uslovima obezbijediti sigurnost snabdijevanja kupaca energijom i održivi razvoj ovog sektora.

Regulatorna komisija za energetiku, koja je izvorno osnovana kao Regulatorna komisija za električnu energiju, već četvrtu godinu u kontinuitetu, ostvaruje svoju nadležnost koja se odnosi na regulisanje odnosa u obavljanju djelatnosti proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom. Te aktivnosti se sprovode putem nadzora nad primjenom propisanih uslova izdatih dozvola za obavljanje djelatnosti, odnosno provjerom i usmjeravanjem ponašanja korisnika dozvola u pogledu njihove transparentnosti u radu, potrebnog razdvajanja računa, odnosa prema drugim učesnicima na tržištu, kao i odnosa prema životnoj sredini i efikasnom korištenju energetskeg resursa.

U 2008. godini Regulatorna komisija je donijela veoma važan akt kojim se uređuje priključenje objekata korisnika distributivnog sistema električne energije na distributivnu mrežu sa osnovnim ciljem da se obezbijedi utvrđivanje pravičnog iznosa naknade za priključenje i stvore uslovi za razvoj distributivne mreže, radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja kupaca električnom energijom.

Utvrđivanjem nacrtu propisa o korištenju obnovljivih izvora energije i kogeneracijskih postrojenja za proizvodnju električne energije, Regulatorna komisija je dala u javnost svoje viđenje uređenja ove problematike. Konačnim donošenjem ovih akata, koje treba da uslijedi nakon donošenja odgovarajućih propisa Vlade Republike Srpske, kojim će se definisati osnovni ciljevi korištenja obnovljivih izvora energije, obezbjeđuje se jasan i unaprijed poznat regulisani okvir za investiciona ulaganja u obnovljive izvore energije u RS.

U okviru nadležnosti koja se odnosi na zaštitu kupaca, Regulatorna komisija je svoje aktivnosti u 2008. godini usmjerila na izmjene i dopune kao i nadgledanje primjene niza odredbi u Opštim uslovima za snabdijevanje i isporuku električne energije, kojima se sprečava ili ograničava monopolsko i netransparentno ponašanje distributivnih kompanija te na rješavanje sporova po pojedinačnim zahtjevima kupaca električne energije.

Donošenjem propisa za regulisanje tarifa i izdavanje dozvola, Regulatorna komisija je obezbijedila preduslove za sprovođenje postupaka za određivanje tarifa za transport, distribuciju i snabdijevanje kupaca prirodnim gasom, utvrđivanje naknada za priključenje objekata kupaca na distributivnu i transportnu mrežu, kao i uslove za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti energetskeg subjektima u sektoru prirodnog gasa u Republici Srpskoj.

Značajna aktivnost u oblasti energetike za Republiku Srpsku i Bosnu i Hercegovinu u 2008. godini odnosila se na obezbjeđenje uslova za primjenu Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope. Ovim ugovorom se i Republika Srpska, u okviru BiH, obavezala na implementaciju i prenošenje, u domaću legislativu, pravnih tekovina

Evropske Unije koje se odnose na tržište električne energije i gasa, zaštitu životne sredine, obnovljive izvore energije i konkurentnost. Regulatorna komisija je aktivno učestvovala u realizaciji mapa puta i akcionih planova kao i u izvještavanju nadležnih institucija o ostvarenom napretku u primjeni pomenutog ugovora.

Prezentovani revidovani finansijski izvještaji, prema kojima su prihodi ostvareni sa 100,41%, a rashodi sa 93,39% u odnosu na planirane, najbolje govore o finansijskom poslovanju Regulatorne komisije u 2008. godini. Za neutrošeni dio sredstava, korisnicima dozvole za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti, umanjen je iznos regulatorne naknade za 2009. godinu.

Regulatorna komisija se u svom radu strogo pridržavala principa koji podrazumijevaju: djelovanje u okvirima nadležnosti i obaveza propisanih zakonom, poštovanje unaprijed objelodanjenih pravila, procedura i metodologija, kao i otvorenost i javnost rada koji uključuju obavezno konsultovanje javnosti kod donošenja odluka.

Prezentovanjem informacija o svom radu na način kako je to učinjeno u ovom izvještaju, Regulatorna komisija obezbjeđuje izvještavanje o svom radu u skladu sa članom 31. Zakona o električnoj energiji Republike Srpske.

UVOD

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (u daljem tekstu: Regulatorna komisija, RERS) osnovana je Zakonom o električnoj energiji (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 66/02), pod nazivom Regulatorna komisija za električnu energiju Republike Srpske, u cilju regulisanja tržišta električne energije u Republici Srpskoj. Promjena naziva u Regulatornu komisiju za energetiku Republike Srpske je izvršena Zakonom o izmjenama zakona i dopunama zakona o električnoj energiji (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 60/07), kojim je kao samostalnoj, specijalizovanoj, neprofitnoj i nezavisnoj organizaciji proširena nadležnost i na druge oblasti energetike utvrđene posebnim zakonom. Zakonom o gasu (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 86/07) propisane su nadležnosti Regulatorne komisije u sektoru za gas. U međuvremenu je donesen i prečišćeni tekst Zakona o električnoj energiji (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 8/08).

Ovaj izvještaj obuhvata informacije o radu Regulatorne komisije koji je obilježio prethodnu 2008. godinu, te se na osnovu odredbe člana 30. Zakona o električnoj energiji Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 8/08) dostavlja Narodnoj skupštini Republike Srpske na usvajanje.

Izveštaj je podijeljen na nekoliko cjelina koje ističu najznačajnije aktivnosti Regulatorne komisije.

Početni dio poglavlja o ključnim aktivnostima sadrži kvantitativne pokazatelje o broju održanih redovnih sjednica, internih sastanaka i javnih rasprava kao i broj i vrstu donesenih akata.

Dalje, slijedi podjela na aktivnosti koje se odnose na:

- izdavanje dozvola i nadziranje poštivanja propisanih uslova dozvole,
- regulisanje cijena električne energije i elektroenergetskih usluga i otvaranje tržišta,
- zaštita kupaca,
- rješavanje sporova i žalbi,
- izrada dokumenata Regulatorne komisije,
- saradnju,
- zaposlene u Regulatornoj komisiji i
- finansiranje i finansijske pokazatelje poslovanja.

U drugom dijelu dat je prikaz elektroenergetskog sektora i tržišta električne energije i prirodnog gasa u Republici Srpskoj.

1. Pravni osnov za regulaciju energetskog sektora i energetskih djelatnosti i nadležnosti RERS-a

Zakon o električnoj energiji i Zakon o gasu predstavljaju osnovnu regulativu energetskog sektora, na osnovu kojih je Regulatorna komisija donijela podzakonske akte koji, zajedno sa navedenim zakonima, čine pravni okvir za regulisanje energetskog sektora u Republici Srpskoj, te na osnovu kojih su sprovedene aktivnosti Regulatorne komisije tokom 2008. godine.

Kada je riječ o podzakonskim aktima Regulatorne komisije, njene aktivnosti se sprovode na osnovu sljedećih akata:

- Odluka o imenovanju predsjednika i Odluke o imenovanju članova Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 90/03, 93/03 i 128/06),
- Statut Regulatorne komisije za električnu energiju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 41/04, 67/07 i 113/07),
- Etički kodeks za članove i zaposlene u Regulatornoj komisiji za električnu energiju Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 49/04),
- Poslovnik o radu Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 96/04),
- Pravilnik o radu, unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 49/04),
- Odluka Narodne skupštine Republike Srpske o usvajanju Budžeta Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske za 2008. godinu, broj 01-1921/08 od 03.12.2008. godine (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 117/08),
- Odluka o regulatornoj naknadi za preduzeća koja se bave djelatnošću proizvodnje, distribucije i trgovine električnom energijom, na osnovu odobrenog Budžeta za 2008. godinu (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 9/09),
- Pravilnik o izdavanju dozvola i saglasnosti (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 4/09),
- Odluka o visini jednokratnih regulatornih naknada (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 16/09),
- Pravilnik o tarifnoj metodologiji i tarifnom postupku za električnu energiju (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 61/05),
- Odluka o sadržaju i formi obrazaca u tarifnom postupku (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 65/05),
- Odluka o određivanju obrazaca zahtjeva za odobrenje cijena i tarifa i obrazaca za tehničke i finansijske podatke (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 65/05 i 59/07),
- Pravilnik o javnim raspravama i rješavanju sporova i žalbi (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 71/05),
- Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 85/08),
- Pravilnik o sticanju statusa kvalifikovanog kupca (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 88/06),

- Pravilnik o povjerljivim informacijama (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 10/07),
- Pravilnik o izvještavanju (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 61/07),
- Odluka o jedinstvenom regulatornom kontnom planu (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 17/07),
- Odluka o tarifnom sistemu za prodaju električne energije u Republici Srpskoj (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 28/06, 40/06, 59/07 i 114/07),
- Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 123/08),
- Pravilnik o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 9/09).

Osnovne nadležnosti Regulatorne komisije u sektoru električne energije su sljedeće:

- nadzor i regulisanje odnosa između proizvodnje, distribucije i kupaca električne energije uključujući i trgovce električnom energijom,
- propisivanje metodologije i kriterijuma za utvrđivanje cijene korišćenja distributivne mreže i cijena snabdijevanja nekvalifikovanih kupaca električnom energijom i metodologije za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu,
- donošenje tarifnog sistema za prodaju električne energije i korišćenje distributivne mreže,
- utvrđivanje tarifnih statova za korisnike distributivnih sistema i tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce,
- izdavanje ili oduzimanje dozvola za proizvodnju, distribuciju i trgovinu električnom energijom,
- donošenje opštih uslova za isporuku i snabdijevanje električnom energijom,
- utvrđivanje cijena električne energije na pragu elektrane.

Osnovne nadležnosti Regulatorne komisije u sektoru prirodnog gasa obuhvataju:

- utvrđivanje metodologije za obračunavanje troškova proizvodnje, transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom,
- utvrđivanje metodologije za obračunavanje troškova priključenja na mrežu,
- donošenje tarifnog sistema za obračunavanje cijena za korišćenje sistema za proizvodnju, transport, distribuciju, skladištenje prirodnog gasa i tarifni sistem za obračun cijena prirodnog gasa za snabdijevanje tarifnih kupaca,
- utvrđivanje kriterijuma i propisivanje uslova za dobijanje, izmjenu i oduzimanje dozvola za obavljanje djelatnosti kao i rješavanje, u postupku za dobijanje, izmjenu i oduzimanje dozvola za obavljanje djelatnosti u sektoru prirodnog gasa,
- rješavanje po žalbi na rješenja operatora transportnog i distributivnog sistema u postupcima davanje odobrenja za korišćenje mreže i odobrenja za priključenje na mrežu,
- utvrđivanje minimalne godišnje potrošnje prirodnog gasa kojom se stiče status kvalifikovanog kupca i utvrđuje status i vođenje registra kvalifikovanih kupaca prirodnog gasa,
- davanje saglasnosti na pravila rada operatora sistema i na opšte uslove za snabdijevanje prirodnim gasom,
- davanje saglasnosti energetske subjektima na cijene usluga i cijene snabdijevanja prirodnim gasom.

2. Ključne aktivnosti

2.1 Sjednice, sastanci i javne rasprave

Redovne sjednice, interni sastanci i javne rasprave

U toku 2008. godine, Regulatorna komisija je održala 19 redovnih sjednica i 27 interna sastanka. Na redovnim sjednicama razmatrana su i donesena akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa Zakonom o električnoj energiji, Zakonom o gasu i propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima su razmatrana pitanja i usvajani akti organizaciono - administrativne prirode. U tabelama su dati podaci o strukturi i broju usvojenih akata na redovnim sjednicama i internim sastancima.

Redovne sjednice – 19		Interni sastanci - 27	
Vrsta dokumenta sa redovne sjed.	Broj	Vrsta dokumenta sa internog sast.	Broj
Zapisnici	19	Zapisnici	27
Usvojene odluke	6	Usvojene odluke	61
Usvojena rješenja	45	Usvojena rješenja	7
Usvojeni zaključci	69	Usvojeni zaključci	20
Obavještenja za javnost	54	Usvojeni pravilnici	1
Utvrđeni nacrti	6	Uputstva	1
Usvojeni pravilnici	4	Sporazum o mirnom rješavanju spora	1
Tumačenja	1		
Mišljenje	1		

Tabela 1 - Struktura i broj donesenih dokumenata

Regulatorna komisija, uvažavajući načelo javnosti i transparentnosti svog rada, je održala više javnih rasprava u skladu sa Pravilnikom o javnim raspravama i rješavanju sporova i žalbi (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 71/05). U toku 2008. godine, RERS je održao 26 javnih rasprava u vezi sa:

- donošenjem opštih normativnih akata – Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom, Pravilnik o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom, Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu, Pravilnik o izdavanju dozvola,
- izdavanjem dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti i
- rješavanjem sporova između učesnika na tržištu električne energije.

U tabeli 2 je prikazan broj javnih rasprava po vrsti:

Vrsta javne rasprave	Pravila i propisi	Izdavanje dozvole	Tarife i tržište	Rješavanje sporova	Ukupan broj održanih rasprava
Opšte javne rasprave	9	5	-	-	14
Tehničke rasprave	7	-	-	-	7
Formalne rasprave	-	-	-	5	5
UKUPNO					26

Tabela 2 - Struktura i broj javnih rasprava

2.2 Donošenje opštih normativnih akata

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske je, u okviru svoje nadležnosti, tokom 2008. godine donijela više normativnih akata i u sektoru električne energije i prirodnog gasa.

2.2.1 Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom

Izmjenom Zakona o električnoj energiji - prečišćeni tekst Službeni glasnik RS broj 8/08 ukazala se potreba izmjene Opštih uslova za isporuku i snabdijevanje električnom energijom (u daljem tekstu: Opšti uslovi) i usklađivanje sa odredbama Zakona o električnoj energiji Republike Srpske. Nakon sprovođenja propisanih procedura koje se odnose na izradu i donošenje podzakonskih akata, počevši od izrade nacrtu akta, odžavanja javnih rasprava i ostavljenog roka za podnošenje komentara javnosti, Regulatorna komisija je na svojoj redovnoj sjednici održanoj 07.08.2008. godine donijela Opšte uslove za isporuku i snabdijevanje električnom energijom koji su objavljeni u Službenom glasniku RS broj 85/08 od 15.09.2008.

2.2.2 Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu

Ovim Pravilnikom uređuje se način određivanja naknade za priključenje objekata korisnika distributivnog sistema električne energije na distributivnu mrežu.

Osnovni cilj ovog Pravilnika je da se obezbijedi utvrđivanje pravičnog iznosa naknade za priključenje na distributivnu mrežu u transparentnom, efikasnom i ekonomičnom postupku i stvaranje uslova za razvoj distributivne mreže radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja kupaca električnom energijom.

Nakon održanih javnih rasprava i isteka roka za dostavljanje komentara, RERS je na svojoj 38. redovnoj sjednici, analizirajući sve komentare koji su dostavljeni u postupku javnog razmatranja ovog akta, donio Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu, dana 8. decembra 2008. godine, a koji je objavljen u Službenom glasniku RS broj 123/08.

2.2.3 Pravilnik o izdavanju dozvola

U cilju sprovođenja regulatornih nadležnosti RERS-a u sektoru prirodnog gasa, shodno Zakonu o gasu u Republici Srpskoj, izrađen je akt za izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti u sektoru prirodnog gasa. U RERS-u je postojao Pravilnik o izdavanju dozvola

donesen decembra 2007. godine sa izmjenama koje su uvažavale izmjene Zakona o električnoj energiji - prečišćeni tekst. Odlučeno je da se izradi jedan pravilnik koji će obuhvatiti izdavanje dozvola za obavljanje djelatnosti u sektoru električne energije i u sektoru prirodnog gasa. U tom smislu, RERS je, po okončanju procedure za donošenje akata, donio Pravilnik o izdavanju dozvola na svojoj redovnoj sjednici koja je održana 22.12.2008. godine, a objavljen je u Službenom glasniku RS , broj 04/09.

2.2.4 Izrada Pravilnika o kvalifikovanom proizvođaču i podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje toplotne i električne energije

Odluka o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima

Nacrt Pravilnika o kvalifikovanom proizvođaču i podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje toplotne i električne energije i Nacrt Odluke o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima utvrđeni su 18.04.2008. godine. Nacrt Pravilnika i Nacrt Odluke su u proceduri javnog razmatranja. U 2008. godini su održane tri javne rasprave. Bitan preduslov za donošenje ovih akata je definisanje energetske politike za obnovljive izvore energije koja podrazumijeva i definisanje indikativnih ciljeva učešća električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora i kogeneracije u bruto potrošnji električne energije u Republici Srpskoj. Nacrtom Zakona o energetici Republike Srpske je predviđeno da Vlada RS daje saglasnost na propise koji se odnose na podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije, tako da se konačno donošenje ovih akata očekuje u 2009. godini.

2.2.5 Pravilnik o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom

Ovim Pravilnikom utvrđeni su:

- metodologija za obračunavanje troškova transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom,
- metodologija za obračunavanje troškova priključenja na mrežu za transport i/ili distribuciju prirodnog gasa,
- tarifni sistem za obračunavanje cijene za pristup i korištenje sistema za transport, distribuciju i skladištenje prirodnog gasa i tarifni sistem za obračunavanje cijene snabdijevanja tarifnih kupaca prirodnim gasom,
- tarifni postupak za odobrenje, tj. davanje saglasnosti na tarifne stavove za korišćenje distributivnog sistema prirodnog gasa u Republici Srpskoj, tarifne stavove za korišćenje transportnog sistema prirodnog gasa u Republici Srpskoj, tarifne stavove za snabdijevanje tarifnih kupaca prirodnim gasom u Republici Srpskoj i tarifne stavove za operatora transportnog sistema prirodnog gasa u Republici Srpskoj.

Cilj donošenja ovog Pravilnika je da se omogući pravičan i ekonomičan postupak regulacije cijena u sektoru prirodnog gasa, uvođenje tržišnih mehanizama i međunarodno prihvaćene prakse zasnovane na principima ravnopravnog pristupa i nediskriminacije korisnika transportne i distributivne mreže i skladišta u sistemu prirodnog gasa, te jasni i unaprijed poznati uslovi pristupa i korišćenja transportne i distributivne mreže i skladišta prirodnog gasa.

Na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj 22.12.2008. godine, RERS je, imajući u vidu dostavljene komentare na nacrt Pravilnika, usvojio prijedlog Pravilnika o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom.

Prema odredbama ovog Pravilnika, preduzeća koja obavljaju djelatnost transporta, distribucije i snabdijevanja krajnjih kupaca u Republici Srpskoj prirodnim gasom dužna su u roku od 90 dana od objavljivanja Pravilnika podnijeti RERS-u zahtjev za odobrenje cijena i tarifa.

2.3 Izdavanje dozvola i nadgledanje

2.3.1 Izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije

a) Zahtjev Fabrika glinice "Birač" a.d. Zvornik

Fabrika glinice Birač a.d. Zvornik je korisnik dozvole za proizvodnju električne energije i dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH. Podnijela je zahtjev RERS-u za tumačenje uslova dozvole broj 01-330-04/22/07 od 19.07. 2007. godine za proizvodnju električne energije tačke 3.1 i 5.3 te vezano za pitanje ravnopravnosti učesnika na tržištu električne energije. Po ovome pitanju, održana je formalna rasprava 27.02.2008. godine uz učešće predstavnika podnosioca zahtjeva, ERS-a, DERK-a i NOS-a. RERS je na redovnoj sjednici donio tumačenje navedenih tačaka dozvole za proizvodnju električne energije koje glase:

3.1 Predmet dozvole je obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije pretežno za vlastite potrebe u Energani-termoelektrani Fabrike glinice "Birač" a.d. Zvornik, čiji su tehnički i energetske podaci navedeni u tački 1.2.2 ove dozvole.

5.3 Korisnik dozvole ima pravo ugovarati prodaju viškova prizvedene električne energije u skladu sa zakonom, pod zakonskim aktima, pravilima i propisima RERS-a i uslovima iz ove dozvole.

Tumačenje navedenih uslova dozvole za proizvodnju električne energije i stav po pitanju ravnopravnosti učesnika na tržištu električne eneregije je objavljeno u Službenom glasniku Republike Srpske i internet stranici RERS-a.

b) Zahtjev preduzeća "Eling MHE" d.o.o. Teslić za izmjenu i dopunu dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije

ELING MHE Teslić je podnio zahtjev za izmjenu i dopunu dozvole za proizvodnju električne energije koja je ranije izdata rješenjem RERS-a. S obzirom da je zahtjev bio nepotpun, RERS je zatražio dopunu. Pošto podnosilac ni u nekoliko navrata nije dostavio zahtijevane dokumente koji su nedostajali, RERS mu je ostavio dodatno rok od 90 dana za dostavu dokumenata i isti je produžio za još 30 dana na zahtjev podnosioca. S obzirom da zahtjev nije dopunjen u ostavljenom roku RERS je 07.08.2008. odbacio ovaj zahtjev kao nepotpun.

v) Zahtjev preduzeća "ELING MHE" d.o.o Teslić za izdavanje dozvole za proizvodnju električne energije

Društvo sa ograničenom odgovornošću "ELING MHE" Teslić je RERS-u podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije u elektrani na rijeci Vrbani opština Kotor Varoš. Zahtjev se odnosio na proizvodne kapacitete koji su obuhvaćeni prvom fazom izgradnje za koju je već bila izdata dozvola. RERS je donio rješenje o izdavanju dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije dana 23.10.2008.

2.3.2 Izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na području BiH

a) Zahtjev MH ERS -Trebinje ZP Ri TE Gacko, A.D. Gacko

Preduzeće MH ERS - Trebinje ZP RiTE Gacko, A.D. Gacko je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH. Zahtjev je dopunjavan radi kompletnosti potrebnih podataka za provođenje procesa izdavanja dozvole, koju je RERS izdao 11.02.2008. sa vremenom važenja od dvije godine.

b) Zahtjev Uslužnog i trgovinskog preduzeća "ENERGY FINANCING TEAM" d.o.o Trebinje

Uslužno i trgovinsko preduzeće "ENERGY FINANCING TEAM" d.o.o Trebinje je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH. RERS je donio rješenje 17.06.2008. kojim se izdaje zahtijevana dozvola podnosiocu zahtjeva sa vremenom važenja od četiri godine.

v) Zahtjev preduzeća "ELING INŽENJERING" d.o.o Teslić

Preduzeće "ELING INŽENJERING" d.o.o Teslić je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH. Doneseno je rješenje od strane RERS-a dana 17.06.2008. kojim se izdaje navedena dozvola sa vremenom važenja od dvije godine.

g) Zahtjev Fabrike glinice "Birač" a.d. Zvornik

Preduzeće Fabrika glinice "Birač" a.d. Zvornik je dostavilo zahtjev za izdavanje dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH. Donesenim rješenjem od strane RERS-a dana 22.12.2008. izdata je zahtijevana dozvola na period važenja od četiri godine.

d) Zahtjev preduzeća "ELING INŽENJERING" d.o.o Teslić

Preduzeće "ELING INŽENJERING" d.o.o Teslić je dostavilo zahtjev za oduzimanje dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH. Podnosilac zahtjeva je naveo da ne obavlja navedenu djelatnost, a takođe nema namjeru ubuduće da je obavlja. Proveden je postupak prema Pravilniku o izdavanju dozvola te je RERS donio rješenje 22.12.2008. kojim se korisniku dozvole "ELING INŽENJERING" d.o.o Teslić oduzima dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na području BiH.

2.3.3 Izdavanje dozvole za izgradnju elektroenergetskih objekata

a) Zahtjev "EFT Rudnik i termoelektrana Stanari" d.o.o Stanari

Društvo sa ograničenom odgovornošću za proizvodnju električne energije i proizvodnju, preradu, transport i trgovinu ugljem "EFT- Rudnik i Termoelektrana Stanari" d.o.o Stanari podnijelo je zahtjev za izdavanje dozvole za izgradnju elektroenergetskog objekta termoelektrane Stanari. Nakon sprovedene procedure koja se odnosi na donošenje dozvole, RERS je donio rješenje o izdavanju dozvole za izgradnju Termoelektrane Stanari snage 420 MW, sa periodom važenja od šest godina.

b) Zahtjev MH ERS ZEDP "Elektro-Bijeljina" a.d. Bijeljina

ZEDP "Elektro-Bijeljina" a.d. Bijeljina je podnijela zahtjev za izdavanje dozvole za izgradnju distributivne trafo stanice TS Bijeljina IV instalisane snage 2x8 MVA naponskog nivoa 35/10 kV. Javnost je obaviještena o kompletnosti zahtjeva te roku za dostavu komentara i mogućnosti prijave za sticanje statusa umješaka u postupku. RERS je utvrdio nacrt dozvole i odredio datum održavanja opšte javne rasprave, rok za podnošenje komentara u pisanoj formi na nacrt dozvole te rok za prijavljivanje radi sticanja statusa umješaka u postupku. Proces izdavanja dozvole će se nastaviti u narednoj 2009. godini.

2.3.4 Nadzorne provjere preduzeća korisnika dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti

U skladu sa odredbama Zakona i Pravilnika za izdavanje dozvola RERS je u toku 2008. godine obavljao nadzorne provjere preduzeća korisnika dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti. Provjere su rađene u cilju praćenja usaglašenosti rada preduzeća, korisnika dozvola, sa uslovima dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti. Nadzorne provjere su obavili timovi provjerivača iz RERS-a, po prethodno pripremljenom programu provjere posebno za svako preduzeće. Provjeru stvarnog stanja i usaglašenosti rada korisnika dozvole sa uslovima dozvole, tim provjeravača je ustanovljavao pregledom i izuzimanjem odgovarajuće dokumentacije, uvidom u stanje postrojenja i opreme te uzimanjem izjava od predstavnika korisnika dozvole. Izveštaj sa nadzorne provjere sadrži utvrđeno stanje u pogledu poštovanja uslova dozvole i utvrđene nepravilnosti korišćenja dozvole. Izveštaje sa nadzornih provjera, čiji sastavni dio su i prijedlozi korektivnih mjera za otklanjanje nepravilnosti, RERS je dostavljao na komentarisane korisnicima dozvole. Nakon analize dostavljenih izveštaja sa nadzornih provjera i prispjelih komentara, RERS je rješenjem propisivao mjere za otklanjanje utvrđenih nedostataka koje sadrže i rok otklanjanja nedostataka kao i izvještavanje o izvršenosti propisane mjere u cilju poštovanja uslova izdate dozvole.

U 2008. godini izvršene su provjere kod sljedećih korisnika dozvole:

- ◆ Uslužno i trgovinsko preduzeće "ENERGY FINANCING TEAM" d.o.o Trebinje -dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH,
- ◆ "ELING MHE" d.o.o Teslić - dozvola za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije,
- ◆ MH ERS – Matično preduzeće a.d. Trebinje ZP "Elektrokrajina" a.d. Banja Luka- dozvola za obavljanje djelatnosti snabdijevanja tarifnih kupaca električnom energijom,

- ◆ MH ERS ZP "Elektro-Hercegovina" a.d. Trebinje - dozvola za obavljanje djelatnosti snabdijevanja tarifnih kupaca električnom energijom,
- ◆ MH ERS ZP "Elektro distribucija" a.d. Pale - dozvola za obavljanje djelatnosti snabdijevanja tarifnih kupaca električnom energijom.

2.4 Regulacija cijena i otvaranje tržišta električne energije i prirodnog gasa

Sektori električne energije i gasa, obično pod imenom "mrežna energija", predmet su najveće pažnje privrede i građana svake zemlje zbog značaja koji imaju na privrednu aktivnost i životni standard.

Djelatnosti koje se obavljaju u ovim sektorima mogu se podijeliti na monopolske (upravljanje prenosnom, odnosno transportnom i distributivnom mrežom električne energije i prirodnog gasa, te skladištenje prirodnog gasa) i djelatnosti koje se mogu obavljati u tržišnim uslovima (proizvodnja, trgovina i snabdijevanje kupaca električnom energijom i prirodnim gasom). Monopolske djelatnosti su predmet potpune regulacije od strane nadležnog tijela, dok "tržišne" djelatnosti zahtijevaju proces liberalizacije uslova njihovog obavljanja, odnosno uvođenje takvih tržišnih mehanizama u kojima će se moći ostvariti njihov tržišni karakter.

U članu 1. Zakona o električnoj energiji propisan je cilj zakona u smislu da on "teži da promoviše postepenu liberalizaciju nacionalnog tržišta električne energije slijedeći principe nediskriminacije i ravnopravnosti lica i svojine", a RERS, regulisanjem cijena za korištenje distributivne mreže i propisivanjem uslova otvaranja tržišta, doprinosi ostvarivanju ovog cilja.

Takođe, u cilju što boljeg organizovanja, regulacije i funkcionisanja sektora prirodnog gasa, te obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i razvoja sistema prirodnog gasa, Zakon o gasu propisuje da RERS utvrđuje metodologije za obračunavanje troškova proizvodnje, transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom i metodologiju za obračunavanje troškova priključka na mrežu, te u cilju sprečavanja zloupotrebe monopolskog položaja daje saglasnost energetske subjektima na cijene snabdijevanja kupaca prirodnim gasom i cijene pristupa i korišćenja transportnog i distributivnog sistema ili skladišta.

U toku 2008. godine nije bilo tarifnih postupaka, ali je RERS u okviru svojih nadležnosti koje proističu iz zakona, u vezi sa regulacijom cijena donio Pravilnik o metodologiji za utvrđivanje naknade za priključenje na distributivnu mrežu, Pravilnik o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom, kao i Nacrt Pravilnika o kvalifikovanom proizvođaču i podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje toplotne i električne energije i nacrt Odluke o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima.

2.4.1 Otvaranje tržišta električne energije i prirodnog gasa

Jedan od osnovnih ciljeva otvaranja energetskeg tržišta je uspostavljanje prava kupcima na izbor snabdjevača električnom energijom i prirodnim gasom i obratno, omogućavanje jednakih, transparentnih i nepristrasnih uslova snabdjevačima da vrše djelatnost snabdijevanja kupaca električnom energijom i prirodnim gasom.

Harmonizovane aktivnosti na otvaranju tržišta električne energije regulatorna tijela u Bosni i Hercegovini započela su još 2006. godine, kada je Državna regulatorna komisija za električnu energiju donijela Odluku o obimu, uslovima i vremenskom rasporedu otvaranja tržišta u BiH, a RERS i FERK su, rukovodeći se usvojenim terminima iz Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice za Jugoistočnu Evropu, propisali kriterijume za sticanje statusa kvalifikovanog kupca donošenjem Pravilnika za sticanje statusa kvalifikovanog kupca.

Za otvaranje tržišta, pored propisanog prava kvalifikovanog kupca na izbor snabdjevača, potrebno je i obezbjeđenje drugih pretpostavki. Stoga je RERS u toku 2006. i 2007. godine, pored donošenja pravila o statusu kvalifikovanog kupca, dao doprinos za stvaranje uslova za otvaranje tržišta električne energije davanjem saglasnosti na distributivna mrežna pravila, određivanjem tarifa za korištenje distributivne mreže, stvaranjem pretpostavki za određivanje tarifa za pomoćne usluge i izdavanjem dozvola za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom. Osim toga, u toku 2008. godine nastavljeno je sa praćenjem i analizom tržišta u drugim evropskim zemljama, te mogućnostima za podsticanje otvaranja tržišta u RS i BiH.

Kada je u pitanju tržište prirodnog gasa u Republici Srpskoj, kako je Zakon o gasu u Republici Srpskoj donesen 25.09.2007. godine, RERS je nakon toga započeo sa sprovođenjem aktivnosti koje su u njegovoj nadležnosti, pa i sa aktivnostima u vezi sa tržištem.

2.5 Zaštita kupaca električne energije i prirodnog gasa

2.5.1 Regulatorni okvir zaštite kupaca

Zakonom o električnoj energiji i Zakonom o gasu propisane su sljedeće nadležnosti Regulatorne komisije u vezi sa zaštitom kupaca:

- regulisanje kvaliteta usluge i tarifa, imajući u vidu interese kupaca i potrebe preduzeća za isporuku električne energije i prirodnog gasa,
- obezbjeđenje transparentnog i nediskriminatornog ponašanja na tržištu električne energije i prirodnog gasa,
- donošenje mjera za sprečavanje zloupotrebe monopolskog položaja korisnika dozvola izdatih od strane Regulatorne komisije,
- učešće u rješavanju sporova i postizanju sporazuma između kupaca i distributera i snabdjevača električnom energijom, te između kupaca i transportera, distributera i snabdjevača prirodnim gasom,
- obezbjeđenje i drugih indirektnih ciljeva zaštite potrošača prilikom propisivanja uslova dozvola za obavljanje određene elektroenergetske djelatnosti.

U Aneksu A Direktive 2003/54/EZ i Aneksu A Direktive 2003/55/EZ navedene su mjere za zaštitu kupaca koje obuhvataju: pravo na ugovor koji sadrži, između ostalog, unaprijed definisane uslove snabdijevanja, kvalitet ponuđene usluge, obavezu pravovremenog informisanja kupca, pravo na nadoknadu i obeštećenje, rješavanje sporova i druga pitanja, obavezu blagovremenog obavješćavanja o uslovima i načinu promjene cijene, obavezu informisanja o cijenama i tarifama pod standardnim uslovima, pravo na izbor načina plaćanja, informaciju o pravu na univerzalnu uslugu za kupce električne energije.

Osnovni elementi obezbjeđenja ravnopravnosti i nediskriminacije u korišćenju distributivne mreže i snabdijevanju krajnjih kupaca električnom energijom koji su bili predmet rada Regulatorne komisije u 2008. godini su:

- definisanje uslova isporuke i snabdijevanja električnom energijom, minimalnog standarda usluge i obavezujućih elemenata ugovorne zaštite potrošača električne energije u uslovima monopola,
- unaprijed poznate, lako uporedive cijene usluga, utvrđene na jasan i objektivan način na osnovu unaprijed definisane metodologije i njene primjene bez diskriminacije,
- obezbjeđivanje prava na jednostavan, brz i efikasan postupak zaštite kupca u slučaju povrede njegovih prava.

U cilju što bolje zaštite prava krajnjih kupaca u pogledu uslova pristupa mreži i korišćenja mreže, minimalnog standarda usluge i ugovorne zaštite u odnosima sa korisnikom dozvole za distribuciju električne energije i korisnikom dozvole za snabdijevanje, Regulatorna komisija je u 2008. godini donijela **nove Opšte uslove za isporuku i snabdijevanje električnom energijom** u kojima su urađene potrebne izmjene zbog promjene Zakona o električnoj energiji, ali i druge u cilju poboljšanja, preciziranja i pojednostavljenja odredbi kojima se propisuju prava i obaveze korisnika mreže i krajnjeg kupca, korisnika dozvole za distribuciju električne energije i korisnika dozvole za snabdijevanje, procedure priključenja i pristupa mreži, elementi ugovora i informacije koje se moraju pružiti kupcu.

Tarifnim stavovima za korisnike distributivnih sistema i tarifnim stavovima za nekvalifikovane kupce električne energije u skladu sa odredbama Pravilnika o tarifnoj metodologiji i tarifnom postupku, koje Regulatorna komisija utvrđuje, obezbijeđeno je da cijene električne energije budu utvrđene na osnovu unaprijed definisane metodologije, zasnovane na objektivnim kriterijumima, objavljene prije primjene i primjenjene bez diskriminacije, kako je propisano odredbom člana 3. Direktive 2003/54/EZ.

U pogledu mjera zaštite krajnjih kupaca električnom energijom, a posebno ugroženih kupaca, uključujući mjere pomoći da se izbjegne isključenje, kao i mjere zaštite krajnjih kupaca u udaljenim područjima, Opštim uslovima su propisani uslovi pod kojima se može isključiti kupac sa mreže, procedura isključenja, a posebno je propisana zabrana da datum isključenja bude u dane državnih praznika, dane vikenda ili dane kada ne radi uslužni centar korisnika dozvole. Takođe, zabranjeno je isključenje krajnjih kupaca koji koriste elektro - medicinsku opremu za održavanje zdravlja. U slučaju ekstremno hladnog vremena, obustava isporuke se može primijeniti samo kao krajnja mjera. Rješavanjem sporova i žalbi, Regulatorna komisija obezbjeđuje kupcu jednostavan postupak zaštite u slučaju kad kupac smatra da su povrijeđena njegova prava.

U pogledu mjera zaštite krajnjih kupaca prirodnim gasom, Regulatorna komisija je, usvajanjem Pravilnika o dozvolama i Pravilnika o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom, stvorila početne uslove za praćenje i omogućavanje zaštite krajnjih kupaca prirodnim gasom u okviru svojih nadležnosti koje proističu iz Zakona o gasu.

2.5.2 Rješavanje sporova i žalbi

U toku 2008. godine, Regulatornoj komisiji za energetiku Republike Srpske podneseno je 122 zahtjeva za rješavanje sporova iz regulatorne nadležnosti.

Po Zakon o električnoj energiji RS, razlozi za pokretanje spora pred Regulatornom komisijom odnose se na sljedeće:

- * pravo na napajanje električnom energijom,
- * pravo pristupa na distributivnu mrežu,
- * obavezu isporuke električne energije,
- * tarife po kojima se energija isporučuje,
- * zastoji u napajanju električnom energijom,
- * odbijanje isporuke električne energije i
- * kvalitet napajanja električnom energijom.

Regulatorna komisija takođe odlučuje i po žalbama na rješavanje zahtjeva za dobijanje elektroenergetske saglasnosti za priključenje objekata krajnjih kupaca na distributivnu mrežu.

U toku 2008. godine, zaprimljene su i riješene dvije žalbe na rješenje o izdavanju elektroenergetske saglasnosti.

Struktura spora prema vrsti spora iz člana 28. ZEE	Broj zaprimljenih predmeta	Završeni predmeti	Predmeti u radu
pravo na napajanje el.energijom	8	8	0
pravo pristupa na distributivnu mrežu	1	1	0
odbijanje isporuke el.energijom	15	15	0
tarife po kojima se el.energ.isporučuje	37	37	0
kvalitet napajanja el.energijom	4	4	0
Zastoji u napajanju el. energijom	0	0	0
ostalo:	57	57	0
- otpis duga/kamate	40	40	
- zastarjelost	4	4	
- naknada štete	5	5	
- prenos duga, useljenje/iseljenje, prigovor na rad distrib. i sl.	8	8	
UKUPNO	122	122	0

Tabela 3 – Struktura sporova

2.5.3 Zaštita socijalno ugroženih kupaca

Iako pitanja zaštite socijalno ugroženih kupaca u pogledu visine izdatka za električnu energiju i priuštivosti električne energije za socijalno ugrožene kupce ne spadaju u neposrednu regulatornu nadležnost, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske jedna je od učesnica u procesu definisanja Programa zaštite socijalno ugroženih kategorija potrošača električne energije. Ovaj program je usvojila Vlada Republike Srpske krajem 2007. u sklopu šireg sistemskog programa mjera zaštite socijalno ugroženih kategorija stanovništva u Republici Srpskoj, shodno Zaključku Narodne skupštine Republike Srpske.

Program zaštite socijalno ugroženih kategorija potrošača električne energije u Republici Srpskoj je realizovan u skladu sa Programom rada Vlade Republike Srpske za 2008. godinu, a sproveden je na osnovu Odluka Vlade Republike Srpske, broj 04/1-012-2265/07 od 21.12.2007. i broj 04/1-012-812/08 od 10.04.2008.godine

Imajući u vidu da priuštivost električne energije prvenstveno zavisi od tarifa, kao i međuzavisnost raznih mehanizama zaštite kupaca, RERS je dao svoj doprinos u mnogim aktivnostima koje su se vodile u Republici Srpskoj, BiH i Energetskoj zajednici Jugoistočne Evrope, a koje su imale za cilj unapređenje mehanizama zaštite socijalno ugroženih krajnjih kupaca i povećanje priuštivosti električne energije za krajnje kupce u stanju socijalne potrebe.

Važno je napomenuti da je predmetni socijalni Program iniciran i *Memorandumom o razumijevanju o socijalnim pitanjima* u kontekstu Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, čiji je potpisnik i Bosna i Hercegovina.

U tom smislu, na osnovu člana 6. Memoranduma o razumijevanju o socijalnim pitanjima u kontekstu Energetske zajednice, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine donijelo je odluku o imenovanju radne grupe, koju čine predstavnici relevantnih ministarstava oba entiteta i distrikta Brčko, čiji je zadatak izrada socijalnog akcionog plana za BiH.

Socijalni program Vlade Republike Srpske je imao za cilj sprečavanje "tarifnih šokova" za socijalno ugrožene kategorije stanovništva koje nisu u stanju da podnesu povećanja cijena električne energije.

Programom se tretiraju socijalne kategorije društva koje su zakonski definisane, i to su:

1. Penzioneri sa najnižim penzijama,
2. Korisnici stalne novčane pomoći,
3. Korisnici dodatka za pomoć i njegu drugog lica,
4. Korisnici materinskog dodatka i
5. Korisnici dodatka za djecu

U skladu sa Odlukom Vlade Republike Srpske o usvajanju Programa zaštite socijalno ugroženih kategorija potrošača električne energije, Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva je u toku prve polovine 2008. godine subvencioniralo po 100kWh električne energije mjesečno po korisniku, ali je Vlada svojom Odlukom ovu količinu u drugoj polovini 2008. povećala na 150 kWh/mjesečno. Primjenom odgovarajuće tarife za kategoriju potrošnje "domaćinstva", Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva je vršilo kvartalne obračune i doznačavanje sredstava elektrodistribucijama u Republici Srpskoj.

Realizovani iznos subvencija u 2008. godini iznosio je ukupno 5.560.495 KM, odnosno kvartalno:

I	subvencionirano je 30 942 korisnika ukupnom subvencijom od 1 203 201 KM,
II	subvencionirano je 28 760 korisnika ukupnom subvencijom od 873 980 KM,
III	subvencionirano je 31 715 korisnika ukupnom subvencijom od 1 446 204 KM,
IV	subvencionirano je 34 363 korisnika ukupnom subvencijom od 2 037 108 KM.

Elektrodistributivno područje	Broj korisnika kojima je doznačena subvencija			
	I kv	II kv	III kv	IV kv
Elektrokrajina	12.368	11.101	12.447	13.509
Elektro Doboј	5.225	5.023	5.625	5.975
Elektro-Bijeljina	5.410	5.556	6.131	7.030
Elektrodistribucija Pale	4.578	4.124	4.397	4.635
Elektro-Hercegovina	3.361	2.956	3.115	3.214
UKUPNO	30.942	28.760	31.715	34.363

Tabela 4 – Broj subvencioniranih korisnika

Na osnovu preliminarno utvrđenog broja potencijalnih korisnika po podacima Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite i Ministarstva rada i boračko invalidske zaštite (oko 68 hiljada potencijalnih korisnika), a koji je korišten u toku izrade Programa za proračun potrebnih budžetskih sredstava, planiran je okvirni iznos potrebnih budžetskih sredstava od 10.000.000 KM koje je bilo potrebno obezbjediti u 2008. godini.

Iako je broj potencijalnih korisnika po podacima nadležnih ministarstava bio oko 68 hiljada, činjenica je da se za korištenje socijalnog programa u toku 2008. kvartalno prijavljivalo između 28 hiljada i 35 hiljada korisnika, pa je sa ovakvim odzivom u toku cijele 2008. utrošeno 5.560.495 KM sredstava za subvencije. Ovo je i jedan od razloga povećanja subvencije od polovine 2008.g., povećanjem sa 100 kWh na 150 kWh/mjesečno.

Primjenom (trenutnih) tarifa za prodaju električne energije, kvartalni iznos za subvencioniranje jednog korisnika sa po 150 kWh mjesečno, sa PDV-om iznosio je 45,59 KM po nižoj-ljetnjoj tarifi, i 59,28 KM po višoj-zimskoj tarifi. Uzimajući u obzir činjenicu da prosječna mjesečna potrošnja električne energije u domaćinstvu u Republici Srpskoj iznosi oko 300 kWh, smatra se da je subvencioniranje socijalno ugroženih kategorija potrošača sa 150 kWh električne energije mjesečno, ne samo poništilo efekte povećanja cijene električne energije, već ostvarilo stvarnu socijalnu pomoć za više od 30 hiljada korisnika u stanju socijalne potrebe, tako da je efekat ovog programa očekivan i pozitivan.

2.6 Izvještavanje

Prema Pravilniku o izvještavanju koji je stupio na snagu jula 2007. godine, a koji je RERS donio radi prikupljanja informacija neophodnih za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti, određena je obaveza izvještavanja svim preduzećima korisnicima dozvole za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, distribucije električne energije i snabdijevanja tarifnih kupaca električnom energijom, te trgovine i snabdijevanja električnom energijom, tj. obaveza dostavljanja propisanih obrazaca sa finansijskim, tehničkim, organizacionim i drugim podacima, kao i dokumentacije preduzeća u propisanim rokovima.

Dostavljanje propisanih obrazaca i dokumentacije tokom 2008. godine je bilo potpunije nego u prethodnoj godini, mada sva preduzeća nisu uvijek izveštavala u propisanom roku, u propisanoj formi obrazaca i u potpunosti. Godišnji izveštaji sa finansijskim podacima i dokumenta koja se podnose na godišnjem nivou do momenta izrade ovog izveštaja nisu u potpunosti dostavljeni. Radi efikasnog pribavljanja i korišćenja pouzdanih podataka, namjera je da se proces izveštavanja poboljša i upotpuni, na šta će se naročito obratiti pažnja tokom planiranih nadzornih provjera preduzeća koja obavljaju djelatnost proizvodnje, distribucije i snabdijevanja tarifnih kupaca.

2.7 Saradnja

2.7.1 Energetska zajednica Jugoistočne Evrope

Energetska zajednica Jugoistočne Evrope uspostavljena je Ugovorom čije su potpisnice sljedeće zemlje: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Albanija, Makedonija, Rumunija, Bugarska i UNMIK s jedne strane te Evropska zajednica s druge strane.

Zemlje potpisnice se obavezuju da uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionisati uz primjenu standarda i pravila tržišta električne energije EU sa kojim će se integrisati.

Na poziv Sekretarijata Energetske zajednice, predstavnici Regulatorne komisije su učestvovali na:

- 12. atinskom forumu, 15-16.05.2008.
- 13. atinskom forumu, 02-03.12.2008.

Predstavnici Regulatorne komisije učestvovali su na Drugom forumu za gas koji je održan 16. aprila 2008. u Mariboru, kao i na Trećem forumu za gas koji je održan 16. oktobra 2008. u Ljubljani.

2.7.2 ERRA – Regionalno udruženje energetskih regulatornih tijela

Regionalno udruženje energetskih regulatora je udruženje regulatornih tijela država centralne i istočne Evrope, zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza i Turske sa sjedištem u Budimpešti. U svom sastavu ima 21 punopravnih i 5 pridruženih članova. Ciljevi ovog Udruženja se odnose na poboljšanje regulisanja energetskih djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustava između članova, bolji pristup informacijama o svjetskom iskustvu u regulisanju energetskih djelatnosti.

U organizaciji ovog Udruženja, u julu 2008. organizovan je sastanak na temu Novi transportni sistemi gasa u Evropi, te sastanak Radne grupe za gas u Budimpešti na kojima su učestvovali predstavnici Regulatorne komisije za energetiku RS.

2.7.3 Saradnja sa drugim regulatornim komisijama

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, od svog osnivanja do danas, ostvarila je uspješnu saradnju sa Državnom regulatornom komisijom za energetiku (DERK) čije je sjedište u Tuzli i sa Regulatornom komisijom za električnu energiju u Federaciji Bosne i

Hercegovine sa sjedištem u Mostaru (FERK). Kao i ranijih godina, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske ostvarila je punu saradnju sa druge dvije komisije na donošenju pravila i propisa iz svoje nadležnosti, te razmjenjujući iskustva i saznanja iz pojedinih oblasti regulatorne djelatnosti.

2.7.4 Učešće u radu skupova, konferencija i seminara

Tokom 2008. godine, članovi i zaposleni RERS-a učestvovali su u radu skupova, seminara i konferencija koji se odnose na regulaciju elektroenergetskog sektora i čiji je cilj unapređenje rada ovog sektora. Prisustvo i učešće članova i zaposlenih u radu ovih skupova je prevashodno u cilju bolje izgradnje kapaciteta i usavršavanja, a koji se odnose, između ostalog, na:

- primjenu pravne tekovine EU,
- investiranje i regulaciju u energetsom sektoru,
- škole regulacije u okruženju,
- međunarodne računovodstvene standarde,
- zaštitu životne sredine i izazove klimatskih promjena,
- obnovljive izvore energije,
- tarife u elektroenergetskom sektoru i priuštivost električne energije socijalno ugroženim kupcima,
- energetska efikasnost,
- energetska budućnost Balkana,
- legislativu za gas u EU.

Značajno je pomenuti i učešće u radu Trening projekta za Jugoistočnu Evropu u organizaciji Vlade Velike Britanije i Vlade Slovenije.

Značajan dio svih pomenutih seminara i konferencija je doniran od strane organizatora, tako da je RERS samo djelimično učestvovao u finansiranju učešća na skupovima.

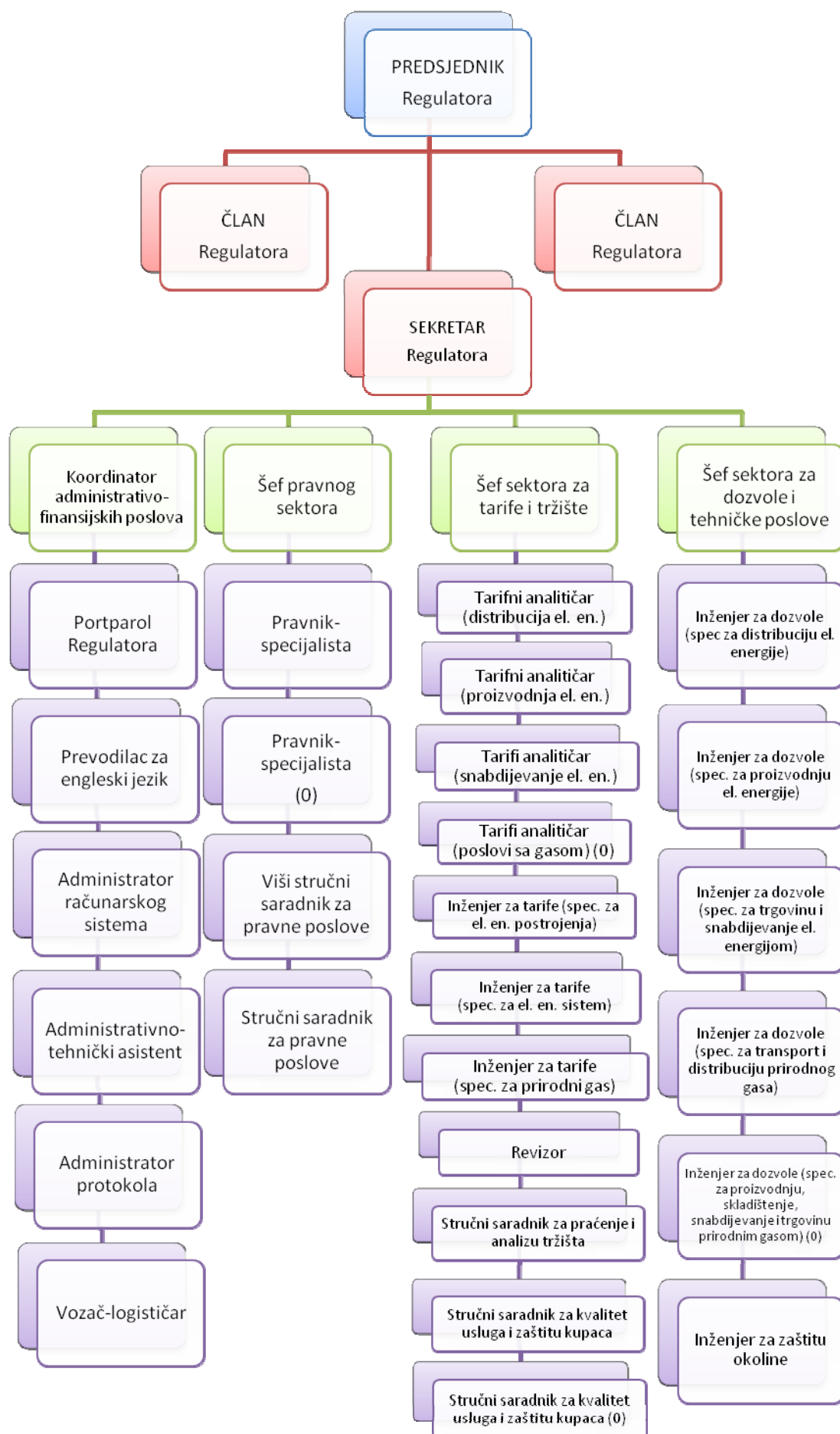
3. Zaposleni, organizacija i javnost rada

3.1 Zaposleni i organizacija rada Regulatorne komisije

U Regulatornoj komisiji za energetiku Republike Srpske zaposleno je 30 osoba, uključujući i njene članove.

Rad zaposlenih u RERS-u je organizovan u 4 sektora i svi zaposleni ispunjavaju propisane uslove i stručno su osposobljeni za poslove koje obavljaju.

Prema Projektu zapošljavanja pripravnika u Republici Srpskoj, u RERS je primljen jedan pripravnik u postupku javne konkurencije.

3.2 Javnost rada Regulatorne komisije

Javnost je svakodnevno upoznata o aktivnostima Regulatorne komisije koje se odnose na njenu regulatornu nadležnost.

Sve aktivnosti Regulatorne komisije su dostupne javnosti na internet stranici Komisije. Javnost se takođe može informisati i putem direktnih kontakata koji se ostvaraju između članova i ovlašćenih zaposlenih lica u Regulatornoj komisiji s jedne strane, i predstavnika medija s druge strane

Regulatorna komisija organizuje javne rasprave: opšte, tehničke i formalne koje su otvorene za javnost. Obavještenja o održavanju javnih rasprava se objavljuju u sredstvima javnog informisanja, internet stranici Regulatorne komisije kao i na njenoj oglasnoj tabli.

Zakonska je obaveza Regulatorne komisije da objavljuje sve odluke i rješenja iz domena regulatorne nadležnosti u Službenom glasniku Republike Srpske.

Javnošću u radu nastoji se postići bolje razumijevanje rada kao i djelatnosti u energetsom sektoru, putem interaktivnog pristupa između Regulatorne komisije i javnosti.

4. Finansiranje Regulatorne komisije

4.1 Finansiranje

Zakonom o električnoj energiji i Statutom Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske predviđeno je finansiranje Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske iz naknada i taksi od preduzeća koja se bave proizvodnjom, distribucijom i trgovinom električnom energijom, naknada za dozvole koje se izdaju u skladu sa Zakonom, kao i iz donacija od stranih vladinih i nevladinih organizacija.

Regulator je na 30. internom sastanku održanom 01.11.2007. godine utvrdio Budžet za 2008. godinu, a usvojen je na šesnaestoj sjednici Narodne skupštine Republike Srpske održanoj 13.12.2007. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 119/07).

Ova analiza izvršenja Budžeta za 2008. godinu je prilagođena obrascu po kome je Budžet i usvojen.

u KM					
		Budžet za 2008.	Ostvarenje do 31.12. 2008	Učešće plan. troškova	Procenat ostvarenja
1	2	3	4	5	6
I PRIHODI					
1	Prihodi od naknada i taksi od preduzeća za proizvodnju, distribuciju i trgovinu električne energije	1.762.000	1.769.200	107,32	100,41
2	Uplaćena jednokratna naknada u 2008. godini	0	32.400	1,97	0,00
3	Ostali prihodi	3.200	2.596	0,16	81,13
	Povrat neutrošene regulatorne naknade		-155.719		
	UKUPNI PRIHODI	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
II RASHODI					
A	TEKUĆI TROŠKOVI	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
1	Troškovi materijala, goriva, energije i grijanja	79.000	67.049	4,07	84,87
1.1.	Troškovi materijala	27.000	22.313	1,35	82,64
1.1.1.	Kancelarijski i ostali materijal	27.000	22.313	1,35	82,64
2	Troškovi bruto zarada i naknada	1.196.000	1.194.035	72,43	99,84
3	Troškovi proizvodnih usluga	214.000	189.715	11,51	88,65
3.1.	Troškovi komunalnih usluga	36.500	34.105	2,07	93,44
3.2.	Troškovi održavanja	9.500	7.166	0,43	75,43
3.3.	Objavljivanje akata u št. Medijima	50.000	31.014	1,88	62,03
3.4.	Zakupnina imovine i opreme	118.000	117.430	7,12	99,52
4	Nematerijalni troškovi	206.200	129.027	7,83	62,57
4.1.	Putni troškovi u zemlji	60.500	31.437	1,91	51,96
4.2.	Putni troškovi u inostranstvu	36.800	32.199	1,95	87,50
4.3.	Troškovi osiguranja	9.000	7.134	0,43	79,27
4.4.	Troškovi bankarskih usluga	3.500	3.406	0,21	97,31
4.5.	Ugovorene i ostale usluge	96.400	54.851	3,33	56,90
5	Amortizacija	70.000	68.651	4,16	98,07
	UKUPNI RASHODI	1.765.200	1.648.477	100,00	93,39
B.	KAPITALNI RASHODI	105.600	102.271	6,20	96,85
1.	NABAVKA OPREME	105.600	102.271	6,20	96,85
1.1.	Računarska oprema	15.000	12.816	0,78	85,44
1.2.	Računarska mreža	4.000	1.858	0,11	46,45
1.3.	Fiksni telefoni	1.800	1.996	0,12	110,89
1.4.	Klima uređaji	1.800	1.392	0,08	77,33
1.5.	Namještaj	23.000	24.544	1,49	106,71
1.6.	Automobil	60.000	59.665	3,62	99,44

Tabela 5 – Ostvarenje budžeta

Uplaćena sredstva u 2008. godini po svim osnovama iznose 1.804.196 KM što je više za 2,39 % u odnosu na planirani iznos od 1.762.000 KM. Razlika se odnosi na uplate jednokratnih regulatornih naknada za izdavanje novih dozvola, podnošenja zahtjeva za pokretanje tarifnog postupka i finansijskih prihoda.

Od ukupnih uplata oprihodovano je 1.648.477 KM i to:

- po osnovu redovne regulatorne naknade 1.613.481 KM,
- po osnovu jednokratnih regulatornih naknada 32.400 KM,
- po osnovu finansijskih prihoda 1.312 KM i

- iz ostalih izvora

1.284 KM.

U 2008. godini ukupni rashodi u odnosu na usvojeni budžet su ostvareni sa 93,39%.

Prilikom ostvarenja određenih troškova Regulator je racionalno sagledavao svoje potrebe, vodeći računa da se poštuje usvojeni budžet i da ne dođe do prekoračenja istog, što je vidljivo iz tabelarnog pregleda.

Korisnicima dozvola Regulator je odobrio i prenio u narednu godinu iznos od 155.719 KM, a koji predstavlja razliku obračunatih i utrošenih sredstava u 2008. godini.

4.2 Revizorski izvještaj

Statutom Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske predviđena je obavezna godišnja revizija finansijskih izvještaja.

Prilikom priprema za izradu završnog računa za 2008. godinu, 03.10.2008. godine raspisan je javni oglas za izbor nezavisnog revizora, shodno Zakonu o postupku nabavke roba, usluga i ustupanju radova.

Po provedenoj proceduri 17.12.2008. godine izabran je nezavisni revizor "EF Revizor" Banja Luka koji je utvrđenom dinamikom izvršio reviziju finansijskih izvještaja, izrazio revizorsko mišljenje i podnio izvještaj 25.03.2009. godine, iz koga prezentujemo Bilans stanja, Bilans uspjeha i Revizorsko mišljenje.

ИЗВЈЕШТАЈ НЕЗАВИСНОГ РЕВИЗОРА

1. Извршили смо ревизију финансијских извјештаја РЕГУЛАТОРНЕ КОМИСИЈЕ ЗА ЕНЕРГЕТИКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, Требиње за 2008. годину. Ревизијом су обухваћени Биланс стања на дан 31.12.2008. године и Биланс успјеха за пословну годину која се завршава на тај дан.

За финансијске извјештаје и податке у финансијским извјештајима одговорни су чланови Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске. Наша одговорност је да, на основу обављене ревизије, изразимо мишљење о тим финансијским извјештајима.

2. Ревизију смо обавили у складу с одредбама Закона о рачуноводству и ревизији Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 67/05), Правилника о ревизији финансијских извјештаја у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 120/06) и Међународним стандардима ревизије. Поменути стандарди налажу да ревизију планирамо и извршимо на начин који омогућава да се, у разумној мјери, увјеримо да финансијски извјештаји не садрже материјално значајне погрешне исказе. Ревизија укључује контролисање доказа, на бази провјере узорака, који поткрепљују износе и њихова објелодањивања у финансијским извјештајима. Ревизија укључује и оцјену примијењених рачуно-водствених начела и значајних процјена извршених од стране руководства, као и оцјену опште презентације финансијских извјештаја. Сматрамо да ревизија коју смо извршили обезбјеђује разумну основу за изражавање нашег мишљења.

3. По нашем мишљењу финансијски извјештаји објективно и истинито, по свим питањима, приказују финансијско стање имовине и обавеза Регулаторне комисије за енергетику Републике Српске Требиње, на дан 31.12.2008. године, као и резултате њеног пословања за годину која се завршава на тај дан, у складу са Међународним рачуноводственим стандардима, Међународним стандардима финансијског извјештавања и рачуноводственим прописима Републике Српске.

Бања Лука, 25.03.2009. године

Овлашћени ревизор

Мр Ранко Батинић

БИЛАНС СТАЊА – скраћена шема
на дан 31.12.2008. године

у КМ

ПОЗИЦИЈА	Напомене	Текућа година			Претходна година
		Бруто	Испр. вријед.	Нето(3-4)	
1	2	3	4	5	6
A. АКТИВА					
I СТАЛНА ИМОВИНА		476.360	235.125	241.235	207.864
Лиценце		8.675	6.106	2.569	1.620
Опрема		467.685	229.019	238.666	206.244
II ТЕКУЋА ИМОВИНА		268.448	0	268.448	389.647
Краткорочна потраживања		39.535	0	39.535	43.799
Готовина		228.913	0	228.913	345.848
III ПОСЛОВНА АКТИВА		744.808	235.125	509.683	597.511
B. ПАСИВА					
I КАПИТАЛ		276.046	0	276.046	276.046
Нераспоређени вишак прихода из ранијих година		276.046	0	276.046	276.046
II КРАТКОРОЧНЕ ОБАВЕЗЕ		233.637	0	233.637	321.465
Обавезе за авансе		137.325	0	137.325	247.101
Обавезе према Додављачима		16.766	0	16.766	21.153
Обавезе за зараде и накнаде		44.333	0	44.333	35.000
Обавезе за порезе и доприносе		24.449	0	24.449	18.211
Друге обавезе		10.764	0	10.764	0
ПОСЛОВНА ПАСИВА		509.683	0	509.683	597.511

БИЛАНС УСПЈЕХА – скраћена шема
у периоду од 01.01. до 31.12.2008. године

у КМ

ПОЗИЦИЈА	Напомена	Износ	
		Текућа година	Претходна година
1	2	3	4
ПРИХОДИ РЕДОВНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ		1.645.881	1.310.283
Приходи од регулаторне накнаде		1.613.481	1.143.437
Приходи од једнократних регулаторних накнада		32.400	166.846
ОСТАЛИ ПРИХОДИ		1.284	11.267
Остали приходи		1.284	11.267
ФИНАНСИЈСКИ ПРИХОДИ		1.312	1.434
Приходи од камата		1.312	1.434
РАСХОДИ РЕДОВНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ		1.648.268	1.322.714
Трошкови материјала		18.775	17.109
Трошкови горива и енергије		46.159	33.542
Трошкови бруто зарада и накнада		1.193.376	936.161
Трошкови производних услуга		191.517	179.158
Трошкови амортизације		68.692	58.215
Нематеријални трошкови		129.749	98.529
ОСТАЛИ РАСХОДИ		209	270
Отпис основних средстава		209	270
УКУПНИ ПРИХОДИ		1.648.477	1.322.984
УКУПНИ РАСХОДИ		1.648.477	1.322.984
ДОБИТАК		0	0
Порез на добитак		0	0
НЕТО ДОБИТАК		0	0

5. Informacioni sistem RERS-a

Tokom 2008. godine nisu izvršene značajnije promjene u strukturi informacione mreže RERS-a. Princip na kome je zasnovana računarska i telekomunikaciona mreža je dovoljno skalabilan i omogućava jednostavno proširenje kapaciteta, tako da nisu vršene sistemske promjene na njemu. Funkcionalnost sistema je unaprijeđena relativno jednostavnim povećanjem broja računarskih i telefonskih ulaza koji su već bili predviđeni prvobitnom konfiguracijom sistema.

Ulaganja u računarsku i telekomunikacionu mrežu RERS-a koja su izvršena tokom 2008. godine mogu se podijeliti na dvije cjeline:

- a) proširenje postojeće IT mrežne infrastrukture i
 - b) redovno održavanje.
- a) Dobijanjem novih nadležnosti u domenu regulacije (nakon usvajanja Zakona o gasu RS u septembru 2007. godine) nametnula se potreba za većim iskorištenjem postojećih IT kapaciteta u RERS-u i, u tu svrhu, proširenje postojeće računarske i telefonske mreže. Taj proces je obuhvatio slijedeće: izradu dodatne računarske i mrežne instalacije u zakupljenim prostorijama i njeno povezivanje sa postojećom instalacijom; ugradnja 24-portnog rutera, proširenje i rearanžiranje postojeće telefonske instalacije u rack ormaru (prebacivanje postojeće instalacije telefonske mreže sa krone regleta na telefonski panel (30 lokala) i razvođenje 10 lokala nove DDI grupe sa centrale na telefonski razvodni panel). Ovo proširenje nije obuhvatilo nabavku novih računara već su funkciju radnih stanica preuzeli postojeći prenosni računari koji se koriste u sektorima.
- b) Ulaganja u IT sistem koja se odnose na redovno održavanje podrazumijevaju očuvanje stabilnosti i sigurnosti kompletnog računarskog sistema i obuhvataju slijedeće:
- i. Održavanje sistema za evidenciju radnog vremena i kontrolu pristupa u prostorije RERS-a
 - ii. Održavanje vezano za internet stranicu RERS-a: web hosting, zakup domena, redizajn
 - iii. ažuriranje antivirusnog softvera na radnim stanicama i serveru
 - iv. ažuriranje softvera za mejl server aplikaciju i za antivirus/antispam aplikaciju koja je integrisana u njega.

Redovno održavanje podrazumijeva i zamjenu dotrajalih ili oštećenih dijelova ili uređaja koji ne obavljaju više svoju funkciju ili su uslijed određenih okolnosti postali neupotrebljivi (hard diskovi, ruteri, memorijske kartice i sl.). S obzirom na dužinu perioda upotrebe mrežne i računarske opreme može se reći da je stepen interventnih zamjena unutar kompletnog IT sistema prilično skroman.

Tokom protekle godine sklopljen je ugovor sa M:tel-om RS o korištenju broadband internet konekcije - ADSL servisa, sa paketom koji obuhvata protok od 2 Mb/256. Na ovaj način je znatno olakšan internet saobraćaj i razmjena elektronske pošte. Ovaj segment je prije predstavljao usko grlo u komunikaciji interne sa vanjskim mrežama (intranet - internet).

Konekcija se uspostavlja putem individualnih zahtjeva i nije permanentna što je jedan od načina da se izbjegne stalna otvorenost interne mreže koja može tim putem biti kompromitovana. Ovaj način korištenja ADSL servisa će biti zadržan do nabavke profesionalnog firewall uređaja koji će štititi internu mrežu putem savremenih softverskih i hardverskih tehnologija koje objedinjuje. Internet saobraćaj i razmjena elektronske pošte su filtrirani pomoću odgovarajućih softverskih paketa postavljenih na proxy serveru tako da su korisnici najvećim dijelom zaštićeni od zloupotrebe koja je moguća putem web i e-mail servisa.

Sa konsultantima ENREG-a, u sklopu programa tehničke pomoći regulatornom sistemu u sektoru energetike u BiH, urađen je elaborat na temu: Analiza IKT sistema RERS-a i razloga za uvođenje Aplikacije za izvještavanje i Sistema za upravljanje dokumentima. Iz ovog Elaborata, nakon održanih radnih sastanaka sa stručnim službama RERS-a, proizašla su dva složena tenderska dokumenta:

- Tenderska dokumentacija za nabavku Sistema za upravljanje dokumentima i
- Tenderska dokumentacija za Aplikaciju za izvještavanje.

Ova dokumentacija opisuje i obuhvata rješenja koja bi omogućila efikasno i efektivno odvijanje poslovnih procesa u Regulatornoj komisiji, sa akcentom na sigurnost i integritet podataka i dokumentacije.

B. ENERGETSKI SEKTOR - TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRIRODNOG GASA U REPUBLICI SRPSKOJ

1. PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

1.1. Proizvodnja električne energije – instalisani kapaciteti, bilans i ostvarenje

Proizvodnja električne energije u Republici Srpskoj obavlja se u pet elektrana kojima je proizvodnja osnovna (licencirana) djelatnost, kao i u četiri male hidroelektrane koje rade u sastavu dva distributivna preduzeća i takođe imaju dozvolu za proizvodnju, a sve u okviru Mješovitog Holdinga "Elektroprivreda Republike Srpske". Električna energija se proizvodi i u malim hidroelektranama od strane nezavisnih proizvođača "MHE Divič" i "MHE Štrpci" koje su u privatnom vlasništvu, a proizvedenu električnu energiju predaju u distributivnu mrežu Elektrokrajini i Elektrodistribuciji Pale, respektivno.

Naziv elektrane	Instalisana snaga MW
HE na Trebišnjici	2x54 + 1x63
	2 x 108*
	1x8
HE na Drini	3x105
HE na Vrbasu	2x55
RiTE Gacko	1x300
RiTE Ugljevik	1x300
MHE Mesići	3
MHE Bogatići	8
MHE Tišča	2
MHE Vlasenica	0,9
MHE Štrpci	0,08
MHE Divič	2,28

* Sistemu MHERS pripada 1 agregat iz HE Dubrovnik

Tabela 6 - Instalirana snaga proizvodnih kapaciteta u Republici Srpskoj

Sve elektrane iz gornje tabele, osim HE Vlasenica, HE Štrpci i HE Divič imaju, prema uslovima dozvole, obavezu pružanja javne usluge radi snabdijevanja tarifnih kupaca u Republici Srpskoj.

Ostvarena proizvodnja svih elektrana u Republici Srpskoj u 2008. godini iznosila je 5.006.151 MWh. U 2008. godini ostvarena je nešto veća proizvodnja nego u prethodnoj, 2007. godini, ali ipak manja nego u 2006. i 2005. godini, a što je prikazano u sljedećoj tabeli.

Naziv elektrane	Proizvodnja ostvarena po godinama (GWh)			
	2005.	2006.	2007.	2008.
HE na Trebišnjici	1.252,56	1.150,40	769,42	863,91
HE na Drini	1.167,95	1.103,33	815,22	788,97
HE na Vrbasu	326,59	297,27	211,31	251,28
Ukupno hidroelektrane	2.747,10	2.551,00	1.795,95	1.904,16
RiTE Gacko	1.423,87	1.527,39	1.149,42	1.532,07
RiTE Ugljevik	960,57	1.275,11	1.441,50	1.523,36
Ukupno termoelektrane	2.384,44	2.802,50	2.590,92	3.055,43
MHE	69,10	59,84	66,95	46,56
UKUPNO PROIZVODNJA	5.200,64	5.413,34	4.453,82	5.006,15

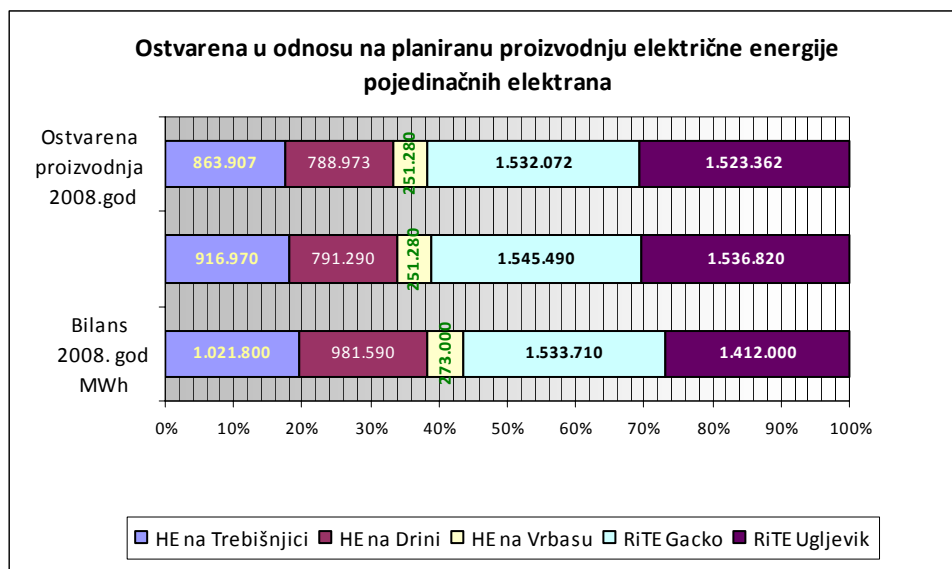
Tabela 7 - Proizvodnja električne energije u periodu 2005 -2008. godine

Rebalans plana poslovanja MH ERS za 2008. godinu urađen je na bazi izvršenja u prvih sedam mjeseci 2008. i procjene konkretnih veličina za preostale mjesece 2008. godine, pa je na ovaj način utvrđen rebalans proizvodnje u iznosu od 5.098.110 MWh, što je za 3,5% manje od proizvodnje planirane Elektroenergetskim bilansom Republike Srpske za 2008. godinu.

Prikaz ostvarene proizvodnje preduzeća koje imaju obavezu pružanja javne usluge u odnosu na Elektroenergetski bilans RS za 2008. godinu i u odnosu na rebalans prikazan je u sljedećoj tabeli i dijagramu.

Naziv elektrane	Bilans 2008. god (MWh)	Rebalans 2008. god. (MWh)	Ostvarena proizvodnja 2008. god (MWh)	Ostvarenje/ Bilans	Ostvarena proizvodnja/ Rebalans
	(1)	(2)	(3)	(4)=(3)/(1)	(5)=(3)/(2)
HE na Trebišnjici	1.021.800	916.970	863.907	84,5%	94,2%
HE na Drini	981.590	791.290	788.973	80,4%	99,7%
HE na Vrbasu	273.000	251.280	251.280	92,0%	100,0%
Ukupno hidroelektrane	2.276.390	1.959.540	1.904.160	83,6%	97,2%
RiTE Gacko	1.533.710	1.545.490	1.532.072	99,9%	99,1%
RiTE Ugljevik	1.412.000	1.536.820	1.523.362	107,9%	99,1%
Ukupno termoelektrane	2.945.710	3.082.310	3.055.434	103,7%	99,1%
MHE Mesići	17.230	17.230	15.981	92,8%	92,8%
MHE Bogetići	33.890	33.890	20.671	61,0%	61,0%
MHE Tišča	5.190	5.140	5.228	100,7%	101,7%
Ukupno male HE	56.310	56.260	41.880	74,4%	74,4%
Ukupno proizvedena el. en. elektrana koje imaju obavezu pružanja javne usluge	5.278.410	5.098.110	5.001.473	94,75%	98,10%

Tabela 8 - Planirana i ostvarena proizvodnja u 2008. godini

Slika 1 - Planirana i ostvarena proizvodnja u 2008. godini

Na osnovu dostavljenih mjesečnih izvještaja sačinjen je sljedeći pregled prodaje i ostvarenog prihoda od prodaje električne energije proizvođača iz Republike Srpske, koji imaju obavezu pružanja javne usluge radi snabdijevanja tarifnih kupaca:

Elektrana	Prodaja električne energije u 2008. godini kWh			Prihod od prodaje električne energije u 2008. godini KM		
	Tarifni kupci	Izvoz i ostali kupci	Ukupno	Prihod od tarifnih kupaca	Prihod od izvoza	Ukupan prihod
HET	662.742.314	201.164.762	863.907.076	27.047.368	20.660.712	47.708.080
HE Drina	600.082.772	188.890.113	788.972.885	8.623.663	15.644.908	24.268.571
HE Vrbas	173.365.665	77.914.335	251.280.000	8.933.638	7.588.320	16.521.958
RiTE Gacko	974.569.527	557.502.473	1.532.072.000	62.571.162	59.763.287	122.334.450
RiTE Ugljevik	996.268.532	527.093.193	1.523.361.725	73.023.643	53.547.477	126.571.119
Ukupno velike elektrane	3.407.028.810	1.552.564.876	4.959.593.686	180.199.474	157.204.705	337.404.179
MHE Tišča	3.235.898	1.991.971	5.227.869	189.586	165.325	354.910
MHE Mesići	11.067.320	4.913.662	15.980.982	591.100	514.154	1.105.254
MHE Bogatići	14.947.680	5.723.249	20.670.929	473.895	573.330	1.047.225
UKUPNO	3.436.279.708	1.565.193.758	5.001.473.466	181.454.055	158.457.513	339.911.569

Tabela 9 - Prodaja i prihod od prodaje električne energije

Od ukupno ostvarene proizvodnje na tarifne kupce u Republici Srpskoj odnosi se 68,71%, a na osnovu prodaje tarifnim kupcima ostvareno je 53,38% ukupnog prihoda od prodaje električne energije korisnika dozvole za proizvodnju.

Na izvoz i ostale kupce se odnosi 31,29% ukupno proizvedene količine električne energije, a udio ostvarenog prihoda od izvoza i prodaje ostalim kupcima je 46,61% ukupnog prihoda.

1.2. Obnovljivi izvori energije

Obnovljiva energija se dobija iz prirodnih procesa koji se obnavljaju (ponavljaju) konstantno. U svim različitim formama, ona se dobija direktno od sunca, ili toplote generisane duboko u zemlji. Obnovljivu energiju predstavljaju obnovljivi nefosilni izvori energije koji nisu u krutom stanju.

Obnovljivi nefosilni izvori energije: vjetar, sunce, geotermalni, vodotokovi, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za tretman otpadnih voda i ostale vrste biogaso.

1.2.1 Koristi od obnovljive energije

Razlozi za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora su mnogobrojni i u najkraćem mogu se definisati kao:

- doprinos održivom razvoju (zaštita životne sredine i racionalno korištenje neobnovljivih primarnih izvora energije),
- podrška ispunjenju ciljeva Kyoto protokola,
- stvaranje povoljnih uslova za domaće i strane investitore,
- mogućnost angažovanja domaće industrije i građevinarstva,
- doprinos održivom razvoju lokalnih zajednica i socijalnoj koheziji (zaposlenje, smanjenje migracija i slično),
- poboljšanje sigurnosti snabdijevanja električnom energijom,
- postepeno postizanje konkurentnosti električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora na tržištu električne energije.

1.2.2 Zakonski okvir u Republici Srpskoj

Član 36. Zakona o električnoj energiji RS

Preduzeće koje u pojedinačnom proizvodnom objektu proizvodi električnu energiju, koristeći otpad ili obnovljive izvore energije, na ekonomski primjeren način i u skladu sa mjerama zaštite životne okoline, može steći položaj kvalifikovanog proizvođača, po osnovu uslova koje propisuje Regulator.

Podsticaje za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, uključujući i otpad, kao i kombinovanu proizvodnju toplotne i električne energije propisuje Regulator, a sve u svrhu postizanja ciljeva proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i energetske efikasnosti, definisanih elektroenergetskom politikom.

U dokumentu "Osnovi energetske politike Republike Srpske" iz novembra 2008. godine, imajući u vidu značajane neiskorištene potencijale u obnovljivim izvorima, kao jedan od specifičnih ciljeva u razvoju energetskog sektora prepoznata je potreba povećanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora, kako bi se kroz obezbjeđenje dostupnosti raznovrsnih izvora energije obezbijedila sigurnost u snabdijevanju, dao značajan doprinos zaštiti životne sredine i regionalnom razvoju kao i doprinos ukupnoj socijalnoj koheziji.

Zakonom o električnoj energiji Republike Srpske, propisano je da Vlada Republike Srpske vodi energetske politiku, kojom se obezbjeđuje upotreba obnovljivih izvora energije i mogućnost korišćenja različitih primarnih izvora energije, te definiše indikativni cilj učešća električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji.

Zakonom je propisano da RERS propisuje uslove za sticanje statusa kvalifikovanog proizvođača i način i uslove pod kojima proizvođači električne energije iz obnovljivih izvora, uključujući i otpad, mogu ostvariti pravo na podsticaj.

1.2.3 Aktivnost RERS-a na izradi podzakonskih akata

- ➔ Nacrt Pravilnika o kvalifikovanom proizvođaču i podsticaju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i kombinovane proizvodnje toplotne i električne energije.
- ➔ Nacrt Odluke o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima.

U skladu sa svojim nadležnostima i planom rada za 2008. godinu RERS je utvrdio: Nacrtom pravilnika propisuju se uslovi i način sticanja podsticaja za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i efikasnih kogeneracijskih postrojenja.

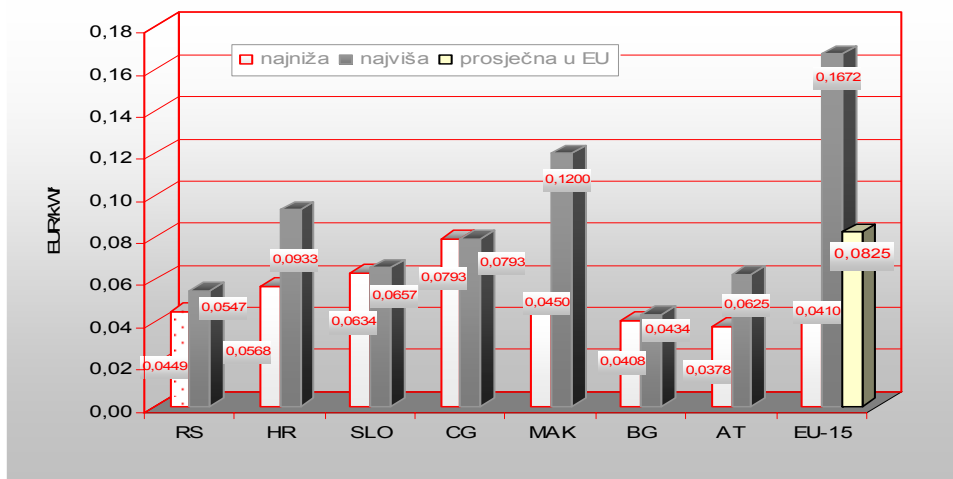
1.2.4 Mogući sistem podsticaja u RS

Direktiva o obnovljivim izvorima 2001/77 ne obavezuje zemlje članice da koriste tačno određenu šemu podrške proizvodnji energije iz obnovljivih izvora, već je na nacionalnim zemljama da same izaberu šemu podsticaja koja najviše odgovara njenim specifičnostima. U svijetu su najzastupljeniji načini podrške:

- Garantovana otkupna cijena ("feed-in" tarife),
- Zeleni certifikati i obavezne količine i kvote,
- Kombinovani sistemi podsticaja,
- Pomoć kod investiranja,
- Poreske olakšice.

Iskustva nekih evropskih zemalja (Njemačka, Španija, Austrija itd.) pokazuju da su zahvaljujući primjeni sistema garantovanog otkupa po unaprijed objavljenim i ugovorenim cijenama ("feed-in" tarife), postigle značajan napredak u proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora. Poštujući specifičnosti elektroenergetskog sistema, te iskorištenost potencijala u RS, RERS se kod izrade nacrta podzakonskih akata oslonio na mehanizam podrške koji je baziran na sistemu garantovanih otkupnih cijena ("feed-in" tarife).

Slika 2 - MHE - garantovane otkupne cijene u zemljama okruženja (na dan 31. decembar 2008.) (cijena za RS je cijena iz Nacrta Odluke o visini premija i garantovanih otkupnih cijena električne energije proizvedene u kvalifikovanim elektranama i efikasnim kogeneracijskim postrojenjima)

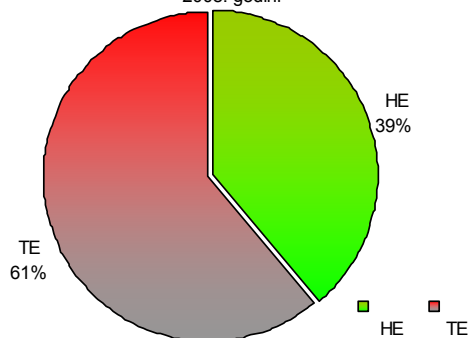
Podzakonski akti koji su u formi nacrtu ostali do kraja 2008. godini, definisali su metodologiju određivanja podsticaja koji treba da postignu buduće zacrtane ciljeve uz najmanje troškove za društvenu zajednicu. Nacrt Pravilnika i podsticaj kroz garantovanu otkupnu cijenu propisuje i pogodnosti kod priključenja na mrežu, pogodnost kod dispečiranja, pravo na dio premije kod proizvodnje za vlastite potrebe, pravo na dio premije kod proizvodnje za tržište itd.

1.2.5 Energija iz obnovljivih izvora u ukupnoj bruto potrošnji električne energije u RS

Republika Srpska (kao i BiH u cjelini) spada među države sa velikim udjelom proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. U ukupnoj strukturi u proizvodnji električne energije iz obnovljivih izvora dominiraju velike hidroelektrane, instalisane snage preko 10 MW, čija je proizvodnja u 2008. godini iznosila 1.904 GWh ili 38%. Male hidroelektrane, instalisane snage ispod 10 MW ostvarile su proizvodnju od 46,6 GWh, ili 1% od ukupne proizvodnje. Ovi parametri se mijenjaju od godine do godine u zavisnosti od hidrologije, pogonske spremnosti termoelektrana itd. U 2006. godini ostvarena proizvodnja u hidroelektranama bila je veća za 30% u odnosu na ostvarenje u 2008. godini. U RS u 2008. godini udio obnovljivih izvora u ukupnoj bruto potrošnji električne energije iznosio je 56% što je znatno manje od ostvarenog udjela u 2006. godini kada je udio obnovljivih izvora u bruto potrošnji električne energije iznosio 76%.

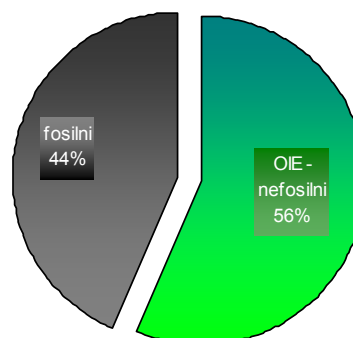
Slika 3

Električna energija iz obnovljivih izvora u ukupnoj proizvodnji električne energije u RS u 2008. godini

Slika 4

Udio električne energije iz obnovljivih izvora u ukupnoj bruto potrošnji električne energije u RS

1.2.6 Postojeći i dodatni potencijal MHE u RS

Zbog svojih prirodnih karakteristika Republika Srpska se svrstava u oblasti koje se smatraju bogatije hidroenergetskim potencijalom. S obzirom na trenutno visok procenat neiskorištenog hidropotencijala i na činjenicu da je energija vodotokova najjeftiniji izvor energije, ovaj vid obnovljivih izvora u Republici Srpskoj izaziva najveću pažnju kako domaćih tako i stranih investitora (Austrija, Norveška itd.). Zakonom o koncesijama definisan je način korišćenja prirodnih resursa, a potpisani su i prvi ugovori o koncesiji. Do kraja 2008. godine ukupno procijenjena snaga malih hidroelektrana za koje je potpisan ugovor o koncesiji iznosi 280 MW, a njihova procijenjena godišnja proizvodnja je 1400 GWh. Prema snazi, od ukupnog broja dodijeljenih koncesija:¹

- ☛ snaga manje od 1 MW35 MHE
- ☛ snage od 1 do 2 MW24 MHE
- ☛ snage od 2 do 5 MW36 MHE
- ☛ snage od 5 do 10 MW5 MHE
- ☛ snage veće od 10 MW6 MHE.

Najveći broj koncesija dodijeljen je na slivu rijeke Drine (52 MHE), zatim Vrbasa (38 MHE) i Bosne (11 MHE).

Sigurno je da u ovom momentu sve MHE nisu ekonomski isplative, a uvođenje mehanizama podsticaja stvoriće povoljniji ekonomski ambijent za ulaganje u energetske objekte koji, s obzirom na osnovne parametre koji utiču na njihov dugoročni granični trošak, mogu u sistemu garantovane otkupne cijene obezbijediti sigurnost otkupa, pokriti troškove i ostvariti povrat na uložena sredstva.

Urađena je analiza postojećeg i dodatnog potencijala malih hidroelektrana u Republici Srpskoj sa aspekta troškova, a u svjetlu Nacrta odluke o visini otkupnih cijena i premija. Postojeći potencijal od 68,0 GWh odnosi se na MHE u sastavu Elektroprivrede RS (Bogatići, Mesići, Tišča i Vlasenica), MHE Divič i MHE Štrpci. Za određivanje troškova dodatnog potencijala korišćeni su podaci raspoloživi u dokumentu Elektroprivrede RS "Pregled podataka o hidroenergetskim potencijalima malih hidroelektrana u Republici Srpskoj". Iz ovog dokumenta preuzeti su podaci o snazi (MW) i proizvodnom potencijalu (GWh).

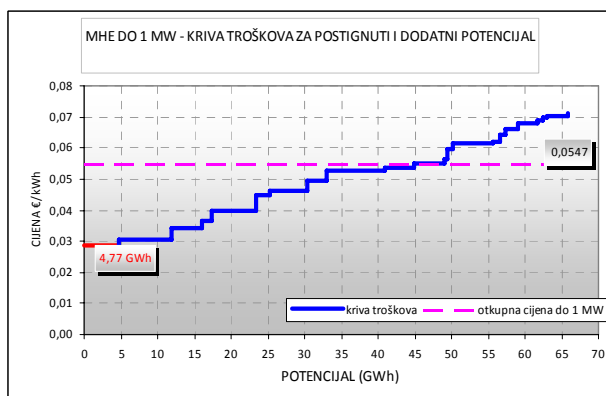
Kriva troškova treba da pokaže koliko se i po kojoj cijeni električne energije iskazane u €/kWh (y-osa) može, na ekonomski opravdan način, postići dodatnog potencijala GWh (x-osa).

Slika 5 pokazuje da cijena od 5,47 €/kWh omogućava dodatni potencijal od oko 45 GWh iz elektrana čija instalisana snaga ne prelazi 1 MW.

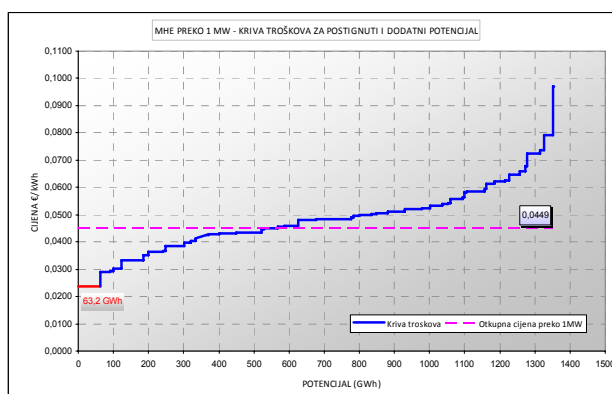
Slika 6 pokazuje da cijena od 4,49 €/kWh omogućava dodatni potencijal od oko 500 GWh iz elektrana čija instalisana snaga je od 1 MW - 10 MW.

¹ Izvor: Ministarstvo industrije, energetike i rudarstva RS

Slika 5 - Dodatni potencijal za MHE do 1 MW

Slika 6 - Dodatni potencijal za MHE od 1-10 MW

1.2.7 Mogući efekti naknade za OIE na krajnje kupce

S obzirom da je u nacrtu Pravilnika propisano da krajnji kupci snose troškove podsticaja, analiza efekta primjene garantovanih otkupnih cijena električne energije iz Nacrta odluke na računu krajnjeg kupca iz kategorije domaćinstva, a za dodatni potencijal od 504 GWh dala je sljedeće rezultate:

- ukupno dodatni potencijal za godinu..... 504,3 GWh
- potrebno za premiju godišnje 18.968.397 KM
- naknada na računu kupca.....0,00632 KM/GWh
- godišnji trošak prosječnog potrošača u domaćinstvu (Dc 3500kWh) .. 22.120 KM
- mjesečni trošak na računu za prosječnog potrošača u domaćinstvu..... 1,843 KM

1.2.8 Pravne tekovine Evropske Unije

Acquis o obnovljivim energetske resursima

- Direktiva 2001/77/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 27. septembra 2001. o podsticanju električne energije proizvedene korišćenjem obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu,
- Direktiva 2003/30/EC Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. maja 2003. o podsticanju korištenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva u transportu

Direktiva 2001/77

- definicije OIE
- opšti i nacionalni ciljevi
- šema podrške
- garancija porijekla (GO)
- pristup mreži
- administrativne procedure
- troškovi i subvencije

Potpisivanjem i ratifikovanjem Sporazuma o osnivanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, BiH se obavezala na primjenu Direktiva Evropske Unije u skladu sa obavezama koje proističu iz Ugovora. Naslov II (Acquis Communautaire), peto poglavlje - Acquis o obnovljivim energetske resursima, obavezuje potpisnice Ugovora da u roku od godinu dana od datuma stupanja na snagu ovog Ugovora, dostave plan implementacije Direktive 2001/77/EC o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i Direktive 2003/30/EC o podsticanju korištenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva u transportu.

Direktiva 2001/77/EC definiše obnovljive izvore energije kao obnovljive nefosilne izvore energije (vjetar, sunce, geotermalni, vodotokovi, biomasa, deponijski gas, gas iz

postrojenja za tretman otpadnih voda i poljoprivredni gas). Direktiva ima za cilj da podstakne proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora i poveća udio energije proizvedene iz obnovljivih izvora u bruto potrošnji. Direktivom je naglašena:

- potreba za donošenjem mehanizama podsticaja, ali ne prejudicira kakve će mehanizme države članice koristiti,
- važnost tržišnih principa za postizanje konkurentnosti energije proizvedene iz obnovljivih izvora,
- potreba za smanjenjem administrativnih i neadministrativnih prepreka za porast proizvodnje iz obnovljivih izvora energije,
- potreba za osiguranjem objektivnih, transparentnih i nediskriminirajućih propisa koji uzimaju u obzir osobine različitih tehnologija,
- potreba da se, radi održavanja pouzdanosti i sigurnosti mreže, posebno definišu prava i obaveze operatora mreže u pogledu pristupa mrežnom sistemu proizvođača električne energije iz obnovljivih izvora,
- potreba da države članice osiguraju sistem garantovanja porijekla električne energije.

Novi paket EU-a (klimatsko-energetski)

U decembru 2008. godine ministri EU-a postigli su dogovor o klimatsko-energetskom zakonskom paketu popularno nazvan "20-20-20":

- ➡ 20% povećanje energetske efikasnosti
- ➡ 20% smanjenje emisije stakleničkih gasova
- ➡ 20% udio obnovljivih izvora u ukupnoj EU potrošnji energije do 2020. god.
- ➡ 10% udio biogoriva u transportu do 2020. god.

Komisija je uradila prijedlog nove Direktive s ciljem da se ustanove mjere za postizanje navedenih ciljeva. Cilj od 20% udjela obnovljivih izvora u ukupnoj potrošnji koju čine: krajnja potrošnja električne energije dobijene iz obnovljivih izvora, krajnja potrošnja energije za grijanje i hlađenje i krajnja potrošnja energije iz obnovljivih izvora (biogorivo) u transportu. Države članice slobodno odlučuju o doprinosu svakog od ova tri sektora postizanju definisanog nacionalnog cilja.

1.3 Proizvodnja električne energije – zaštita životne sredine

Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, u okviru svojih nadležnosti, a na osnovu izvršenih nadzornih provjera i analize izvještaja korisnika dozvola za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, provjerava i ispunjenost uslova koji se odnose na zaštitu životne sredine.

Korisnicima dozvola nametnute su obaveze u pogledu zaštite životne sredine, a koje proizilaze iz zakonskih propisa koje regulišu oblast zaštite životne sredine i nadležnosti RERS-a. Kada je riječ o zakonima najvažniji su svakako:

- Zakon o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 28/07 - prečišćeni tekst),
- Zakon o zaštiti vazduha (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 53/02),
- Zakon o vodama (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 50/06),
- Zakon o vodama (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 10/98),

- Zakon o upravljanju otpadom (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 53/02) i drugi.

Jedna od najvažnijih obaveza koju su korisnici dozvola trebali da ispune, svakako je obaveza dobijanja ekološke dozvole. Dobijanje ekološke dozvole je, zakonskim rješenjima, uslovljeno pribavljanjem niza drugih dokumenata i dozvola kojima će biti zaokružene obaveze svakog korisnika te dozvole.

Kada su u pitanju hidroelektrane u Republici Srpskoj svi korisnici dozvola su dobili ekološke dozvole i to:

1. ZP "Hidroelektrane na Drini" a.d. Višegrad 31. januar 2008. godine,
2. ZP "Hidroelektrane na Trebišnjici" a.d. Trebinje 20. marta 2008. godine i
3. ZP "Hidroelektrane na Vrbasu" a.d. Mrkonjić Grad 12. februara 2009. godine.

Ekološkim dozvolama za svakog korisnika dozvole propisane su mjere i postupci koje korisnici dozvola moraju ispuniti, kako bi uticaje svojih aktivnosti na životnu sredinu sveli na najmanju moguću mjeru.

Korisnik dozvole ZP "Hidroelektrane na Vrbasu" a.d. Mrkonjić Grad posjeduje uveden i sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine prema standardu ISO 14001, odnosno posjeduje izrađene interne planove i programe upravljanja zaštitom životne sredine. Korisnik dozvole se uglavnom pridržava svih definisanih mjera zaštite i unapređenja životne sredine.

Korisnici dozvola ZP "Hidroelektrane na Trebišnjici" a.d. Trebinje i ZP "Hidroelektrane na Drini" a.d. Višegrad ne posjeduju uveden sistem upravljanja životnom sredinom prema standardu ISO 14001. Takođe, ovi korisnici dozvola ne posjeduju izrađene planove i programe zaštite i unapređenja životne sredine. Ipak, to ne znači da se u navedenim preduzećima ne preduzimaju značajane mjere u cilju zaštite životne sredine.

Neophodno je istaći činjenicu da korisnik dozvole ZP "Hidroelektrane na Drini" a.d. Višegrad veliki dio svojih obaveza u pogledu zaštite životne sredine i uređenja priobalja u Višegradu mora da ispunjava u dogovoru sa drugim licima, što u pojedinim trenucima onemogućava adekvatnu ispunjenost svih obaveza. Naime, zaštita životne sredine i uređenje priobalja u Višegradu, zahtijeva da se u proces aktivno uključe i lokalna zajednica i Drinsko-limske hidroelektrane iz Republike Srbije.

Ukratko, može se reći da su proizvođači električne energije u hidroelektranama pribavili ekološke dozvole i da se proizvodnja električne energije u ovim preduzećima obavlja uz zadovoljavajuću zaštitu životne sredine. Bitno je naglasiti da su navedena preduzeća dužna da u narednom periodu ispune obaveze propisane u ekološkim dozvolama.

Do kraja 2008. godine RERS je izdao dozvole za proizvodnju električne energije u **četiri male hidroelektrane**. Nijedna od pomenutih malih hidroelektrana ne posjeduje **ekološku dozvolu**. Može se konstatovati da je uticaj ovih objekata na životnu sredinu lokalnog karaktera i naglasiti potrebu određivanja ekološki prihvatljivog protoka, kako za postojeće objekte tako i za objekte koji se planiraju graditi. Kada su u pitanju male hidroelektrane, neophodno je naglasiti da je u Republici Srpskoj, do sada, izdato preko 100 koncesija za izgradnju malih hidroelektrana. Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske nadležna je za izdavanje dozvola za izgradnju objekata snage preko 1 MW. Pojedine koncesije su izdate i na vodotocima koji se nalaze u nacionalnim parkovima (NP Sutjeska), što zahtijeva posebnu pažnju sa stanovišta zaštite životne sredine. Prilikom izdavanja

dozvola, primjetno je da preduzeća koja podnose zahtjeve za izgradnju ne posjeduju ekološku dozvolu, što za posljedicu ima duge periode izdavanja dozvola za izgradnju, jer je zakonima iz oblasti zaštite životne sredine propisano da se za pojedine objekte odobrenje za građenje može izdati tek nakon pribavljanja i ekološke dozvole.

Regulatorna komisija je izdala dvije dozvole za proizvodnju električne energije u **termoelektranama** i to: ZP "Rudnik i termoelektrana Gacko" a.d. Gacko i ZP "Rudnik i termoelektrana Ugljevik" a.d. Ugljevik.

U obje termoelektrane koristi se lignit kao gorivo niske kalorične moći. Lignit se dobija iz površinskih kopova uglja koji se nalaze u sastavu pomenutih preduzeća.

Proizvodnja električne energije iz uglja uzrokuje brojne uticaje na životnu sredinu, a najkrupniji problemi koji se javljaju i postoje pri radu ovih korisnika dozvola, su emisije dimnih gasova, otpadne vode koje se javljaju u tehnološkom procesu, deponovanje pepela, te zauzimanje velikih površina zemljišta od strane površinskih kopova uglja.

Emisije dimnih gasova, a tu se prije svega misli na čvrste čestice, te okside azota i sumpora, su u Republici Srpskoj definisane zakonskim (Zakon o zaštiti životne sredine i Zakon o zaštiti vazduha) i podzakonskim aktima, ali i obavezama koje proističu iz Ugovora o osnivanju energetske zajednice Jugoistočne Evrope. Prema zakonskim aktima Republike Srpske, svi subjekti moraju svoje emisije uskladiti sa graničnim vrijednostima propisanim *Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisije u vazduh iz postrojenja za sagorijevanje* (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 39/05), a prema Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, BiH je obavezna da do 2017. godine primijeni odredbe Direktive 2001/80/EC o graničnim vrijednostima emisija u vazduh.

U cilju praćenja emisija dimnih gasova korisnici dozvola moraju da obezbijede kontinualno mjerenje zagađujućih materija u vazduh. Tokom 2008. godine, TE Gacko nije vršilo kontinualno mjerenje zagađujućih materija u vazduh. Razlog je nepostojanje opreme za mjerenje u TE Gacko (oprema nabavljena početkom 2009. godine). U TE Ugljevik oprema za mjerenje zagađujućih materija je ranije ugrađena, ali je bilo određenih problema u njenom funkcionisanju. Za TE Ugljevik postoje podaci mjerenja u pojedinim periodima kada je oprema za mjerenje funkcionisala. Na TE Gacko je izvršeno tzv. Prvo mjerenje zagađujućih materija. Rezultati Prvog mjerenja za TE Gacko, kao i podaci dobijeni kontinualnim mjerenjem u TE Ugljevik u navedenom periodu, omogućavaju da se, samo djelimično, stekne slika o emisijama u vazduh iz ovih postrojenja i da se te vrijednosti porede sa graničnim vrijednostima emisija. Vrijednosti emisija dobijene pomenutim mjerenjima prikazane su na slikama 7, 8 i 9 i, zbog nepouzdatih podataka, mogu poslužiti samo kao orijentacioni podaci, a nikako kao tačne vrijednosti. Napominjemo da je i u prethodnoj godini situacija bila identična, odnosno da u 2008. godini korisnici dozvola nisu ispunili obaveze predviđene uslovima dozvola, iako su pokrenute aktivnosti da se ove obaveze ispune.

Na osnovu ovoga može se zaključiti sljedeće:

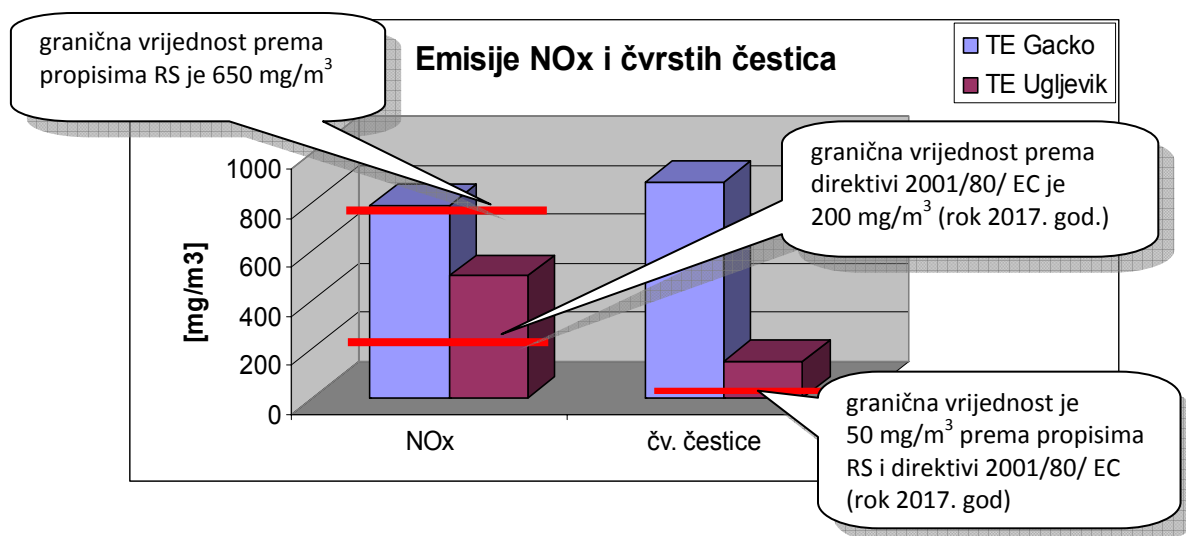
1. RiTE Gacko:

- emisije čvrstih čestica više desetina puta prelaze granične vrijednosti emisija,
- emisije oksida azota su trenutno nešto veće od graničnih vrijednosti emisija,

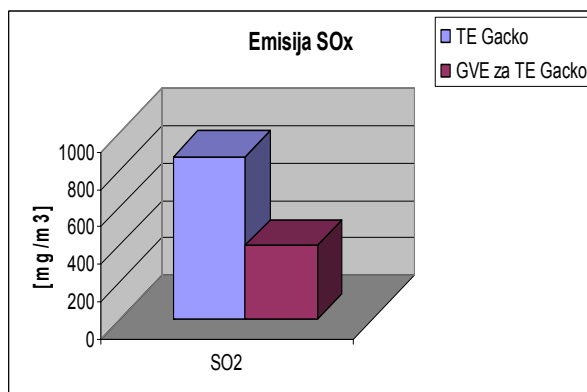
- emisije oksida sumpora su dva do tri puta veće od graničnih vrijednosti emisija.

2. RiTE Ugljevik:

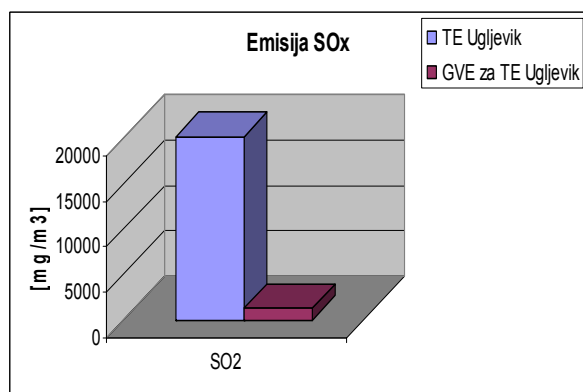
- emisije oksida sumpora više desetina puta prelaze vrijednosti graničnih emisija (prosječne vrijednosti 14650-19048 mg/m³),
- emisije oksida azota su u dozvoljenim granicama (prosječne vrijednosti 540-711 mg/m³),
- emisije čvrstih čestica su više puta veće od graničnih vrijednosti emisija (prosječne vrijednosti 65-220 mg/m³).

Slika 7

Slika 8

Slika 9

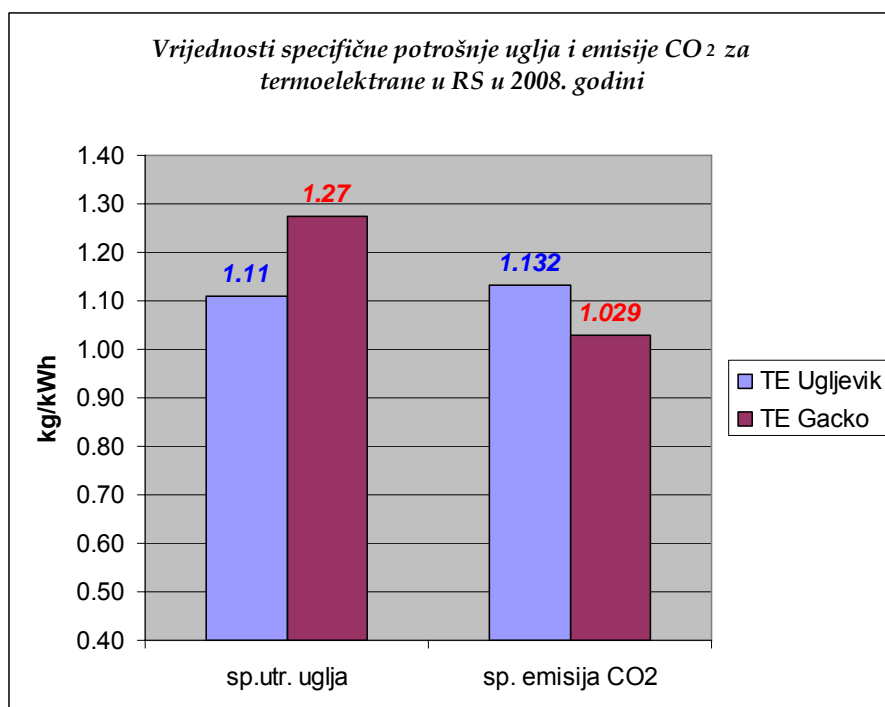
U sljedećoj tabeli dat je pregled specifične potrošnje uglja, vode, dizela i mazuta u termoelektranama Gacko i Ugljevik.

	proizvodnja električne energije [MWh]	potrošnja	ugalj [t]	voda [m ³]	dizel [l]	mazut [kg]
R i TE Gacko	1.563.254	ukupna	1.993.147	6.572.808	6.244.808	2.669.975
		spec. potrošnja [./kWh]	1,27 [kg/kWh]	0,0042 [m ³ /kWh]	0,0040 [l/kWh]	0,0017 [kg/kWh]
R i TE Ugljevik	1.531.166	ukupna	1.701.091	11.605.680	10.522.031	1.718.000
		spec. potrošnja	1,11 [kg/kWh]	0,0074 [m ³ /kWh]	0,0067 [l/kWh]	0,0011 [kg/kWh]

Tabela 10

U cilju dobijanja orijentacione slike o stanju u pogledu emisija u vazduh, u nastavku su prezentovane vrijednosti specifičnih emisija ugljen dioksida iz termoelektrana, kao i specifične potrošnje uglja.

Prilikom izračunavanja specifične emisije ugljen dioksida korišćeni su podaci korisnika dozvola i metodologija propisana "2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories - Volume 2: Energy". Takođe, u obzir je uzeta samo potrošnja osnovnog energenta tj. uglja, a ne i drugih energenata, mada je njihov uticaj zanemarljiv (manji od 1%).

Slika 10

Na RiTE Ugljevik postoji sistem za tretman otpadnih voda, ali usljed zastarjelosti i djelimične nefunkcionalnosti opreme, rezultati prečišćavanja nisu zadovoljavajući.

Već je pomenuto da u sastavu ovih korisnika dozvola rade i površinski kopovi uglja, koji zauzimaju velike površine zemljišta. Utvrđeno je da za oba rudnika postoje urađeni projekti rekultivacije i da su aktivnosti vezane za rekultivaciju otpočele na onim dijelovima kopa

gdje je eksploatacija rude završena. Proces rekultivacije neophodno je intenzivirati u narednim godinama.

Deponovanje pepela, koji nastaje u procesu sagorijevanja uglja, u obje TE se vrši prema odgovarajućim projektima.

ZP "Rudnik i termoelektrana Gacko" a.d. Gacko je pribavilo ekološke dozvole za Površinski kop "Gračanica" (18. juna 2008. godine) i za postrojenje "Termoelektrana" Gacko (23. juna 2008. godine).

ZP "Rudnik i termoelektrana Ugljevik" a.d. Ugljevik je pribavilo ekološku dozvolu za postrojenje Površinski kop "Bogutovo selo" Ugljevik (15. septembra 2008.).

Ekološkim dozvolama korisnicima dozvola propisani su mjere i aktivnosti koje moraju sprovesti u definisanim rokovima.

Emisija čvrstih čestica je jedan od faktora koji najviše utiče na životnu sredinu u okolini TE Gacko, te smo mišljenja da je neophodno istaći sljedeće činjenice:

- Uvidom u ekološku dozvolu za TE Gacko (Rješenje Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju br. 15-96-112/08 od 23. juna 2008. godine) može se primijetiti da je u tački 3.2.1. definisana obaveza TE Gacko da "za emisije čvrstih čestica koristi vrećaste filtere koji će garantovati emisiju čvrstih čestica manju od 100 mg/m^3 , u skladu sa *Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisije u vazduh iz postrojenja za sagorijevanje* (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 39/05)".
- Ista obaveza je definisana i u tački 4.4.
- Pomenutim pravilnikom granična vrijednost emisije čvrstih čestica za postrojenje toplotne snage veće od 500 MW (toplotna snaga TE Gacko je oko 900 MW) je 50 mg/m^3 .
- Direktiva 2001/80/EC o graničnim vrijednostima emisija u vazduh definiše takođe graničnu vrijednost emisije čvrstih čestica za postrojenje toplotne snage veće od 500 MW od 50 mg/m^3 .

Imajući u vidu pomenute činjenice o emisijama i uticaj emisije čvrstih čestica na životnu sredinu u okolini TE Gacko, te obaveze preuzete potpisivanjem Ugovora o osnivanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, mišljenja smo da je u ekološkoj dozvoli za TE Gacko neophodno izvršiti korekciju granične vrijednosti emisije čvrstih čestica na 50 mg/m^3 .

Ekološkim dozvolama za termoelektrane i hidroelektrane propisani su svi segmenti koji se odnose na zaštitu životne sredine.

2. PRENOS ELEKTRIČNE ENERGIJE

Prenos električne energije je monopolska djelatnost, te zbog toga mora biti regulisana kako bi se obezbijedilo korišćenje mreže za sve korisnike na jednakopravan i transparentan način po regulisanim cijenama. Od posebnog je značaja da prenosna djelatnost bude razdvojena od ostalih elektroenergetskih djelatnosti u posebne kompanije (upravljačko-funkcionalno i pravno razdvajanje) kako bi se obezbijedila nepristrasnost u pružanju usluga. Razdvajanje prenosne djelatnosti od "tržišnih" djelatnosti u Republici Srpskoj obezbijeđeno

je organizovanjem dvije posebne kompanije na nivou BiH, i to: "Elektroprenos Bosne i Hercegovine" Banja Luka i "Nezavisni operator sistema Bosne i Hercegovine" Sarajevo. Regulisanje djelatnosti prenosa električne energije je u nadležnost DERK-a.

Na sljedećoj slici je prikazana karta prenosne mreže Bosne i Hercegovine.

Slika 11 - Karta prenosne mreže BiH

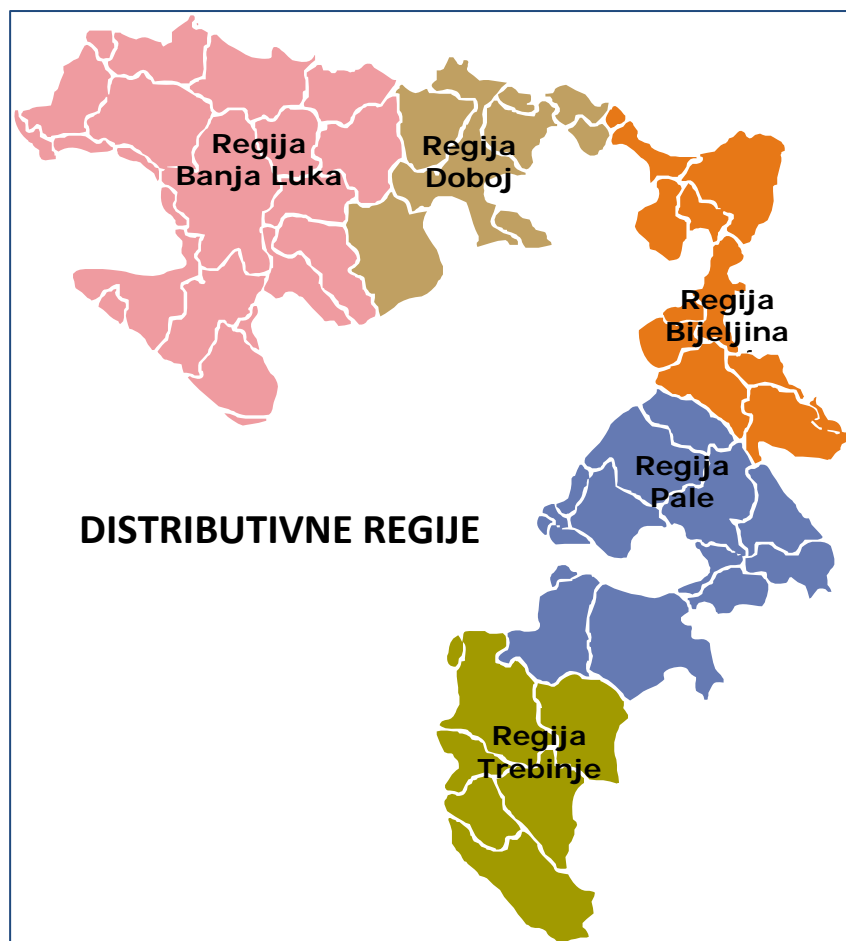
3. DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

3.1 Operatori distributivnog sistema u Republici Srpskoj

Distribucija električne energije predstavlja prenos električne energije na sredjenaponskoj i niskonaponskoj mreži radi isporuke krajnjim kupcima, te je, kao i prenos na visokonaponskoj mreži, monopolska djelatnost i kao takva treba biti regulisana kako se ne bi zloupotrijebio monopolski položaj distributivnih kompanija koje jedine posjeduju kapacitete za obavljanje ove djelatnosti na određenom području. Kada je u pitanju razdvajanje distributivne djelatnosti, bolje reći djelatnosti koju obavlja distributivni sistem operator - distributer, od

ostalih komercijalnih djelatnosti (proizvodnja i snabdijevanje), razdvajanje se nameće kao uslov nepristrasnosti u pružanju usluga distributera korisnicima distributivne mreže.

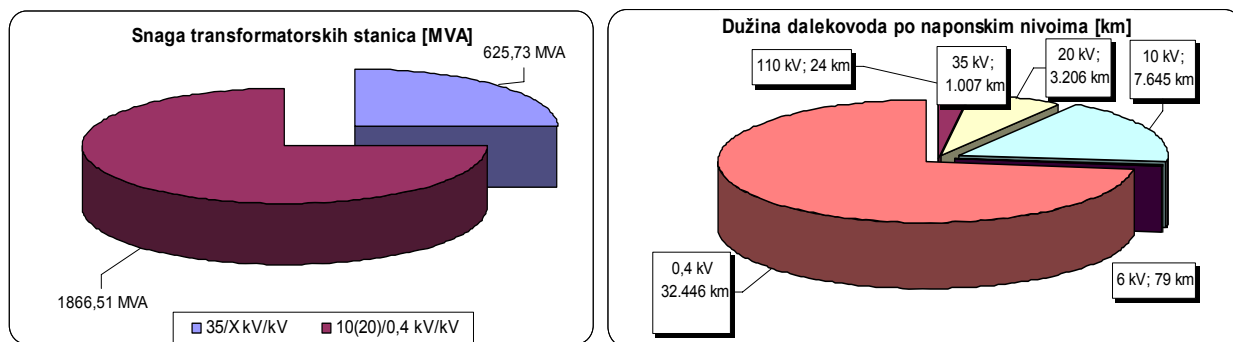
Distributivna djelatnost u Republici Srpskoj se obavlja u okviru pet distributivnih kompanija - distributivnih sistem operatora (distributera) (slika broj 12.) u sastavu MH Elektroprivreda Republike Srpske, i to tako da je svaki distributer nadležan za obavljanje djelatnosti na određenom geografskom području. Obavljanje djelatnosti, uključujući i određivanje tarifa za korištenje distributivne mreže reguliše i nadgleda Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Slika 12 - Distributivne regije u Republici Srpskoj

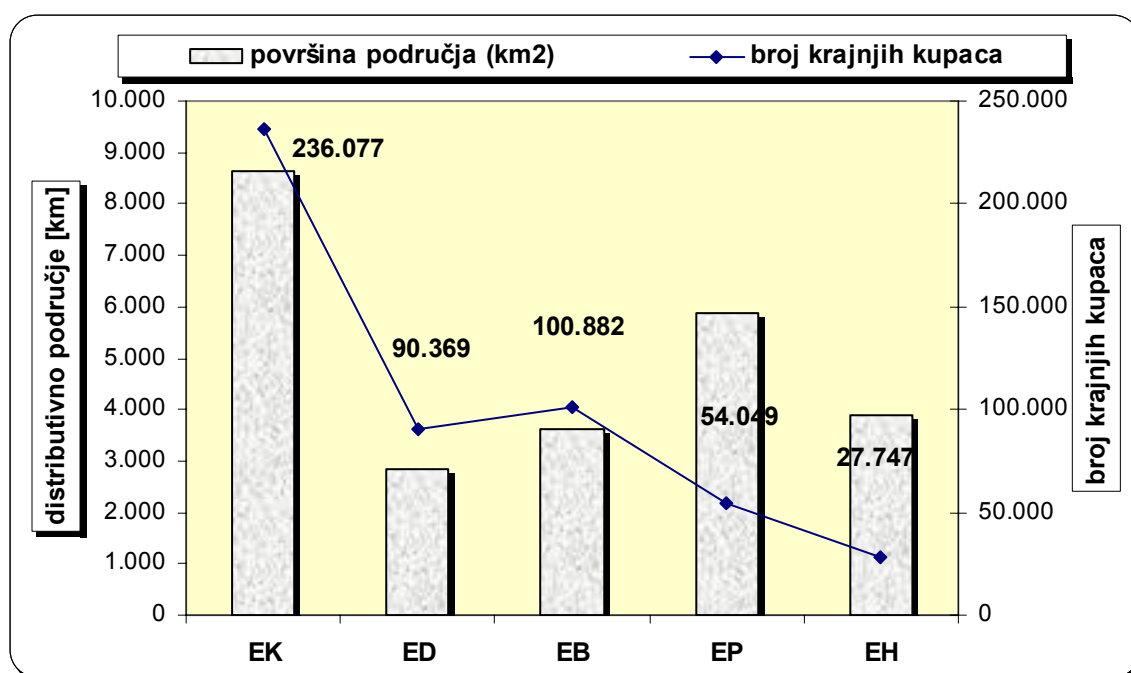
Elektrodistributivna preduzeća u Republici Srpskoj su u sastavu Mješovitog holdinga "Elektroprivreda Republike Srpske", tj. u sastavu vertikalno integrisanog preduzeća koje je korisnik dozvole za trgovinu i snabdijevanje električnom energijom. S obzirom da su elektrodistributivna preduzeća posebni pravni subjekti, uslov pravnog razdvajanja je ispunjen. Funkcionalno - upravljačko razdvajanje se treba obezbjediti na način da matično preduzeće može da utiče na upravljanje u pogledu dugoročnog planiranja, usmjeravanja kapitala i slično, dok se ograničava uticaj na svakodnevne poslovne aktivnosti distributivnog sistem operatora - distributera.

Osnovni tehnički podaci o distributivnoj mreži² (slika 13, slika 14 i slika 15):

Slika 13 - Dužina vodova po naponskim nivoima

Slika 14 - Instalirana prividna snaga transformatora u transformacijama

Slika 15 - Površina distributivnih područja i broj krajnjih kupaca po distribucijama

3.2 Metodologija za utvrđivanje tarifnih stavova za korisnike distributivnih sistema u Republici Srpskoj

Tarifni stavovi za korisnike distributivnih sistema u Republici Srpskoj utvrđuju se u skladu sa Pravilnikom o tarifnoj metodologiji i tarifnom postupku (Metodologija) utvrđenim od strane RERS-a. U ove tarifne stavove, pored cijene distribucije koju utvrđuje RERS, a koja pokriva troškove distributivne mreže i distributivnih gubitaka, uključuje se i cijena korišćenja prenosne mreže koju utvrđuje DERK na osnovu svoje metodologije, a koja obuhvata troškove rada Prenosne kompanije BiH, troškove rada Nezavisnog operatora sistema BiH i troškove pomoćnih usluga.

² Podaci iz dozvola za distribuciju električne energije

Metodologijom RERS-a je propisano da se kao opravdani troškovi distributivnim kompanijama u Republici Srpskoj priznaju sljedeći troškovi distributivne mreže:

- troškovi pogona, održavanje i vođenja distributivne mreže, uključujući troškove održavanja priključaka i mjernih uređaja, te očitavanja mjernih uređaja,
- troškovi razvoja distributivne mreže,
- troškovi za nadoknadu opravdanih troškova gubitaka električne energije u distributivnoj mreži.

Tarifna metodologija zasniva se na obračunu godišnjeg potrebnog prihoda elektroenergetskih preduzeća, a za učinke definisane elektroenergetskim bilansom za godinu za koju se utvrđuju tarife.

U skladu sa Metodologijom, regulisana preduzeća - korisnici dozvole za distribuciju električne energije, podnose zahtjev RERS-u za odobrenje cijena, odnosno tarifnih stavova na bazi potrebnog prihoda koji se sastoji iz opravdanih troškova uvećanih za povrat na kapital. Opravdanost zahtjeva RERS utvrđuje u tarifnom postupku, te na osnovu toga utvrđuje konačne cijene, odnosno tarifne stavove. Odluku RERS donosi samostalno, odnosno nezavisno od bilo koje druge vladine agencije, poštujući odluke DERK-a u vezi sa cijenama korišćenja prenosne mreže. Dužina trajanja regulatornog perioda nije posebno propisana, a tarifni postupak se pokreće ili na inicijativu regulisanih preduzeća ili na inicijativu RERS-a.

Za izračunavanje tarifnih stavova koriste se tehnički i finansijski podaci i dokumentacija koju distributivne kompanije dostavljaju RERS-u u skladu sa Pravilnikom o izvještavanju u propisanim vremenskim intervalima, a i u samom tarifnom postupku. Na osnovu ovih podataka RERS sagledava obim, vrstu i kvalitet usluga koje distributivne kompanije pružaju svojim korisnicima, kao i troškove njihovog poslovanja, odnosno njihovu opravdanost. Opravdanost troška procjenjuje se prema prirodi troška analizom svrsishodnosti, analizom količine i cijene i uporednom analizom (benchmarking). U tarifnim postupcima koje je RERS do sada provodio korišćene su uporedne analize između pet distributivnih kompanija radi sagledavanja troškova rada i održavanja mreže.

Tarifna metodologija propisuje jedinstvenu tarifu za sve korisnike distributivnih sistema u Republici Srpskoj.

3.3 Izjednačavanje distributivne mrežne tarife

Gustina naseljenosti i popunjenosti područja stambenim i privrednim objektima se značajno razlikuju po distributivnim područjima u Republici Srpskoj, što prouzrokuje i različite prosječne troškove obavljanja djelatnosti distribucije, po jedinici isporučene električne energije i snage. "Gustina potrošnje" je prikazana u sljedećoj tabeli.

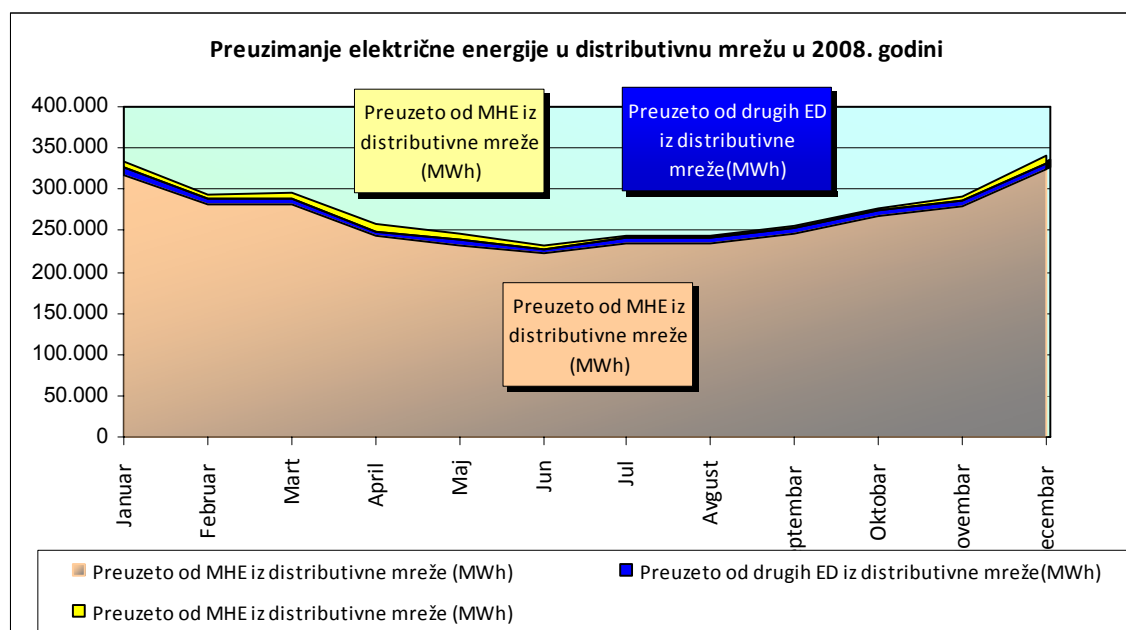
Distributivno područje	Površina područja (km ²)	Broj krajnjih kupaca	Broj krajnjih kupaca po km ²
Elektrokrajina	8.629	236.077	27
Elektro-Bijeljina	3.600	100.882	28
Elektro Doboj	2.836	90.369	32
Elektrodistribucija Pale	5.883	54.267	9
Elektro-Hercegovina	3.909	27.937	7
Ukupno	24.857	509.532	20

Tabela 11 - Razuđenost kupaca priključenih na distributivnu mrežu

Regulator je u skladu sa načelom ravnopravnosti kupaca i zaštite kupaca u udaljenim i slabo naseljenim područjima utvrdio iste tarifne stavove za sve kupce na cijeloj teritoriji Republike Srpske. Imajući u vidu različite "gustoće potrošnje" Regulator je utvrdio i koeficijente za poravnanje prihoda između distributivnih preduzeća, kojim se distributivna preduzeća dovode u ravnopravan položaj u pogledu ostvarivanja prihoda i opravdanih troškova obavljanja djelatnosti.

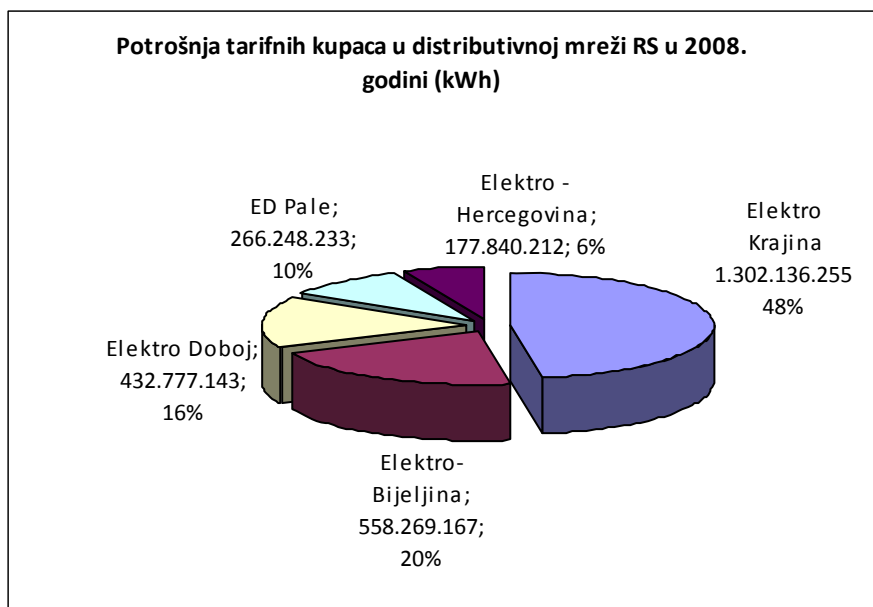
3.4 Preuzimanje i potrošnja električne energije u distributivnoj mreži

Električna energija u distributivnoj mreži u 2008. godini u Republici Srpskoj preuzimala se iz prenosne mreže Elektroprenosa BiH, iz hidroelektrana priključenih na distributivnu mrežu i iz drugih distributivnih sistema iz Bosne i Hercegovine i susjednih država. Struktura preuzete električne energije data je na slici koja slijedi.

Slika 16 - Preuzeta električna energija u distributivnu mrežu

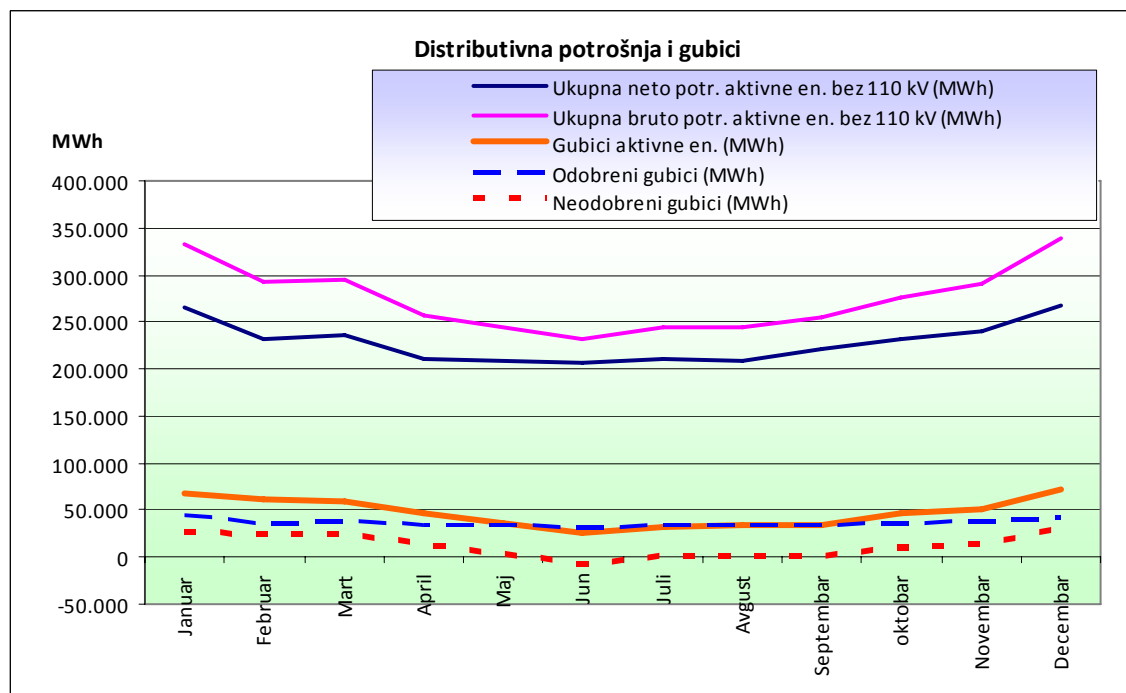
Od ukupno preuzete električne energije u distributivnu mrežu u iznosu 3.305 GWh, krajnjim kupcima je u 2008. godini isporučeno 2.737 GWh, a 568 GWh električne energije je izgubljeno u distributivnoj mreži. Na sljedećoj slici data je struktura neto potrošnje po distributivnim preduzećima.

Slika 17 - Neto distributivna potrošnja u 2008. godini

3.5 Gubici električne energije u distributivnoj mreži

Veliki problem distributivnih kompanija u Republici Srpskoj i dalje je nivo gubitaka električne energije u distributivnoj mreži. Politika RERS-a je da motiviše korisnike dozvola da smanje ove gubitke određujući odobreni iznos troškova na ime gubitaka električne energije u tarifnom postupku, uz obavezu korisnika dozvole za distribuciju električne energije da donesu planove mjera i aktivnosti na smanjenju distributivnih gubitaka i da podnose izvještaje o njihovom sprovođenju.

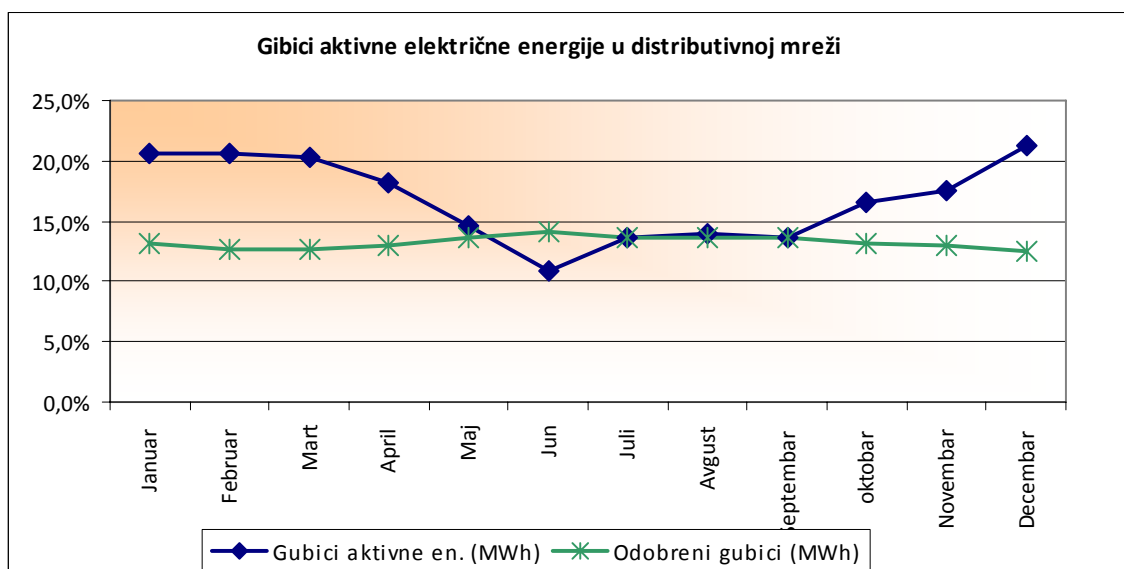

Slika 18 - Ostvarena potrošnja i gubici električne energije u distributivnoj mreži u Republici Srpskoj u 2008. godini

RERS u tarifnom postupku odobrava procentualni iznos gubitaka za svaki naponski nivo i samo taj odobreni iznos (cca 14% prosječno) se uračunava u tarifne stavove za korišćenje distributivne mreže, dok manje ili veće ostvarenje gubitaka ide u korist ili na štetu distributera.

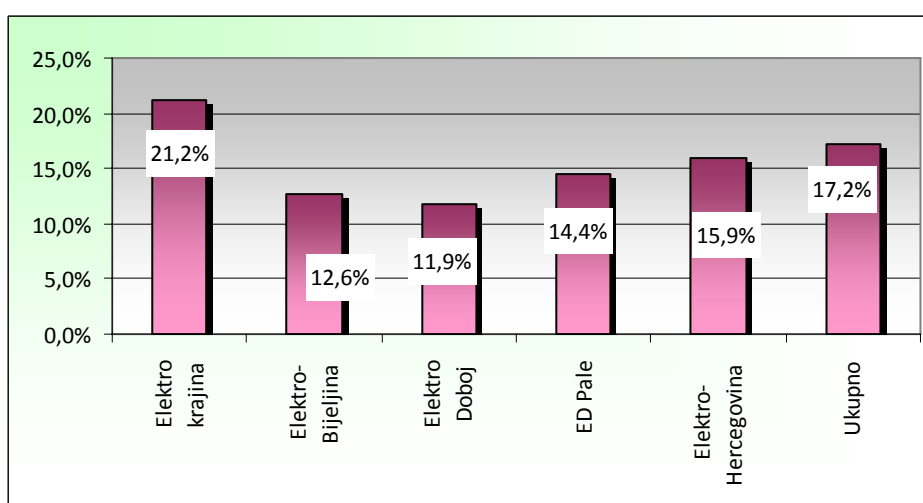
Prema podacima koje su dostavile distributivne kompanije, ostvareni gubici električne energije u 2008. godini iznosili su 17,18%, odnosno 142.840 MWh više nego što je odobreno.

Ostvareni gubici električne energije u distributivnoj mreži po mjesecima prikazani su na slici koja slijedi.

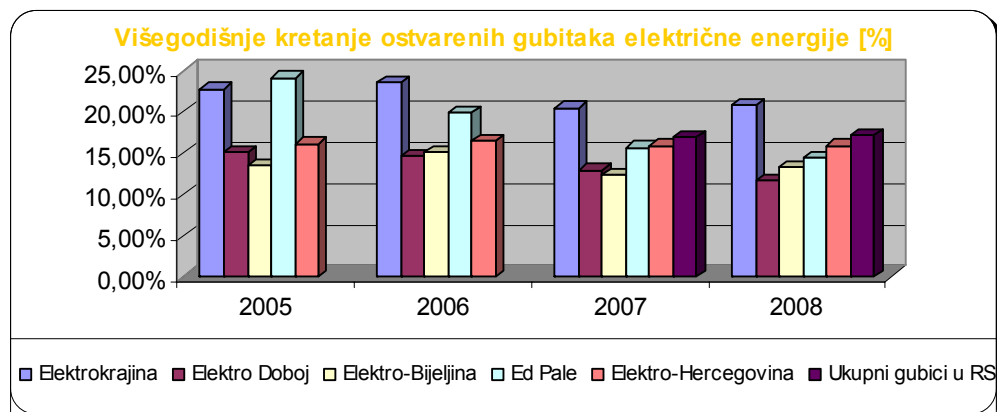
Slika 19 - Ostvareni gubici aktivne električne energije u distributivnoj mreži po mjesecima 2008. godine

Nivo gubitaka električne energije u distributivnoj mreži po distributivnim područjima, izražen kao procentualni odnos ostvarenih gubitaka električne energije i ukupno preuzete električne energije u distributivnu mrežu, kreće se od 11,9% u Elektro Doboju do 21,2% u Elektrokrajini, što je prikazano na sljedećoj slici.

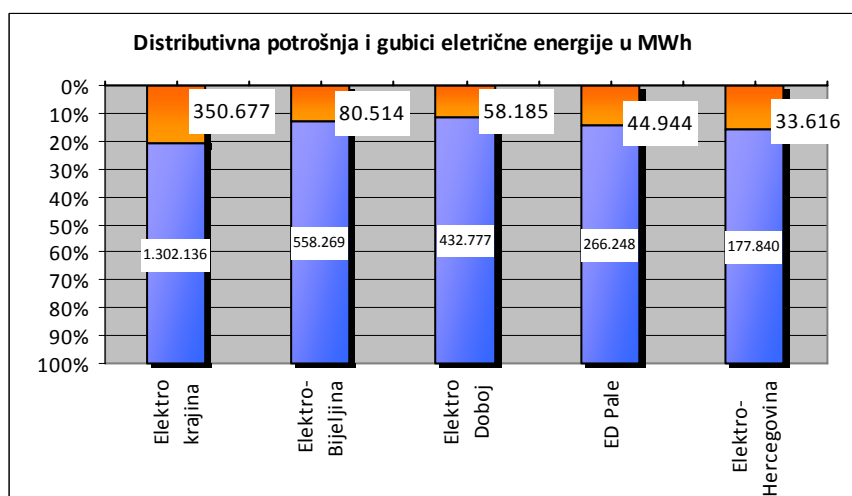
Slika 20 - Ostvareni gubici električne energije u 2008. godini

Na sljedećoj slici prikazan je uporedni pregled ostvarenih distributivnih gubitaka u elektrodistributivnim preduzećima u periodu od 2005. do 2008. godine.

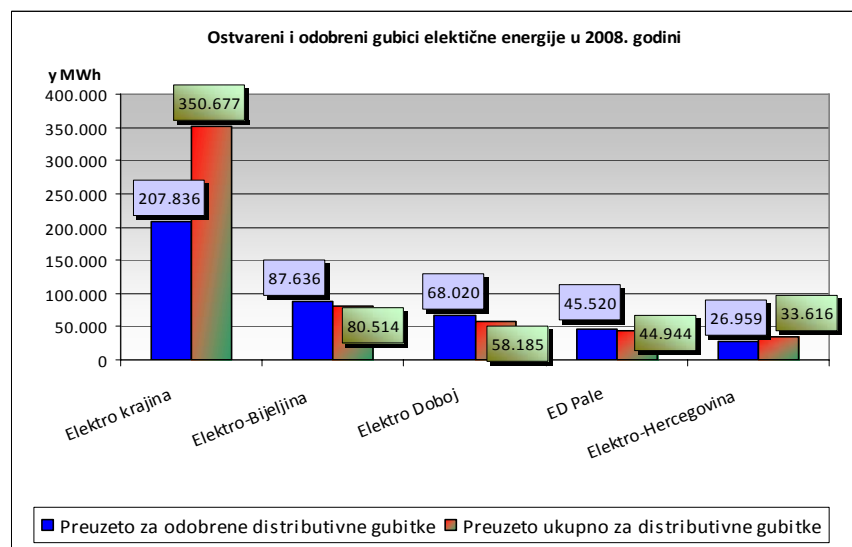
Slika 21 - Uporedni pregled ostvarenih distributivnih gubitaka 2005 -2008.

Energetske vrijednosti distributivnih gubitaka i ukupno preuzete električne energije su prikazane kako slijedi na slici.

Slika 22 - Odnos gubitaka i ukupno preuzete električne energije u 2008. godini

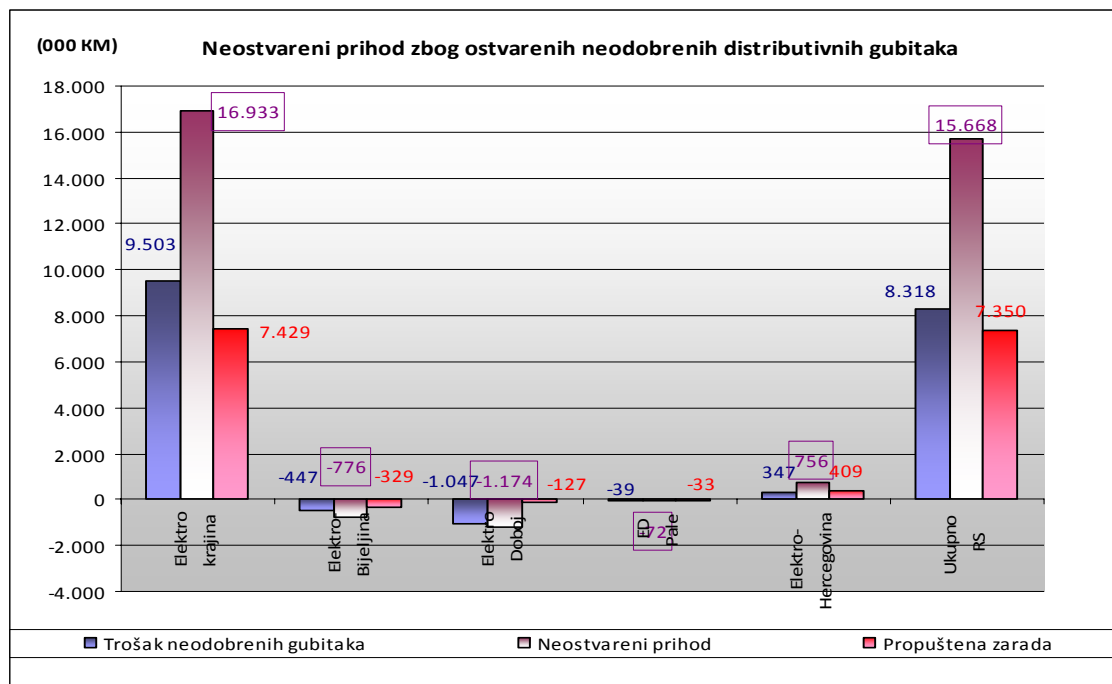
Odobrene i ostvarene količine električne energije za distributivne gubitke po preduzećima prikazane su na sljedećoj slici.

Slika 23 - Pregled ostvarenih i odobrenih gubitaka električne energije po distributivnim područjima

Na slici broj 24 prikazani su:

- trošak nabavke električne energije za neodobrene gubitke koji uključuje i trošak prenosa te energije
- neostvareni - izgubljeni prihod, odnosno prihod koji se mogao dobiti da se električna energija neodobrenih distributivnih gubitaka fakturisala i naplatila po prosječnoj ostvarenoj cijeni za krajnje kupce i
- propuštena zarada odnosno prihod koji nisu ostvarila elektrodistributivna preduzeća koja su ostvarile veće gubitke od odobrenih, kao i ostvareni prihod, odnosno zarada za ona elektrodistributivna preduzeća koja su ostvarila manje distributivne gubitke od odobrenih.

Slika 24 - Pregled ostvarenih troškova zbog neodobrenih distributivnih gubitaka i neostvarenog prihoda zbog ostvarenih neodobrenih distributivnih gubitaka u2008.

3.6 Kvalitet usluge

Regulisanje kvaliteta usluge i unapređenje pouzdanosti sistema za distribuciju električne energije proizilazi iz zakonske nadležnosti RERS-a. Opšti uslovi za isporuku i snabdijevanje električnom energijom kvalitet snabdijevanja definišu kao:

- kontinuitet isporuke električne energije (sposobnost, adekvatnost elektroenergetske mreže da osigura kontinuitet napajanja električnom energijom u određenom vremenskom periodu, iskazan pokazateljima kontinuiteta u isporuci),
- kvalitet komercijalne usluge (nivo pružanja usluga distributer/snabdjevača propisanih Opštim uslovima) i
- kvalitet napona napajanja (standard za kvalitet napona napajanja predstavljaju nominalni naponski nivoi u tački napajanja i odstupanja od nominalnih vrijednosti, nominalne vrijednosti frekvencije i dozvoljeno odstupanje, te druge karakteristike napona (talasni oblik, simetričnost faznih vrijednosti i slično), sa propisanim dozvoljenim odstupanjima.

RERS je Opštim uslovima i Pravilnikom o izvještavanju propisao obavezu i formu izvještavanja o kvalitetu snabdijevanja električnom energijom, a uslovima izdatih dozvola za obavljanje djelatnosti distribucije električne energije obavezao korisnike dozvola da osiguraju pouzdano i kvalitetno napajanje krajnjih kupaca električnom energijom, preduzimaju sve potrebne mjere kojim bi se poboljšali pokazatelji pouzdanosti i kvaliteta, vode evidenciju i formiraju bazu podataka o pokazateljima kontinuiteta isporučene električne energije i kvaliteta pruženih usluga, izrađuju redovne godišnje izvještaje o ovim pokazateljima koji treba da su dostupni javnosti putem vlastite internet stranice.

Navedene propisane obaveze imaju "opšti" karakter, a efikasno regulisanje kvaliteta usluge je veoma kompleksan zadatak koji podrazumijeva prethodno uspostavljanje standarda kvaliteta na bazi podataka o pokazateljima koji definišu kvalitet isporuke električne energije. Od posebnog je značaja kontinuirano prikupljati pouzdane podatke o kontinuitetu isporuke i o indikatorima komercijalne usluge u reprezentativnom vremenu koje prethodi utvrđivanju standarda kvaliteta i nakon toga uvođenju stimulacija, odnosno penala kod određivanja tarifa i uvođenju plaćanja naknade neposredno kupcima na osnovu utvrđenih standarda.

Podaci koji se ovdje prezentuju su cjelokupni prikupljeni podaci na nivou godine koji su evidentirani od pružaoca usluga. Proces prikupljanja podataka o kvalitetu snabdijevanja je interaktivan proces, podaci se provjeravaju, ali je veoma značajno da su uspostavljena pravila (i obaveza) njihovog evedintiranja, javnog objavljivanja i dostavljanja Regulatoru, koja se, u dobroj mjeri, od samog početka poštuju.

Korisnici dozvole za distribuciju sa malim izuzetkom dostavljali su izvještaje u propisanoj formi u 2008. godini.

Tri korisnika dozvole dostavljali su izvještaj u propisanoj formi, a dva u pojednostavljenoj.

Evidencija pokazatelja kvaliteta snabdijevanja električnom energijom se vrši preko parametara:

- Indikatora kontinuiteta napajanja isporuke,
- Indikatora komercijalnog kvaliteta.

I kvalitet napona napajanja je svakako jedan od bitnijih parametara kvaliteta snabdijevanja i njegova provjera se vrši odgovarajućim mjerenjima na primopredajnom mjestu i u pojedinim tačkama distributivne mreže.

Kontinuitet isporuke se iskazuje preko dva pokazatelja:

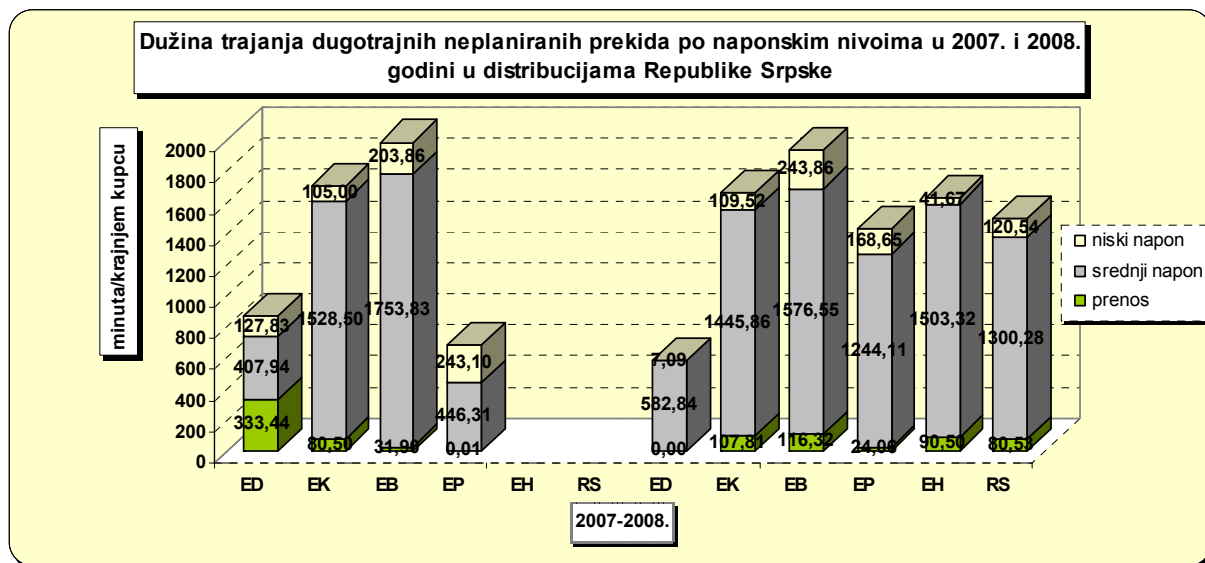
SAIDI - Prosječna dužina trajanja prekida isporuke po krajnjem kupcu najčešće se uzima na nivou godine (Sistem average interruption duration index, izražava se u minutama po krajnjem kupcu).

SAIFI - Prosječan broj prekida isporuke po krajnjem kupcu najčešće se uzima na nivou godine (Sistem average interruption frequency index).

Prekidi u isporuci se dijele na planirane (najavljene) i neplanirane (nenajavljene).

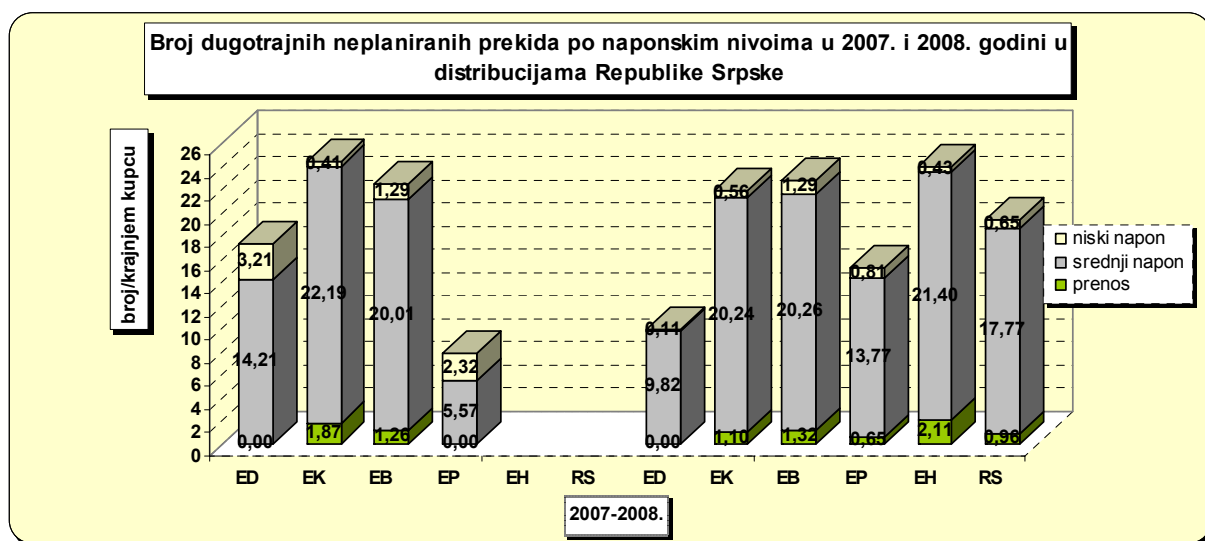
U ovom izvještaju su obrađeni **dugotrajni prekidi** u napajanju koji predstavljaju prekide čije je trajanje duže od tri minuta) i **kratkotrajni prekidi** koji predstavljaju prekide čije je trajanje kraće od tri minuta.

Uobičajene vrijednosti za neplanirani SAIDI se kreću od 50 do 250 minuta po krajnjem kupcu godišnje.³

Slika 25 - Pokazatelj neplanirani SAIDI 2007-2008. po naponskim nivoima po distribucijama u Republici Srpskoj

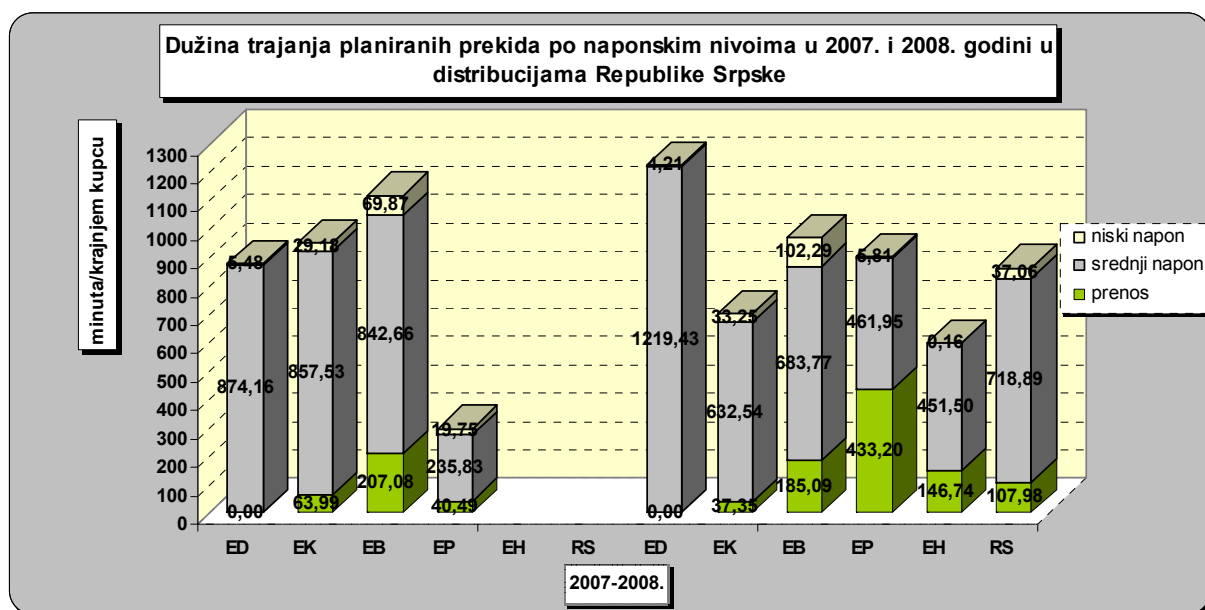
Uobičajene vrijednosti za neplanirani SAIFI se kreću od 0,5 do 4 prekida po krajnjem kupcu godišnje.³

Slika 26 - Neplanirani SAIFI u Republici Srpskoj 2007- 2008.

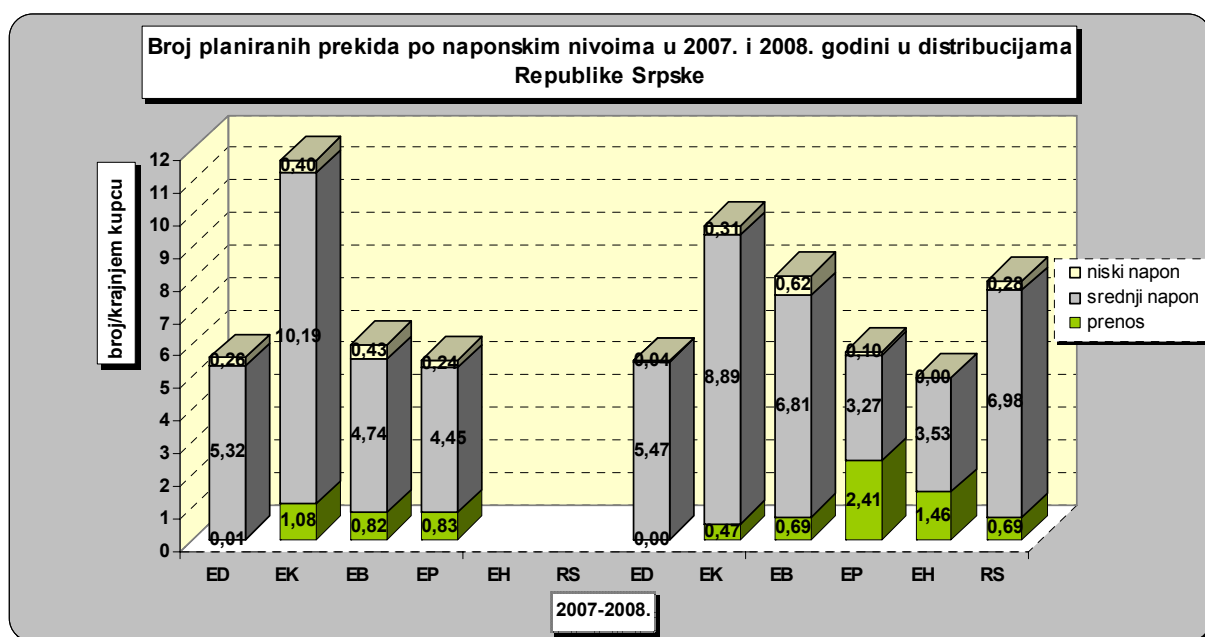
Uobičajene vrijednosti za planirani SAIDI se kreću od 10 do 200 minuta po krajnjem kupcu godišnje.³

³ Izvor: Fourth Benchmarking Report on Quality of Electricity Supply, Udruženje evropskih energetskegih Regulatora, decembar 2008. godine.

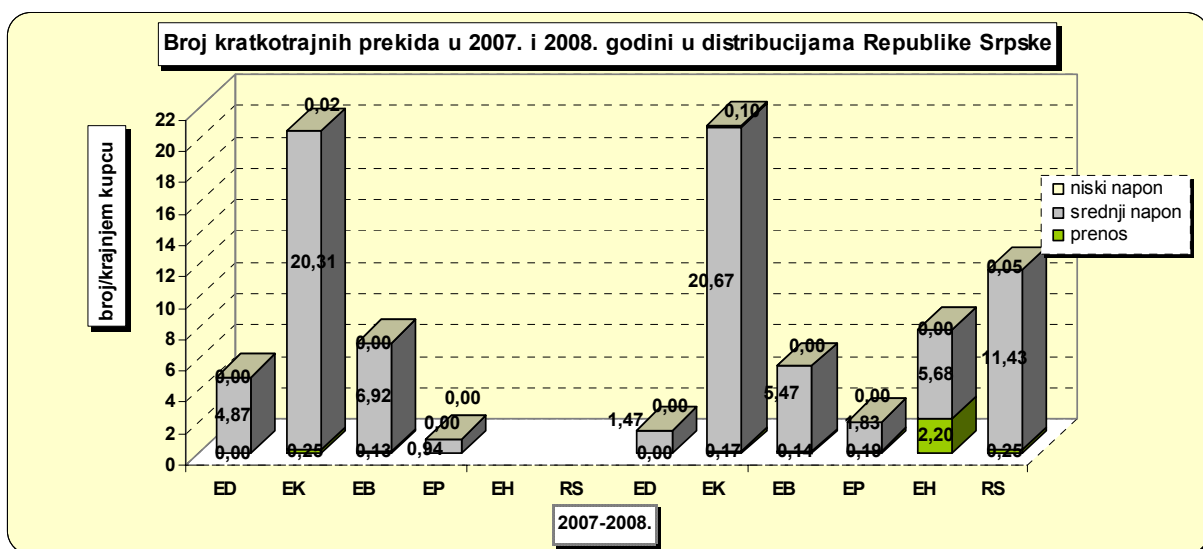
Slika 27 - Pokazatelj planirani SAIDI u Republici Srpskoj 2007- 2008.

Uobičajene vrijednosti za planirani SAIFI se kreću do jednog prekida po krajnjem kupcu godišnje.³

Slika 28 - Planirani SAIFI u Republici Srpskoj 2007- 2008.

Broj kratkotrajnih prekida u distribucijama se kreće od 1,5 do čak 20 prekida po krajnjem kupcu godišnje.

Slika 29 - Broj kratkotrajnih prekida u Republici Srpskoj 2007- 2008.

Sagledavanjem svih podataka i grafičkih i tabelarnih dolazi se do zaključka da prekidi isporuke na srednjenaponskoj mreži pogađaju najveći broj krajnjih kupaca, a da dužina trajanja i broj prekida isporuke imaju nekoliko puta veće vrijednosti u seoskim područjima, nego u gradskim. Potrebno je napomenuti da Pravilnikom o izvještavanju i Opštim uslovima nije određen kriterijum za klasifikaciju distributivnih područja na gradsko, prigradsko i seosko područje.

Distributivna mreža u seoskim područjima je radijalnog karaktera, sa udaljenim područjima, dugim vodovima, najčešće se sastoji od starijih mrežnih objekata nezadovoljavajućih tehničkih karakteristika. Kvarovi u takvoj mreži su uzrok prekida napajanja električnom energijom velikog broja krajnjih kupaca u seoskom području, sa značajnim trajanjem.

Dio kvaliteta snabdijevanja je i kvalitet komercijalne usluge, a odnosi se na vrednovanje usluga koje distributer/snabdjevač pruža krajnjim kupcima električne energije, (npr. rok priključenja objekta na distributivnu mrežu, informacije o priključenju i iznosu naknade za priključenje), obnovu napajanja u slučaju kvara koji pogađa samo jednog krajnjeg kupca (npr. zamjena osigurača na priključku krajnjeg kupca), rješavanje pritužbi na kvalitet napona i mjerenje električne energije, kontakt sa krajnjim kupcima (neposredno, pismeno ili preko telefona-vrijeme čekanja), očitavanja brojila i ispostava računa (učestalost-godišnje).

U sljedećoj tabeli dat je pregled uobičajenih rokova, visine naknada krajnjem kupcu ako se prekorači rok i prosječno ostvareno vrijeme:

Tabela 12 - Pregled najčešće korišćenih pokazatelja komercijalnog kvaliteta (kvalitet pruženih usluga) u većem broju zemalja Evrope

Indikator kvaliteta		Rok (dan)	Naknada (Penal) (€)	Ostvareno vrijeme
Procjena troškova materijala i usluga (NN)		6-20.	8-60.	0-30
Procjena troškova za složene poslove (SN)		21-90.	30-130.	
Izvođenje priključka	Broj izrađenih NN priključaka	3-20.	25-65	1-120
	Srednje vrijeme izrade priključka			
	Broj izrađenih SN priključaka	45-80.	30-65.	1-120
	Srednje vrijeme izrade priključka			
Ponovno uključenje, nakon isključenja zbog neplaćanja		1	15-120.	
Intervencija na kvar napojnog osigurača krajnjeg kupca		3-6 sati	8-35.	0,72-2
Rješavanje žalbi na kvalitet napona		10-16	8-75	
Odgovor na probleme sa mjerenjem		10-15	15-75	
Obavještenje o prekidu napajanja		24-48 sati	3,8-300	
Prosječno vrijeme odgovora na upit krajnjeg kupca		5-20.	1,9-30	
Prosječno vrijeme čekanja odgovora na poziv u telefonskom centru		20-60 sekundi (80%)		15-70 sekunda
Broj prigovora	Na 100 krajnjih kupaca	manje od jedan		
Prosječno vrijeme odgovora na prigovore krajnjih kupaca		15	15-30	3-15
Prosječan broj očitavanja brojila krajnjih kupaca		2-12		1,3-3,72

Tabela 13 - Pregled osnovnih pokazatelja komercijalnog kvaliteta (kvalitet pruženih usluga) u Republici Srpskoj

Indikatori komercijalnog kvaliteta za 2008. godinu			Elektro Doboj	Elektrokrajina	Elektro-Bijeljina	ED Pale	Elektro-Hercegovina	jedinica mjere
Procjena troškova materijala i usluga (NN)		Ukupan broj	1.188		1.675			
		Srednje vrijeme za procjenu	1		6,30			dan
Procjena troškova za složene poslove (SN)		Ukupan broj	6		0			
		Srednje vrijeme za procjenu	2,16		0			dan
Izvođenje priključka	Broj izrađenih NN priključaka	Ukupan broj	1.834		1.959	1.952		
	Srednje vrijeme izrade priključka	Srednje vrijeme	2,57		7,80	5,79		dan
	Broj izrađenih SN priključaka	Ukupan broj	2		2	3		
	Srednje vrijeme izrade priključka	Srednje vrijeme	1		3	3		dan
Ponovno uključenje, nakon isključenja zbog neplaćanja		Broj uključenja	3.536		1.180	827		
		Srednje vrijeme uključenja	0/22		1/0	1		dan/sat
Intervencija na kvar napojnog osigurača krajnjeg kupca		Broj intervencija	1.950		1.468	412		
		Srednje vrijeme trajanja intervencije	1		2,97	3,3		sat
Rješavanje žalbi na kvalitet napona		Broj žalbi	65		84			
		Srednje vrijeme rješavanja žalbe	5,18		8,40			dan
Odgovor na probleme sa mjerenjem		Broj prijava	224		568	55		
		Srednje vrijeme rješavanja problema	1,66		8,50	2		dan
Obavještenje o prekidu napajanja		Ukupan broj obavještenja	860		1.458			
		Srednje vrijeme obavještenja	2,64		2,60	2		dan
Prosječno vrijeme odgovora na upit krajnjeg kupca			1.62		2.75	10		dan

Prosječno vrijeme čekanja odgovora na poziv u telefonskom centru		0,5		1,5	-		minut
Broj prigovora	Na 100 krajnjih kupaca	1,96		7,70	0,47		
Prosječno vrijeme odgovora na prigovore krajnjih kupaca		1,37		11,3	9,23		dan
Prosječan broj očitavanja brojala krajnjih kupaca		12		11,6	12		

Upoređujući ostvarene vrijednosti pokazatelja kvaliteta pruženih usluga u distribucijama sa vrijednostima u tabeli "Pregled najčešće korišćenih pokazatelja komercijalnog kvaliteta", dolazi se do zaključka da su one približne. Praćenje ovih usluga koje po svom karakteru većinom imaju prirodu javnih usluga ponekad imaju i značajniju ulogu od indikatora kontinuiteta isporuke, naročito kod krajnjih kupaca iz kategorije domaćinstava. Prijedlog je da se uvedu kriterijumi vrednovanja ovih usluga kroz ocjenjivanje kvaliteta npr. izvrstan, prihvatljiv i neodgovarajući u zavisnosti od poštovanja pojedinih utvrđenih rokova u aktima koji regulišu tu oblast i uporednih vrijednosti u okruženju.

4. SNABDIJEVANJE TARIFNIH KUPACA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

Distributivne kompanije u Republici Srpskoj obavljaju i djelatnost snabdijevanja električnom energijom tarifnih kupaca, ali je uslovima izdatih im dozvola određena obaveza da kompanije obezbijede računovodstveno razdvajanje ovih djelatnosti, kako bi se omogućila jasna identifikacija troškova korišćenja mreže, odnosno određivanje tarifa za korištenje distributivne mreže. U cilju izvršenja ovih obaveza, distributivne kompanije prilagođavaju svoje poslovno-informacione sisteme novoj organizaciji koju nameće proces deregulacije.

Djelatnost distribucije i djelatnost snabdijevanja tarifnih kupaca u Republici Srpskoj se obavlja u sistemu obaveze javne usluge.

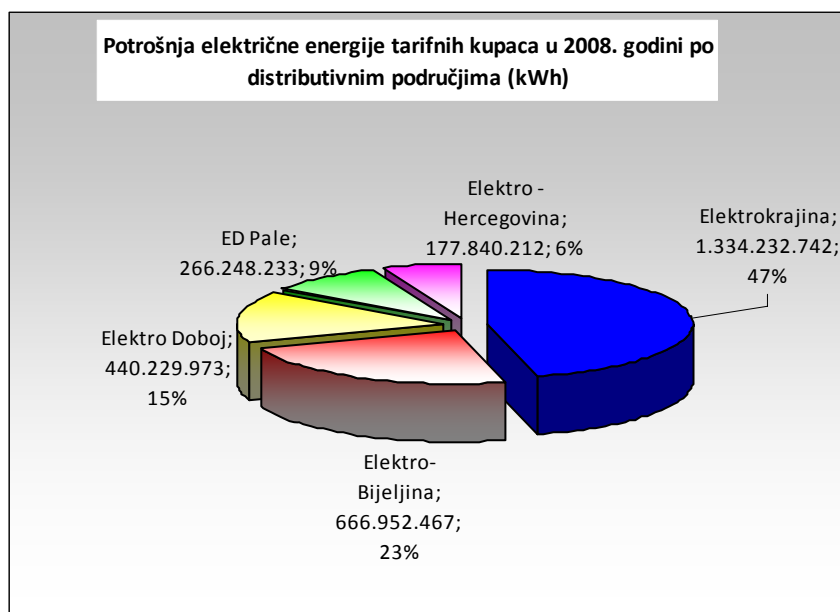
4.1 Potrošnja električne energije

U sljedećoj tabeli prikazan je broj tarifnih kupaca u Republici Srpskoj u 2008. godini po kategorijama potrošnje.

Kategorija potrošnje	Elektro krajina	Elektro-Bijeljina	Elektro Doboј	ED Pale	Elektro-Hercegovina	Ukupno
110 kV	2	1	2	0	0	5
35 kV	3	4	6	5	5	23
10 (20) kV	236	138	79	60	30	543
0.4 KV OP	16.028	5.768	5.229	4.538	2.314	33.877
Domaćinstva	219.705	94.916	85.025	49.428	25.382	474.456
Javna rasvjeta	103	55	28	236	206	628
Ukupno	236.077	100.882	90.369	54.267	27.937	509.532

Tabela 14 - Broj krajnjih kupaca u Republici Srpskoj na dan 31.12.2008. godine

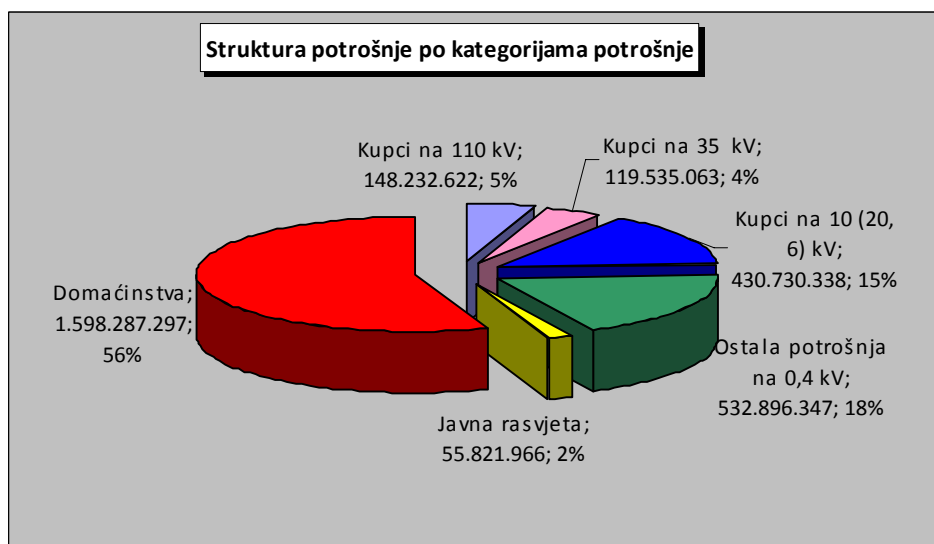
Na slici 30 prikazana je potrošnja tarifnih kupaca po distributivnim regijama, odnosno po kompanijama - snabdjevačima tarifnih kupaca u Republici Srpskoj, a na slici broj 31 struktura ukupne potrošnje električne energije u Republici Srpskoj po kategorijama potrošnje.

Slika 30 - Potrošnja tarifnih kupaca u 2008. godini

Od ukupne potrošnje krajnjih kupaca u Republici Srpskoj u 2008. godini 5% otpada na krajnje kupce čiji su objekti priključeni na visokom naponu (110 kV), odnosno na prenosnu mrežu.

Svi krajnji kupci u Republici Srpskoj u 2008. godini su se snabdijevali kao tarifni kupci, po tarifnim stavovima koje je utvrdio RERS.

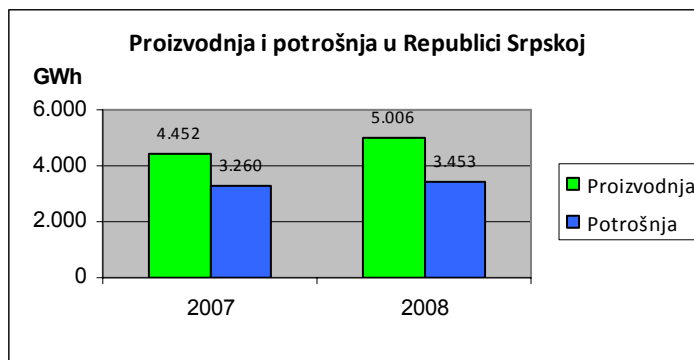

Slika 31 - Struktura potrošnje po kategorijama potrošnje u 2008. godini

4.2 Sigurnost snabdijevanja - proizvodnja i potrošnja električne energije

Jedan od pokazatelja sigurnosti snabdijevanja je nivo i raspoloživost proizvodnih kapaciteta posmatran u odnosu na nivo potrošnje električne energije.

Republika Srpska koja se inače svrstava u grupu većih neto izvoznika električne energije u regiji je i u 2008. godini ostvarila visok koeficijent obezbjeđenja potrošnje električne energije iz vlastite proizvodnje, a što je prikazano na sljedećem dijagramu.

Slika 32 - Proizvodnja i potrošnja električne energije u RS u 2007. i 2008. godini

4.3 Prihod distribucije i snabdijevanja tarifnih kupaca

U sljedećoj tabeli dat je pregled prihoda ostvarenog od snabdijevanja nekvalifikovanih (tarifnih) kupaca električnom energijom, kao i prenesenih troškova na djelatnost distribucije i snabdijevanja poslije izvršenog poravnanja (troškovi nabavke električne energije i troškovi korišćenja prenosne mreže). S obzirom da RERS-u nisu dostavljeni revidovani finansijski izvještaji za sva elektrodistributivna preduzeća podaci su dati na osnovu podataka iz redovnog mjesečnog izvještavanja.

(000 KM)	Elektro krajina	Elektro- Bijeljina	Elektro Doboj	ED Pale	Elektro- Herceg.	Ukupno RS
Ukupan ostvareni prihod od tarifnih kupaca	158.164	72.642	52.536	33.382	20.209	336.934
Preneseni troškovi nabavke el. en. i korišćenja prenosne mreže	112.783	46.488	34.342	19.902	10.295	223.911
Prihod distribucije i snabdijevanja od tarifa	45.382	26.155	18.194	13.480	9.914	113.023

Tabela 15 - Prihod distribucije i snabdijevanja od tarifnih stavova za snabdijevanje nekvalifikovanih kupaca u 2008. godini

5 INFORMACIJE O CIJENAMA I TRŽIŠTU U 2008. GODINI

5.1 Tržište električne energije

Tržište električne energije je, kao i svako drugo tržište, mjesto gdje se susreću ponuda i potražnja. Otvaranjem tržišta električne energije, ona je postala roba i ima svoj kvalitet, namjenu, uslove prodaje i cijenu. Učesnici na tržištu su proizvođači, trgovci, snabdjevači i povlašteni (kvalifikovani) kupci. Električna energija prelazi put od proizvođača do krajnjeg kupca preko prenosne i distributivne mreže za čiji rad su odgovorni operatori prenosne i distributivne mreže.

Tržište električne energije u Republici Srpskoj je dio tržišta BiH, odnosno šire posmatrano dio tržišta koje čine zemlje Jugoistočne Evrope. U osnovi ono se dijeli na:

- veleprodajno tržište i
- maloprodajno tržište.

5.2 Veleprodajno tržište električne energije

Na veleprodajnom tržištu trguje se električnom energijom koja nije namijenjena za krajnju potrošnju već za dalju prodaju. Učesnici na veleprodajnom tržištu električne energije su proizvođači, trgovci i snabdjevači, a pod uslovom da su pribavili odgovarajuću dozvolu za obavljanje djelatnosti. Veleprodajno tržište takođe uključuje i sve forme prekogranične trgovine električnom energijom. Trgovanje može da se odvija na "organizovanom tržištu" (berze) i na "bilateralnom tržištu" (na bazi bilateralnih ugovora). Trgovanje električnom energijom na veleprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini, odvija se na osnovu bilateralnih ugovora o kupoprodaji električne energije koje sklapaju proizvođači i trgovci ili snabdjevači električnom energijom.

5.2.1 Proizvođači

Proizvođač električne energije je energetska subjekt koji obavlja djelatnost proizvodnje električne energije. U RS proizvođači električne energije su u sastavu MH "Elektroprivreda Republike Srpske" i jedni su od nosilaca javne usluge za snabdijevanje tarifnih kupaca električnom energijom (osim dvije male hidroelektrane koje su u privatnom vlasništvu).

U Republici Srpskoj proizvodnja električne energije odvija se u pet elektrana čija je instalisana snaga preko 10 MW. To su tri hidroelektrane, ukupno instalisane snage 715 MW i dvije termoelektrane instalisane snage 600 MW. Djelatnosti proizvodnje obavlja i u 6 malih hidroelektrana čija je ukupno instalisana snaga 16,26 MW.

U 2008. godini u RS ostvarena je ukupna proizvodnja od 5.006,15 GWh, od čega je 3.436,3 GWh prodato tarifnim kupcima u Republici Srpskoj po regulisanim cijenama, a ostatak je realizovan na tržištu.

5.2.2 Trgovci

Trgovci električnom energijom su energetska subjekti, vlasnici dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanje električnom energijom na teritoriji BiH koju izdaje

RERS, odnosno dozvole za snabdijevanje drugog reda koju izdaje Komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i vlasnici dozvole za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine koju izdaje Državna Regulatorna Komisija (DERK).

U 2008. godini korisnici dozvole za trgovinu obavljali su kupovinu i prodaju električne energije na unutrašnjem tržištu BiH, a na bazi unaprijed zaključenih bilateralnih ugovora sa proizvođačima u sastavu tri postojeće kompanije u BiH (MH ERS, EP BIH i EP HZ HB) te sa drugim trgovcima kao i prekograničnu trgovinu u skladu sa dozvolom za obavljanje te djelatnosti.

Ovi trgovci su istovremeno i trgovci na maloprodajnom tržištu, tj. snabdjevači kvalifikovanih kupaca.

5.3 Maloprodajno tržište električne energije

Na maloprodajnom tržištu električne energije, kao učesnici na tržištu za razliku od veleprodajnog tržišta pojavljuju se krajnji kupci - potrošači električne energije.

5.3.1 Snabdjevači

Snabdjevači električnom energijom su subjekti koji vrše djelatnost snabdijevanja. Snabdijevanje električnom energijom vrši se u skladu sa Opštim uslovima za isporuku i snabdijevanje električnom energijom, Tarifnim sistemom za prodaju električne energije u Republici Srpskoj i ugovorom koji zaključuju snabdjevač i kupac.

U Republici Srpskoj postoje dvije kategorije snabdjevača električnom energijom:

- snabdjevači nekvalifikovanih (tarifnih) kupaca i
- snabdjevači kvalifikovanih kupaca

Snabdjevači nekvalifikovanih (tarifnih) kupaca u RS su korisnici Dozvole za snabdijevanje tarifnih kupaca koju izdaje RERS i koji električnu energiju za krajnje kupce dobavljaju i isporučuju na regulisan način.

Na teritoriji RS djeluje pet preduzeća iz sastava MH "Elektroprivreda Republike Srpske" koja posjeduju dozvolu za snabdijevanje tarifnih kupaca, a koja su ujedno i operatori distributivnog sistema na tom području. Pojedinačni udio svakog od njih na tržištu RS detaljnije je opisan u dijelu 4. ovog izvještaja.

Snabdjevači kvalifikovanih kupaca su korisnici Dozvole za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji Bosne i Hercegovine koju izdaje RERS, kao i korisnici dozvole za snabdijevanje drugog reda koju izdaje Komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK). Ove dozvole podrazumjevaju prodaju uključujući i preprodaju električne energije. Za sada ove dozvole imaju:

Br.	Naziv korisnika dozvole	Sjedište i adresa korisnika dozvole
1.	Uslužno i trgovinsko preduzeće "Energy Financing Team " d.o.o. Trebinje	Trebinje, Obala Luke Vukalovića bb
2.	Fabrika glinice "Birač" a.d. Zvornik	Zvornik, Karakaj bb
3.	D.o.o. " Rudnap " Banja Luka	Banja Luka, Jevrejska bb, Tržni centar Vidović
4.	Mješoviti Holding "Elektroprivreda Republike Srpske" - Matično preduzeće a.d. Trebinje	Trebinje, Ul. Stepe Stepanovića bb
5.	MH ERS-Trebinje ZP RiTE Gacko, A.D. Gacko	Gacko, Gračanica bb
6.	" EZPADA " d.o.o, Čapljina	Čapljina, Ante Starčevića 5
7.	"Intrade-energija" d.o.o.	Sarajevo, Zmaja od Bosne 44
8.	"Korlea" d.o.o. Jajce	Jajce, Hrvoja Vukčića Hrvatinića b.b.
9.	JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. – Sarajevo	Sarajevo, Vilsonovo šetalište broj 15
10.	JP "Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne" d.d. Mostar	Mostar, Zagrebačka br. 1
11.	"Interenergo" d.o.o, Sarajevo	Sarajevo, fra Anđela Zvizdovića 1
12.	"ČEZ BiH" d.o.o. Sarajevo	Sarajevo, Fra Anđela Zvizdovića 1
13.	"GEN-I" d.o.o. Sarajevo	Sarajevo, Hamdije Kreševljakovića br. 7c
14.	"Atel BH" d.o.o. Sarajevo	Sarajevo, Mehmeda Spahe 26

Tabela 16 - Snabdjevači kvalifikovanih kupaca

5.3.2 Kupci

Razlikujemo dvije kategorije krajnjih kupaca električne energije:

- nekvalifikovani ili tarifni kupci,
- kvalifikovani kupci.

Nekvalifikovani ili tarifni kupci se snabdijevaju električnom energijom po regulisanim cijenama u sistemu javne usluge. Regulisane cijene utvrđuje RERS u skladu sa važećom zakonskom regulativom.

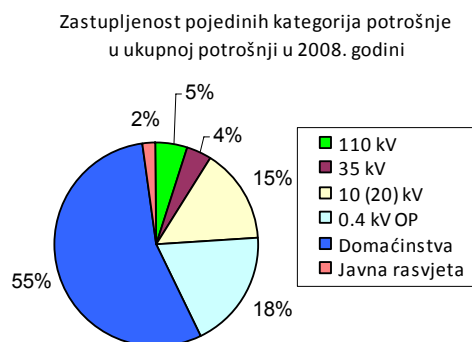
Kvalifikovani kupci su oni kupci koji su taj status stekli u skladu sa Pravilnikom o sticanju statusa kvalifikovanog kupca i propisanom dinamikom otvaranja tržišta. Od 1. januara 2008. godine svi kupci, osim kupaca iz kategorije domaćinstva imaju taj status. U prelaznom periodu otvaranja tržišta kvalifikovani kupac ima pravo izbora načina snabdijevanja i pravo da se ponovo snabdijeva kao tarifni kupac ukoliko je prethodno koristio pravo izbora i bio snabdijevan kao kvalifikovani kupac. Prelazni period traje do 01.01.2012. godine.

Od momenta otvaranja tržišta nijedan kupac nije iskoristio mogućnost kupovine električne energije na tržištu, te se još uvijek svi kvalifikovani kupci snabdijevaju kao tarifni, dakle po regulisanim cijenama.

Veličina tržišta, prema pokazateljima iz 2008. godine, sa aspekta potrošnje kvalifikovanih kupaca koji su se snabdijevali kao tarifni je iznosila 1.287 GWh.

Kategorija potrošnje	Broj kupaca na kraju godine	Neto potrošnja GWh	Zastupljenost u ukupnoj potrošnji
110 kV	5	148,23	5%
35 kV	23	119,53	4%
10 (20) kV	543	430,73	15%
0.4 kV OP	33.877	532,90	18%
Domaćinstva	474.456	1.598,20	55%
Javna rasvjeta	628	55,82	2%
Ukupno	509.532	2.885,50	100%

Tabela 17 - Struktura potrošnje električne energije u RS po kategorijama potrošnje

Slika 33

5.4 Otvorenost tržišta električne energije

U sljedećoj tabeli je prikazan stepen otvorenosti tržišta pojedinih zemalja Evrope, što predstavlja procenat ukupne potrošnje u elektroenergetskom sistemu jedne zemlje koji može biti ugovoren na konkurentskom tržištu.

ZEMLJA	Tržište otvoreno %	Potrošnja (TWh/god)
Estonija	13%	8,5
Mađarska	22%	37,3
Kipar	32%	4,9
BiH/ R. Srpska	45%	1,29
Total BiH	55%	5,0
BiH/ Federacija	60%	3,71
Litvanija	74%	9,1
Grčka	90%	55,3
Austrija	100%	61,7
Belgija	100%	90,1
Bugarska	100%	34,7
Češka	100%	72,0
Danska	100%	35,7
Finska	100%	90,3
Francuska	100%	480,3
Njemačka	100%	569,2
Irska	100%	28,9
Italija	100%	339,9
Latvia	100%	7,7
Luksemburg	100%	6,8
Norveška	100%	125,8
Poljska	100%	154,2
Portugal	100%	50,1
Rumunija	100%	54,1
Slovačka	100%	29,6
Slovenija	100%	13,9
Španija	100%	276,3
Švedska	100%	157,4
Nizozemska	100%	112,0
Velika Britanija	100%	350,1

Tabela 18 - Stepen otvorenosti tržišta

Kako prema utvrđenoj dinamici otvaranja tržišta svi kupci, osim kupaca iz kategorije "domaćinstva", imaju mogućnost da električnu energiju nabavljaju na tržištu po vlastitom izboru, ukupno posmatrano, BiH tržište je prema ostvarenju za 2008. godinu otvoreno 55%⁴. Tržište Republike Srpske je otvoreno 45%, a tržište Federacije BiH 60%.

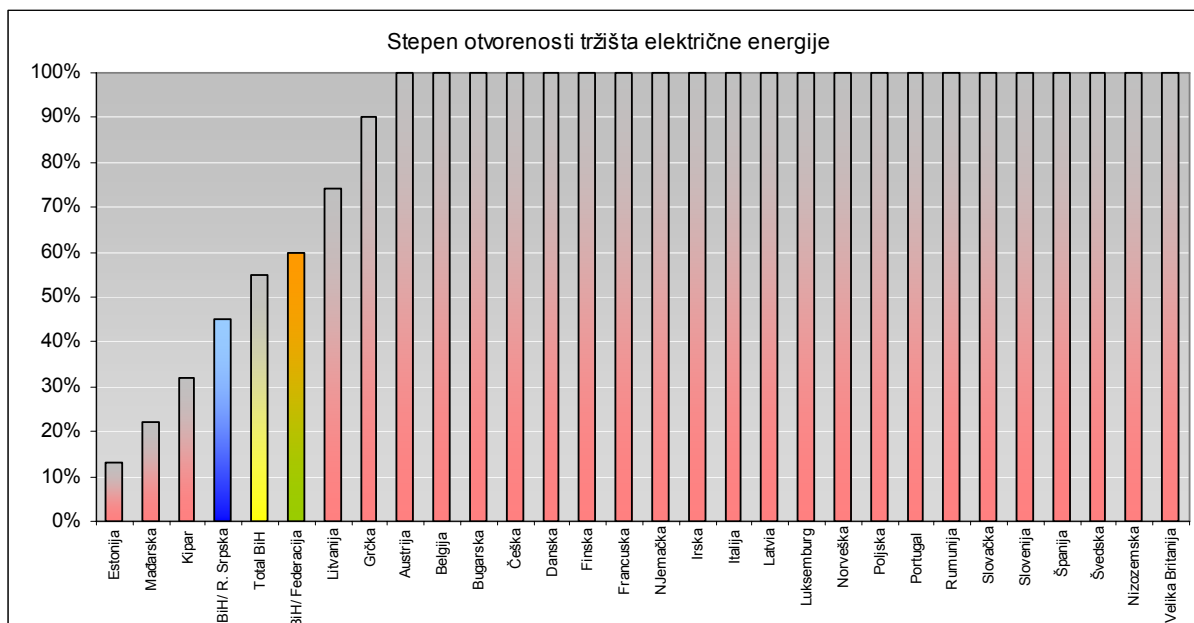
Prema dinamici otvaranja tržišta od 1. januara 2015. godine svi kupci uključujući i domaćinstva dobijaju mogućnost izlaska na tržište.

TRŽIŠTE I POTROŠNJA	Ukupno neto potrošnja TWh	Potrošnja domaćinstva TWh	Otvoreno za tržište TWh	Otvoreno tržište %
Republika Srpska	2,89	1,60	1,29	45%
EP BIH	4,22	1,80	2,42	57%
EP HZHB	1,96	0,67	1,29	66%
Federacija	6,18	2,47	3,71	60%
Total BiH	9,07	4,07	5,00	55%

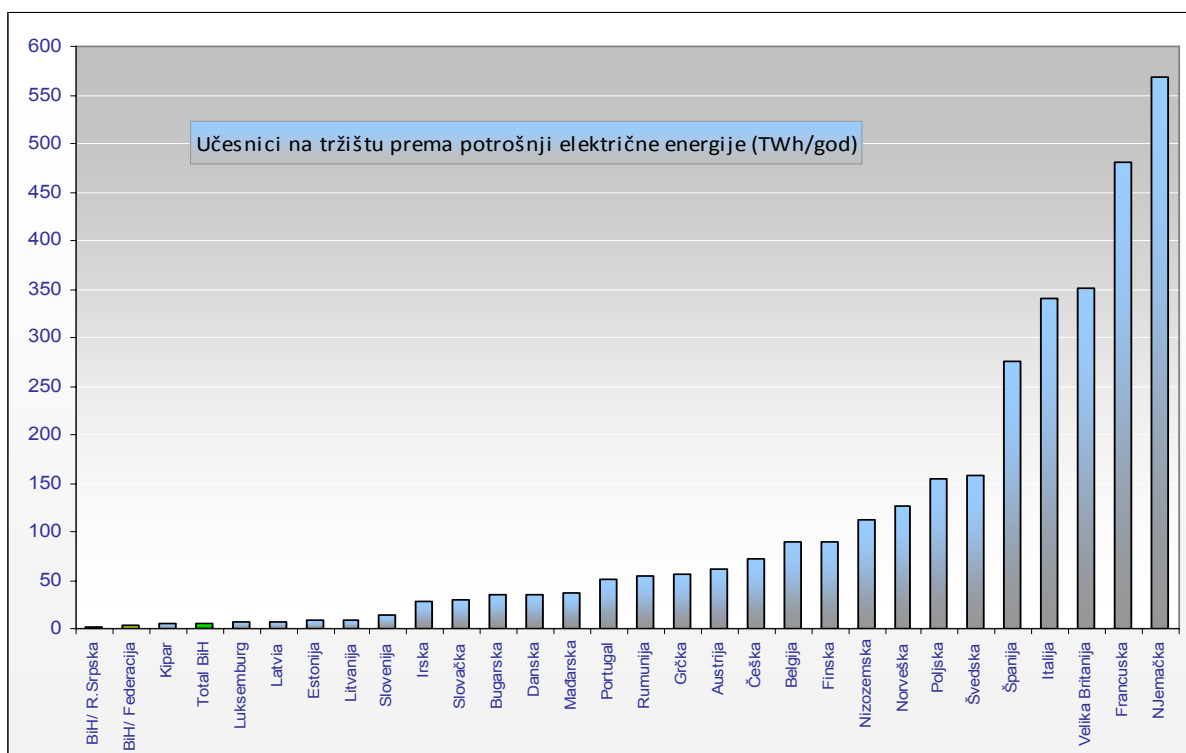
Tabela 19 - Stepen otvorenosti tržišta i potrošnja⁵

⁴ Izvor: Za podatke iz Federalnog dijela BiH - Izveštaj o radu FERK-a za 2008.g

⁵ Izvor: ERGEG, "2008 Annual Report"

Slika 34 - Stepen otvorenosti tržišta električne energije u zemljama Evrope

Slika 35 - Godišnja potrošnja električne energije u TWh, dostupna na konkurentskom tržištu u zemljama Evrope i RS i Federaciji BiH

5.5 Prosječna cijena električne energije u Republici Srpskoj

5.5.1 Cijena korišćenja distributivne mreže prema metodologiji Eurostata

U skladu sa svojim nadležnostima i utvrđenom Metodologijom, a na zahtjev distributivnih kompanija RERS je utvrdio tarifne stavove za korisnike distributivnih sistema u Republici

Srpskoj, prvi put u martu 2006. godine, i po drugi put one koji su sada važeće u decembru 2007. godine. Tarifni stavovi za korisnike distributivne mreže, utvrđeni na bazi opravdanih troškova i alocirani na krajnje kupce na način da svaki kupac plaća onu cijenu koja se odnosi na troškove koje on prouzrokuje sistemu, su objavljeni na internet stranici RERS-a i važe za kvalifikovane kupce električne energije. U sljedećoj tabeli prikazana je cijena korišćenja distributivne mreže za krajnjeg kupca iz kategorije "industrija" izračunata prema metodologiji Eurostata.

Prosječna cijena korišćenja mreže za krajnjeg kupca iz kategorije "industrija" (Ie-2000 MWh)					
godina	potrošnja kWh	za snagu KM	za energiju KM	ukupno KM	prosječna cijena mreže pf/kWh
2007	2.000.000	40.608	8.250	48.858	2,44
2008	2.000.000	33.342	25.896	59.238	2,96

Tabela 20

Utvrđeni tarifni stavovi za korisnike distributivnih sistema ugrađeni su dalje u cijenu za snabdijevanje tarifnih kupaca električnom enrgijom u Republici Srpskoj za sve kategorije potrošnje, osim za kupce iz kategorije "ostala potrošnja" na niskom naponu kojima se obračunska snaga ne utvrđuje mjerenjem i kupce iz kategorije "domaćinstva", jer između njih još uvijek postoji unakrsno subvencionisanje, koje RERS nastoji postepeno da eliminiše.

Prema utvrđenim tarifnim stavovima za korisnike distributivnih sistema, primjenom metodologije Eurostata, cijena koju bi plaćao standardni potrošač iz kategorije "domaćinstva" da nije subvencionisan bile bi kao u sljedećoj tabeli.

Prosječna cijena korišćenja mreže za krajnjeg kupca iz kategorije "domaćinstva" (Dc-3500 kWh godišnja potrošnja od čega 1300 kWh noću)						
jednotarifno	godina	kWh	za snagu KM	za energiju KM	ukupno KM	prosječna cijena mreže pf/kWh
	2007	3500	82,96	143,850	226,8	6,48
	2008	3500	73,85	162,750	236,6	6,76
dvotarifno	godina	kWh	za snagu KM	za energiju KM	ukupno KM	prosječna cijena mreže pf/kWh
	2007	3500	108,26	146,315	254,6	7,27
	2008	3500	116,38	159,665	276,0	7,89

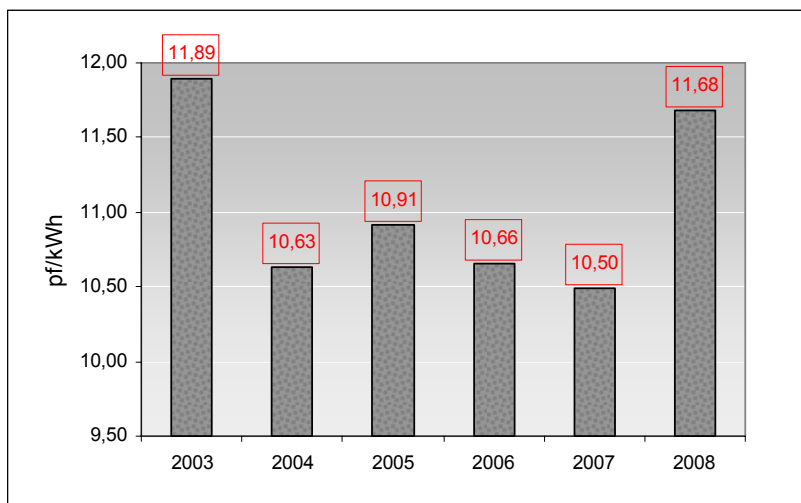
Tabela 21

5.5.2 Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u Republici Srpskoj

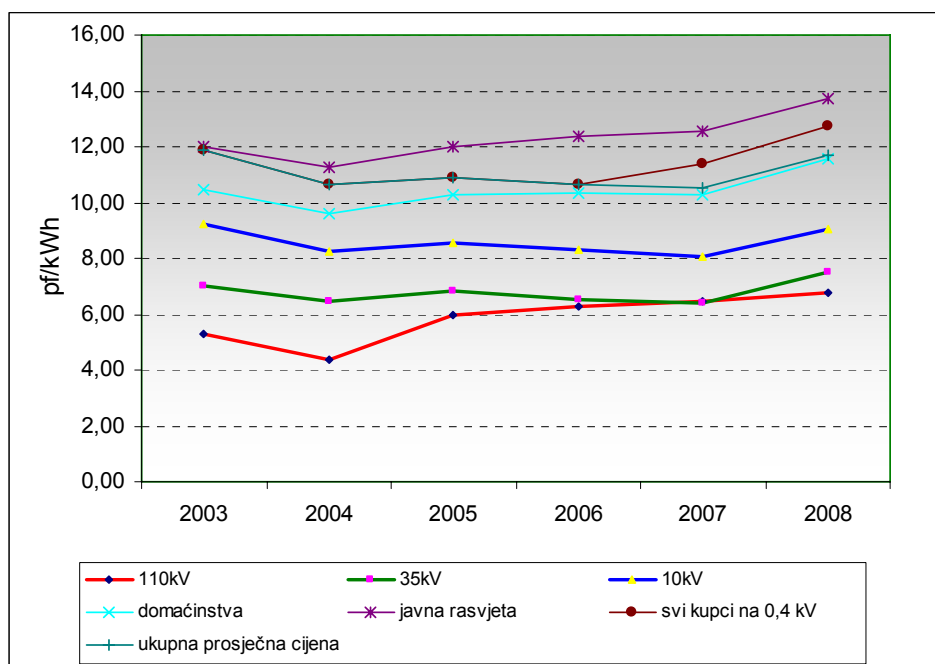
Na niže navedenim tabelama i slikama prikazano je kretanje ostvarenih prosječnih cijena kategorija potrošnje i tarifnih grupa krajnjih kupaca u Republici Srpskoj za period od 2003. do 2008. godine.

PROSJEČNE CIJENE U REPUBLICI SRPSKOJ							
Kategorija potrošnje	prosječna ostvarena cijena (pf/kWh)						
	tarifna grupa	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
110 kV	110 kV	5,26	4,39	5,99	6,30	6,44	6,75
35 kV	35 kV	7,04	6,46	6,83	6,55	6,42	7,48
10 kV	10 kV	9,22	8,27	8,57	8,30	8,05	9,05
0,4 kV -ostala potrošnja	I TG	13,56	12,48	12,85	12,17	11,59	12,58
	II TG	23,99	22,32	20,53	18,14	16,16	18,78
	III TG	23,44	21,67	20,54	18,18	16,93	18,13
	VI TG			11,01	10,61	10,97	12,66
	VII TG			12,64	9,78	9,84	11,05
0,4 kV- domaćinstva	I TG	10,94	9,98	10,49	10,41	10,41	11,80
	II TG	8,95	8,82	9,85	10,05	9,95	10,97
	III TG	33,79					
domaćinstva ukupno		10,43	9,59	10,28	10,31	10,29	11,60
domaćinstva -zima		11,90	11,04	12,01	12,09	11,99	12,84
domaćinstva -ljetno		8,65	7,82	8,19	8,26	8,28	10,15
javna rasvjeta		11,99	11,27	12,00	12,39	12,53	13,74
svi kupci na 0,4 kV		11,89	10,63	10,91	10,66	11,36	12,73
ukupna prosječna cijena		11,89	10,63	10,91	10,66	10,50	11,68

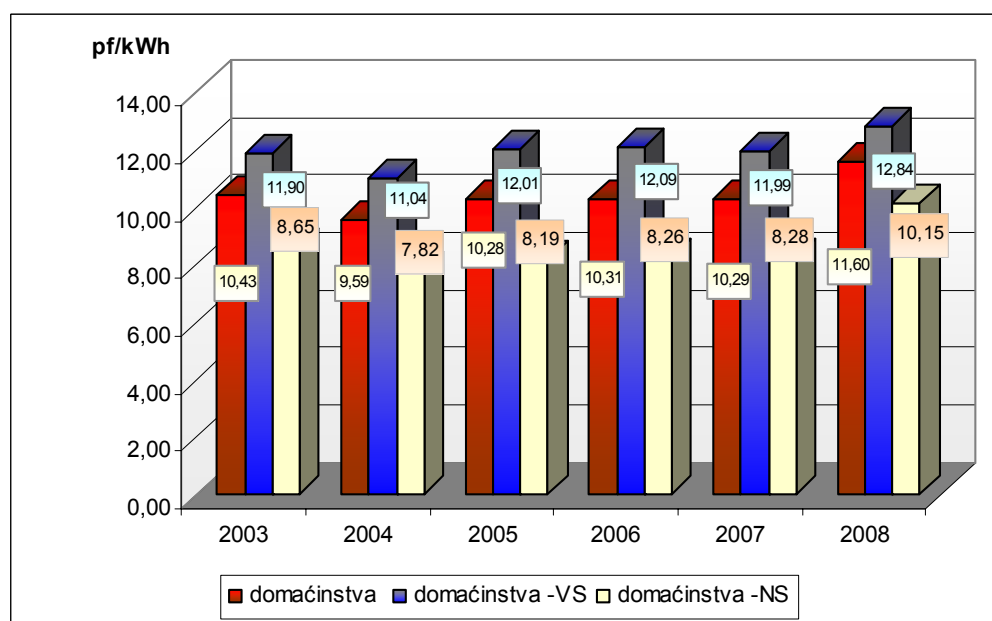
Tabela 22 - Trend promjene prosječnih cijena električne energije 2003 - 2008. u RS

Slika 36 - Prosječno ostvarena ukupna cijena električne energije u RS

Slika 37 - Kretanje prosječne cijene u pf/kWh u periodu 2003-2008. godine (110 kV, 35 kV, 10 kV, domaćinstva, javna rasvjeta, svi kupci na 0,4 kV naponu i ukupna prosječna cijena)

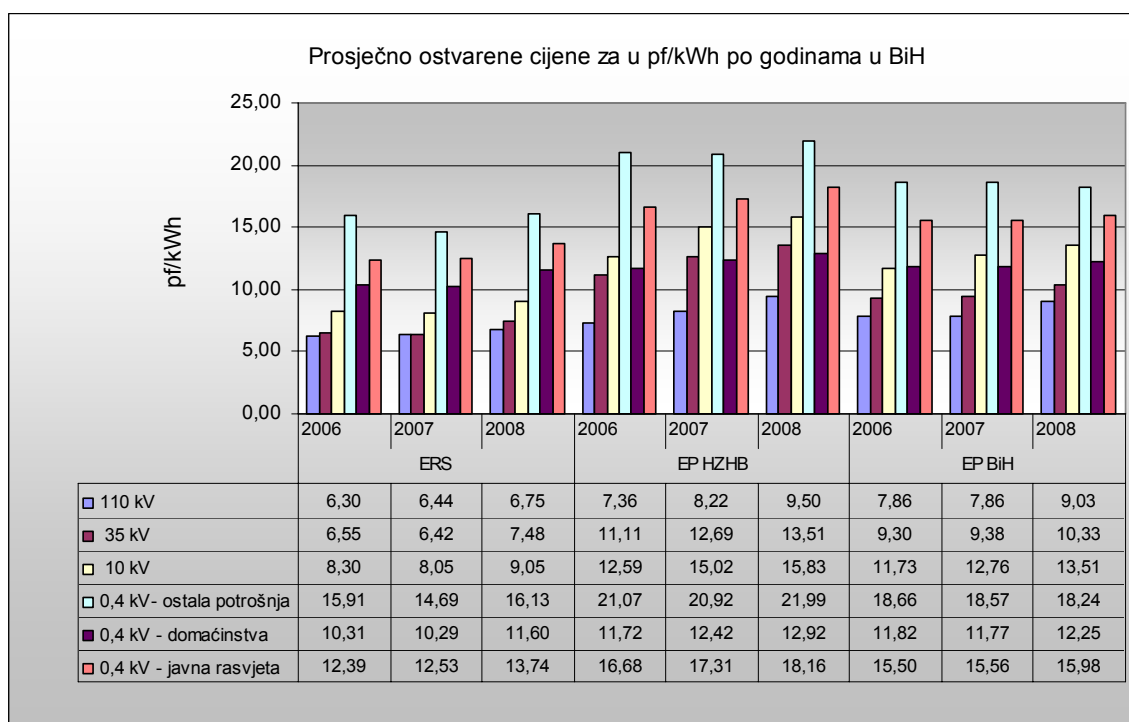
Slika 38 - Kretanje prosječnih cijena u pf/kWh za "domaćinstva" u godini i po sezonama

5.5.3 Prosječne cijene električne energije za krajnje kupce u Bosni i Hercegovini

U narednoj tabeli date su uporedno ostvarene prosječne cijene električne enrgije u Republici Srpskoj i Federaciji BiH.

	ERS			EP HZHB			EP BiH		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
110 kV	6,30	6,44	6,75	7,36	8,22	9,50	7,86	7,86	9,03
35 kV	6,55	6,42	7,48	11,11	12,69	13,51	9,30	9,38	10,33
10 kV	8,30	8,05	9,05	12,59	15,02	15,83	11,73	12,76	13,51
0,4 kV - ostala potrošnja	15,91	14,69	16,13	21,07	20,92	21,99	18,66	18,57	18,24
0,4 kV - domaćinstva	10,31	10,29	11,60	11,72	12,42	12,92	11,82	11,77	12,25
0,4 kV - javna rasvjeta	12,39	12,53	13,74	16,68	17,31	18,16	15,50	15,56	15,98

Tabela 23 - Uporedni pregled ostvarenih prosječnih cijena u BiH (pf/kWh)

Slika 39 - Uporedne prosječne cijene električne energije u BiH za period 2006 -2008.

5.6 Uporedni podaci o cijenama električne energije u Republici Srpskoj i okruženju za standardnog kupca

5.6.1 Novi pristup obradi podataka i prezentaciji cijena električne energije

Prikupljanje i obradu statističkih podataka o cijenama električne energije definisano je Direktivom 90/377/EEC od 29. juna 1990. godine. Evropska komisija je usvojila jednu jedinstvenu metodologiju statističke obrade podataka iz oblasti proizvodnje, potrošnje, cijena i razmjene (uvoz-izvoz) električne energije. Razvojem tržišta električne energije javila se potreba za inoviranjem Direktive 90/377/EC, na način da uticaj tržišnih sudionika bude uzet u obzir kod izvještavanja o prosječnim cijenama za pojedine grupe potrošača.

Statistička obrada prosječnih cijena električne energije u skladu sa metodologijom Eurostata radi se za dvije osnovne kategorije potrošača i to za domaćinstva i industriju. Unutar ove dvije grupe, potrošači su grupisani u nekoliko karakterističnih grupa u zavisnosti od godišnje potrošnje i maksimalne snage. U junu 2007. godine Komisija EU je usvojila izmjenu metodologije za prikupljanje ovih podataka. Suština nove metodologije je u sljedećem:

- Cijene treba da predstavljaju prosjek za posljednje polugodište.
- Tipični standardni potrošač zamijenjen je potrošnjom u bandu.
- U cijeni električne energije treba posebno iskazati troškove energije i snabdijevanja, te troškove mreže.
- Cijene ne sadrže porez na dodatnu vrijednost, a uključuju rad agencija, obavezan otkup električne energije, vođenje evidencije o ugovorima i akcize.

Cijene električne energije - DOMAĆINSTVA

Za razliku od načina prikupljanja podataka o cijenama za industrijske potrošače koji je propisan direktivom 90/377/EEC i kroz novu metodologiju inoviran, grupisanje podataka o cijenama električne energije za domaćinstva je bazirano na dobrovoljnom sporazumu država članica EU-a, po kome su grupe potrošača u domaćinstvu od Da do De definisane godišnjom potrošnjom kako je dato u tabeli:

Tabela 24 - Karakteristične grupe kupaca električne energije "domaćinstva"

Da	(<1000 kWh)
Db	(1000 <2500 kWh)
Dc	(2500 <5000 kWh)
Dd	(5000 <15000 kWh)
De	(≥ 15000 kWh)

Period izvještavanja:

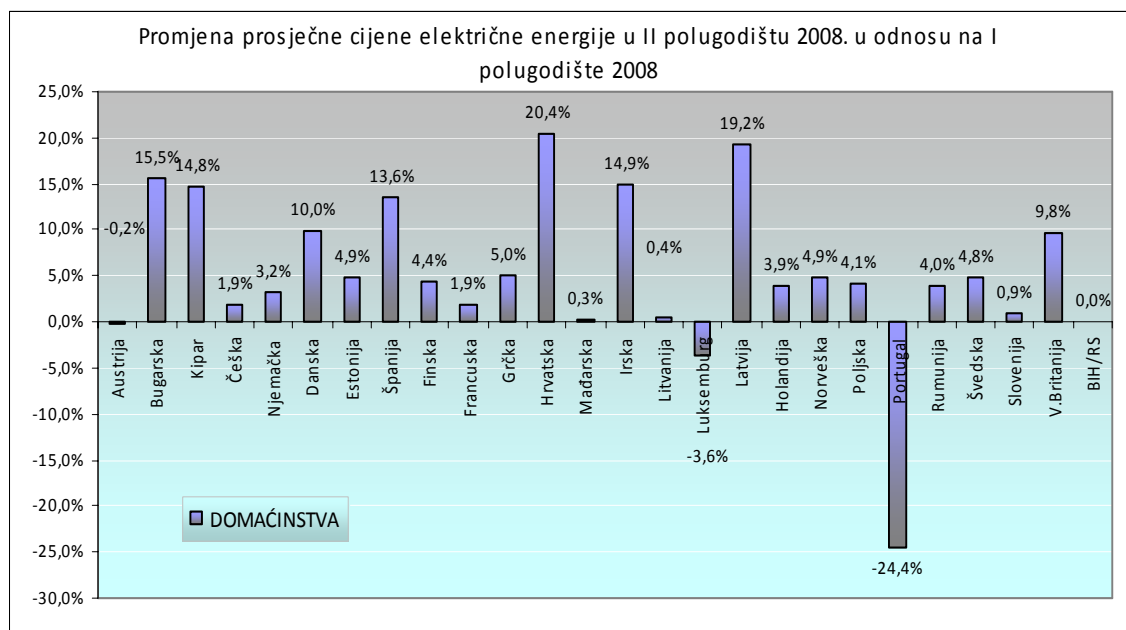
H1 - prvo polugodište tekuće godine (januar-jun)

H2 - drugo polugodište tekuće godine (jul-decembar)

Cijene za domaćinstva treba da predstavljaju ukupnu prosječnu cijenu, uvažavajući i tržišni udio snabdijevanja električnom energijom, tamo gdje je tržišni faktor prisutan kod snabdijevanja krajnjih potrošača u domaćinstvu.

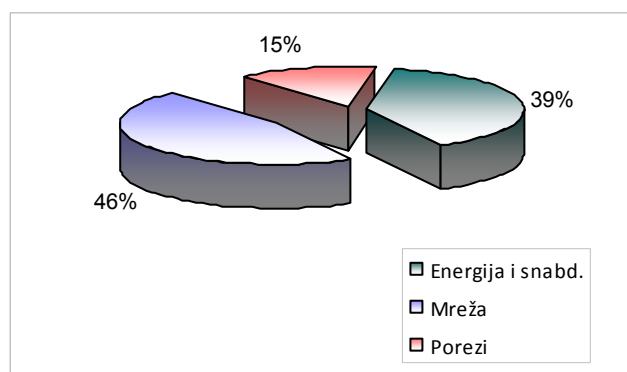
Na narednoj slici prikazana je promjena cijene za krajnje kupce iz kategorije domaćinstva u drugom u odnosu na prvo polugodište 2008. godine. Cijene su bez poreza i za standardnog potrošača u domaćinstvu (Dc) sa godišnjom potrošnjom između 2500 i 5000 kWh.⁶

⁶ Izvor: Eurostat

Slika 40 - Promjena prosječne cijene el. en. u "domaćinstvima" u drugom polugodištu 2008. u odnosu na prvo polugodište

Struktura cijene za prosječnog potrošača u domaćinstvu koji troši između 2500 i 5000 kWh godišnje data je na narednoj slici.

Slika 41 - Struktura prosječne cijene za domaćinstva u RS koja troše između 2500 i 5000 kWh izražena u procentima

Cijena električne energije - INDUSTRIJA

Nova metodologija, na kojoj Eurostat zasniva prikupljanje podataka o cijenama za krajnje kupce u industriji i koja je stupila na snagu u junu 2007. godine, bazira se na podacima za nekoliko kategorija industrijskih kupaca svrstanih u grupe (band) u zavisnosti od potrošnje.

Tabela 25 - Karakteristične grupe kupaca električne energije "industrija"

Ia	< 20 MWh
Ib	20 < 500 MWh
Ic	500 < 2000 MWh
Id	2000 < 20.000 MWh
Ie	20.000 < 70.000 MWh
If	70.000 < 150.000 MWh

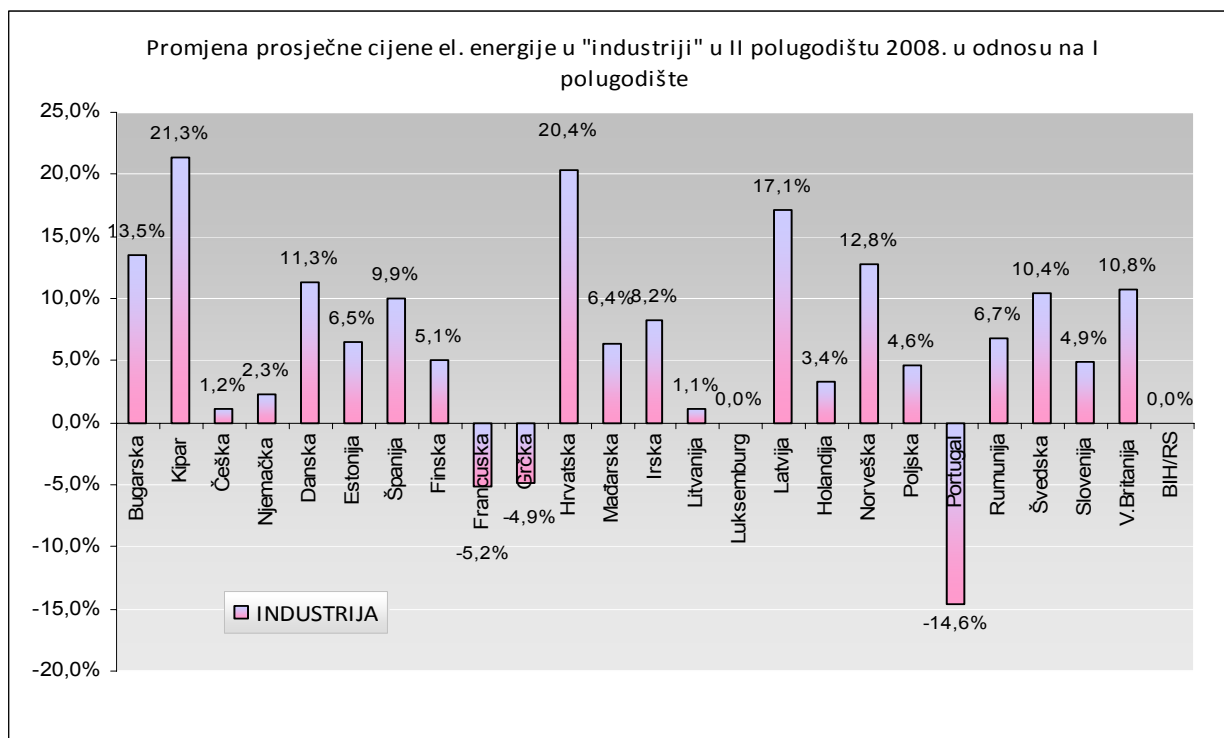
Period izvještavanja:

H1 - prvo polugodište tekuće godine (januar - jun)

H2 - drugo polugodište tekuće godine (jul - decembar)

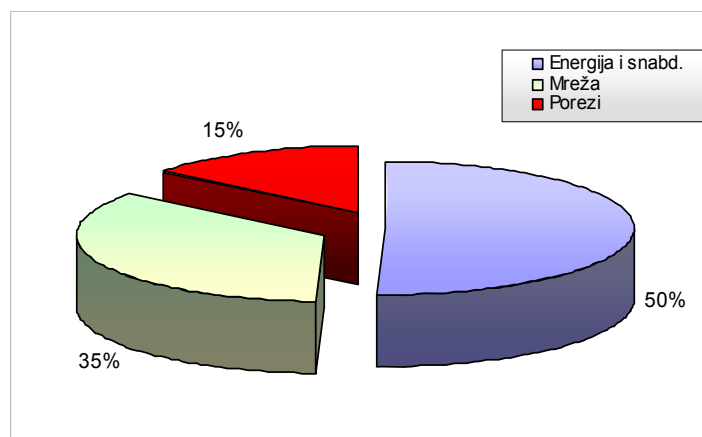
Na narednoj slici prikazana je promjena cijene za krajnje potrošače iz kategorije "industrija" u

drugom u odnosu na prvo polugodište 2008. godine za Ic grupu potrošača koji troše između 500 i 2000 MWh godišnje.

Slika 42 -Promjena prosječne cijene el. energije u "industriji" u drugom polugodištu 2008. u odnosu na prvo polugodište

Struktura cijene u Republici Srpskoj za karakterističnog potrošača u industriji koji je priključen na 10 kV naponski nivo prikazana je na narednoj slici.

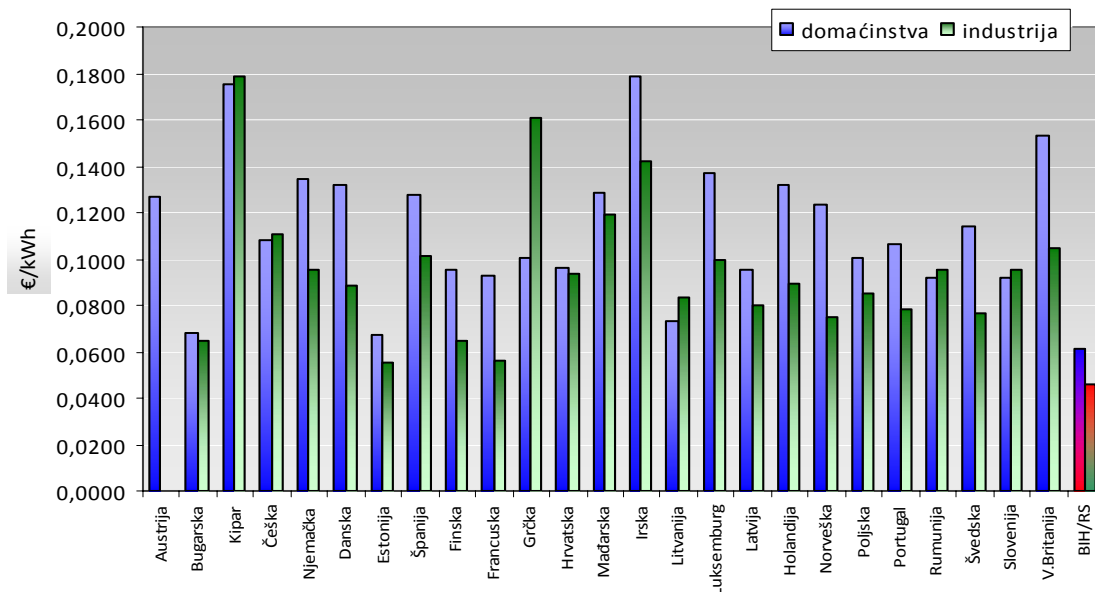

Slika 43 - Struktura prosječne cijene za industrijskog potrošača u RS

Na narednoj slici uporedno su prikazane cijene električne energije za drugo polugodište, bez poreza za potrošače u domaćinstvu (Dc) sa godišnjom potrošnjom između 2500 i 5000 kWh i potrošače u industriji (Ic) sa godišnjom potrošnjom između 500 i 2000 MWh.⁷

⁷ Ic: Izvor Eurostat (Cijena za industrijskog kupca u RS je prosječna ostvarena cijena za potrošače priključene na 10 kV naponski nivo)

Prosječne cijene električne energije u domaćinstvu i industriji za II polugodište 2008. godine

Slika 44 - Usporedni prikaz cijena za standardnog industrijskog potrošača (Ie) i standardnog potrošača u domaćinstvu (Dc)

5.6.2 Cijene električne energije u RS i okruženju - stara metodologija obrade podataka

U ovom dijelu izvještaja se daju podaci za 2008. godinu obrađeni po staroj metodologiji Eurostata koja se je bila u primjeni do 31. decembra 2007. godine. S obzirom da su podaci o cijenama električne energije zasnovani na novoj metodologiji obrade podataka, teško dostupni za većinu zemalja iz neposrednog okruženja, a kako su upravo ove zemlje, zbog svojih specifičnosti i činjenice da pripadaju Energetskoj Zajednici kao i BiH, za nas realniji pokazatelj, u ovom dijelu izvještaja je prezentovana analiza cijena za karakteristične potrošače u domaćinstvu i industriji po "staroj" metodologiji.

Domaćinstva - kategorija kupaca električne energije

Za staru metodologiju je karakteristično da definiše nekoliko grupa kupaca za kategoriju domaćinstva prikazanih u niže datoj tabeli.

Tabela 26 - Karakteristične grupe kupaca električne energije iz kategorije "domaćinstava"

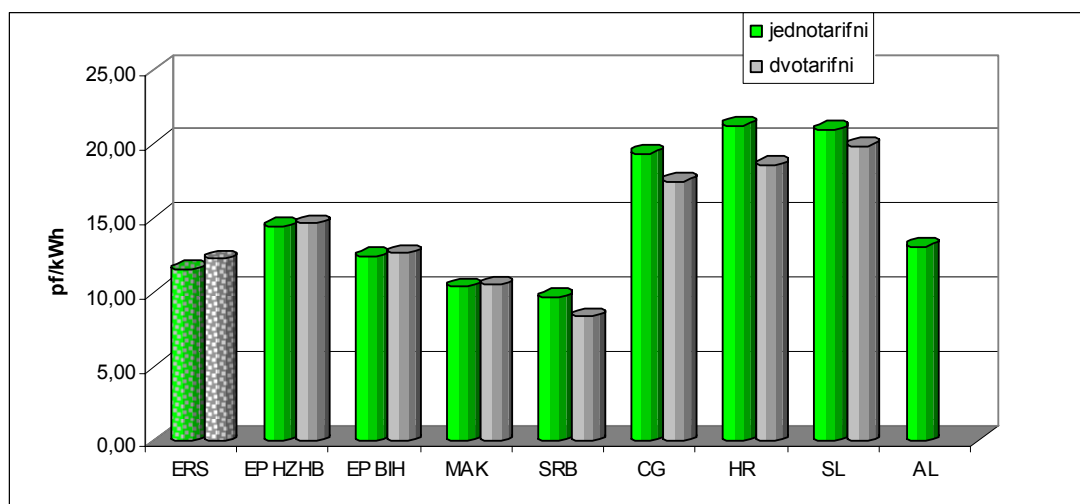
Standardan potrošač u domaćinstvu po staroj metodologiji Eurostata	Godišnja potrošnja	
	Ukupno	Od čega noću
Da	600 kWh	
Db	1200 kWh	
Dc	3500 kWh	1300 kWh
Dd	7500 kWh	2500 kWh
De	20000 kWh	15000 kWh

Usporedni podaci se uobičajno daju za domaćinstvo kategorije Dc za koju je karakteristična godišnja potrošnja od 3500 kWh, od čega 1300 kWh noću, uz pretpostavku podjednake potrošnje u višoj i nižoj sezoni.

Na narednoj slici dat je uporedni pregled prosječne cijene električne energije za karakterističnog kupca iz kategorije domaćinstva (Dc) u Republici Srpskoj i u zemljama iz okruženja. Za obračun prosječne cijene u Republici Srpskoj i u zemljama okruženja za standardnog potrošača električne energije korišćeni su tarifni stavovi za nekvalifikovane kupce električne energije iz kategorije "domaćinstva" koji su bili važeći na dan 1. decembar 2008. godine.

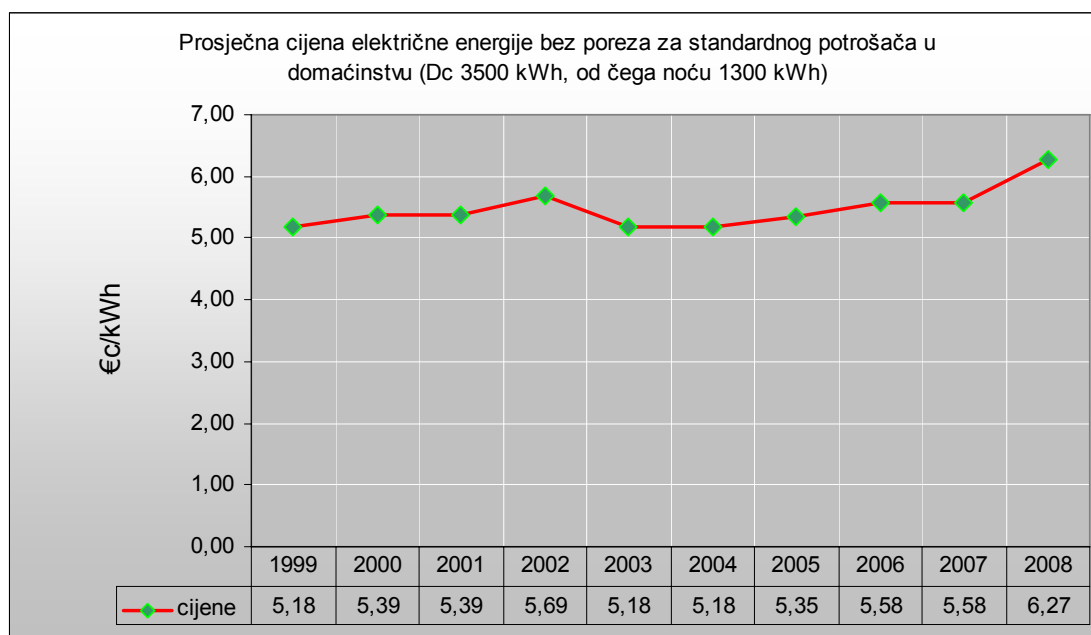
Tarifni stavovi za nekvalifikovane kupce električne energije iz kategorije "domaćinstva" - obračun prosječne cijene za standardnog potrošača po Eurostatu Dc 3500 (1300 noću). Zima - ljeto u odnosu 50:50										
Naziv kategorije	Naziv grupe	ERS	EP HZHB	EP BiH	MAK	SRB	CG	HR	SL	AL
domaćinstva	jednotarifni	11,54	14,43	12,43	10,36	9,68	19,36	21,21	20,93	13,07
	dvotarifni	12,27	14,64	12,63	10,51	8,37	17,45	18,54	19,85	

Tabela 27

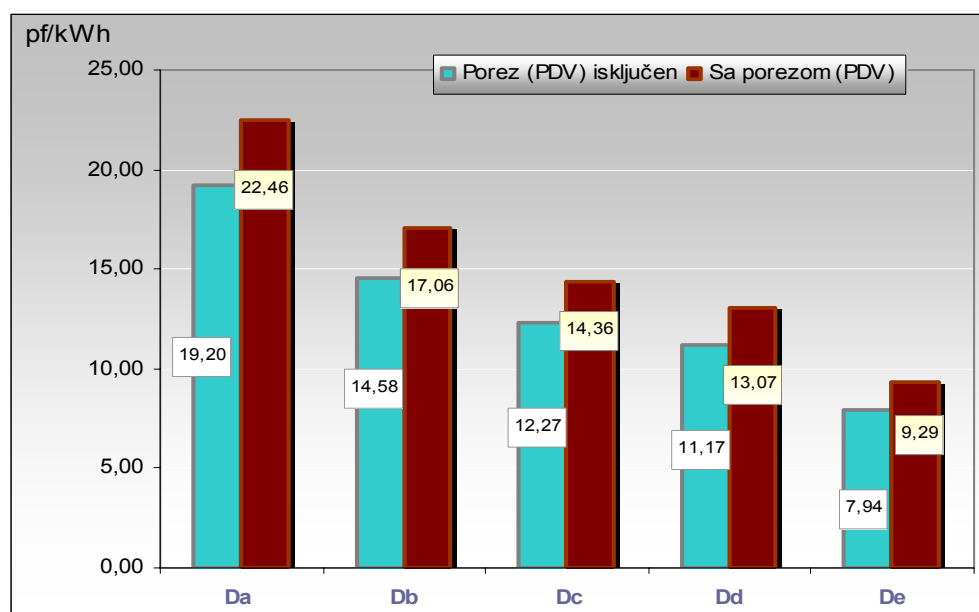
Slika 45 - Uporedni pregled prosječne cijene u pf/kWh za jednotarifno i dvotarifno mjerenje za standardnog potrošača Dc 3500 (1300 noću). Zima - ljeto u odnosu 50:50⁸

⁸ Za obračun prosječne cijene u zemljama okruženja za standardnog potrošača el. energije korišćeni tarifni stavovi za nekvalifikovane kupce električne energije iz kategorije "domaćinstva" koji su bili važeći na dan 01. decembar 2008. godine, a objavljeni na internet strani regulatora ili elektrodistributivnih preduzeća u posmatranim zemljama.

Slika 46 - Prosječna cijena el. energije u €c/kWh (porez je isključen) za standardnog potrošača u domaćinstvu (Dc) u periodu 1999 - 2008. godine

Na narednoj slici date su prosječne cijene sa i bez poreza (PDV 17%) za ostale standardne potrošače iz grupe domaćinstva na način kako ih grupiše Eurostat u zavisnosti od godišnje potrošnje.

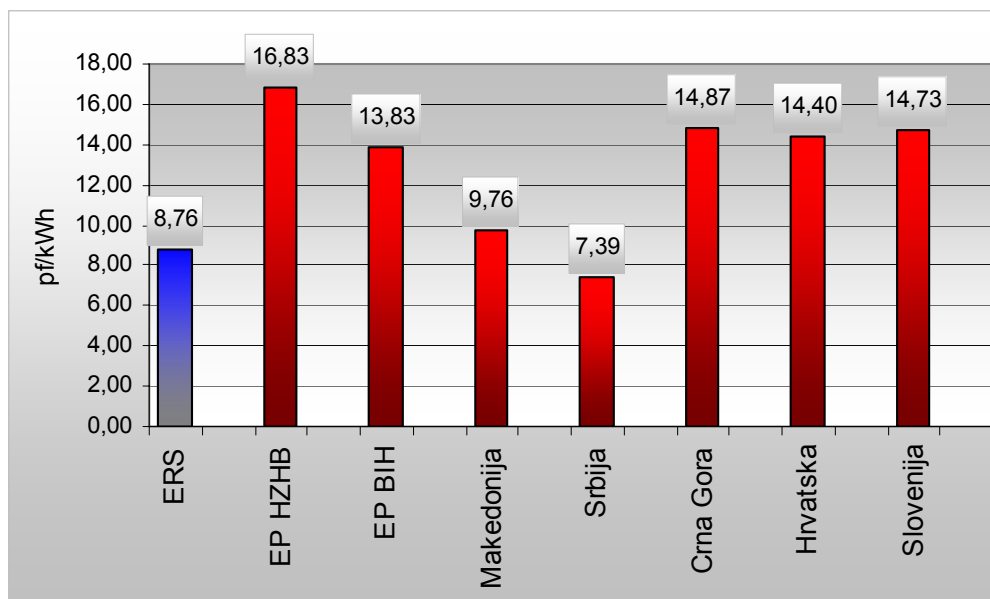

Slika 47 - Uporedni prikaz prosječnih cijena za domaćinstva sa i bez poreza za grupe potrošača po staroj metodologiji obrade podataka

Industrija - kategorija kupaca električne energije

Stara metodologija Eurostata definiše nekoliko karakterističnih kupaca za industrijske kupce. Uporedni podaci se uobičajno daju za industrijskog kupca kategorije Ie za koju je karakteristična godišnja potrošnja od 2000 MWh i maksimalna snaga 500 kW. Na narednoj

slici dat je uporedni pregled prosječnih cijena za potrošača u industriji u BiH i u zemljama iz okruženja. Cijene su rađene na bazi važećih tarifnih stavova na dan 1. juni 2008. godine za potrošače na 10 kV naponskom nivou.

Slika 48 - Cijena električne energije za industrijskog kupca u pf/kWh

5.7 Priuštivost električne energije kupcima iz kategorije "domaćinstva"

"ENERGETSKO SIROMAŠTVO" ("*fuel poverty*") - priuštivost energije krajnjim kupcima

Evropske zemlje koriste izraz "energetsko siromaštvo" za ocjenjivanje i poređenje priuštivosti električne energije krajnjim kupcima iz

kategorije domaćinstva.

Prag energetskog siromaštva određuje svaka zemlja na osnovu vlastitih kriterijuma koji zavise od prosječnih cijena različitih vidova energenata za domaćinstvo, raspoloživosti različitih vrsta energenata za korišćenje u domaćinstvu, te nacionalnog dohotka po stanovniku, minimalnih i prosječnih primanja domaćinstava.

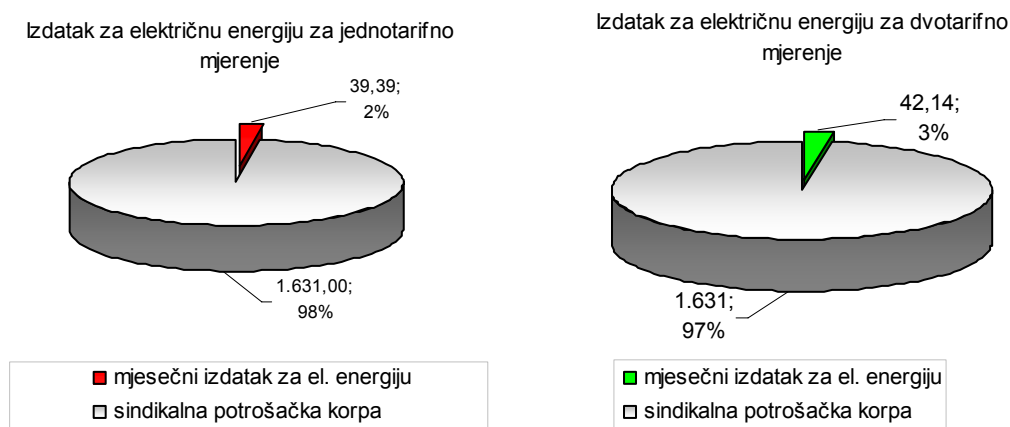
U nekom evropskim zemljama se domaćinstvo kategoriše kao energetski siromašno ako je mjesečni račun za potrošnju električne energije i gasa u domaćinstvu veći od 10% ukupnih mjesečnih primanja domaćinstva.

RERS je za svoje analize koristio uporedni pregled odnosa računa za električnu energiju i "sindikalne potrošačke korpe" koju objavljuje Savez sindikata RS i koja predstavlja vrijednost dobara i usluga potrebnih za održavanje nivoa životnog standarda.

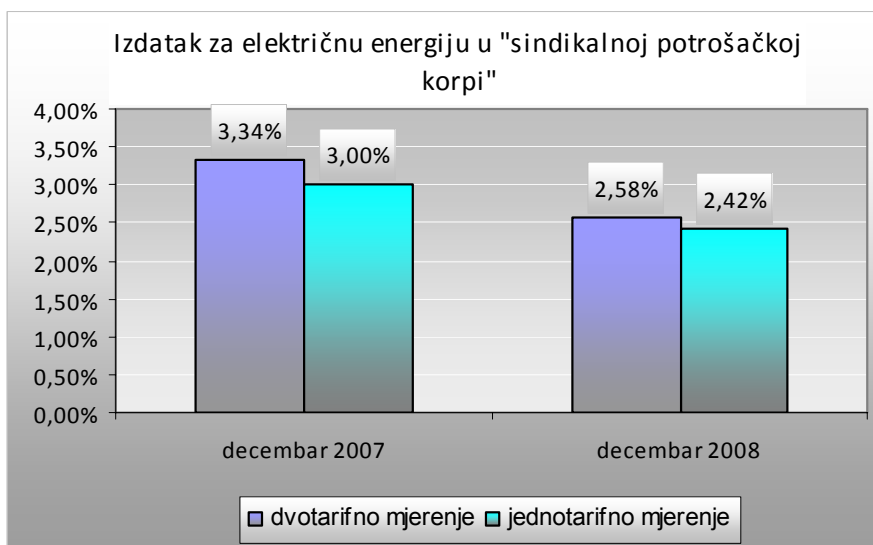
Izdaci za električnu energiju za krajnjeg kupca u kategoriji domaćinstva u 2008. godini u odnosu na 2007. godinu su se povećali, jer je u tom periodu došlo do povećanja cijena električne energije, koje je iznosilo u prosjeku oko 12% za domaćinstva. "Sindikalna potrošačka korpa" u decembru 2007. godine koštala je 1.149,57 KM, a u decembru 2008. godine 1.631,00 KM (više za 42%). U ukupnom nominalnom povećanju vrijednosti potrošačke korpe od 481 KM povećanje cijene električne energije za 3,7 KM u mjesečnom

računu za posmatrano domaćinstvo čini 0,8%. (standardni kupac iz kategorije domaćinstva - kupac koji troši 3500 kWh električne energije godišnje).⁹

Slika 49 – Učešće troškova električne energije u potrošačkoj korpi za standardnog kupca u 2008. godini

Učešće troškova električne energije (uključujući porez na dodatu vrijednost) u "sindikalnoj potrošačkoj korpi" u 2008. godini je iznosilo 2,42% za jednotarifnog kupca iz kategorije domaćinstva, a 2,58% za dvotarifnog kupca, a što je grafički predstavljeno na sljedećoj slici.

Slika 50 - Učešće troškova električne energije u "sindikalnoj potrošačkoj korpi" u 2007. i 2008.

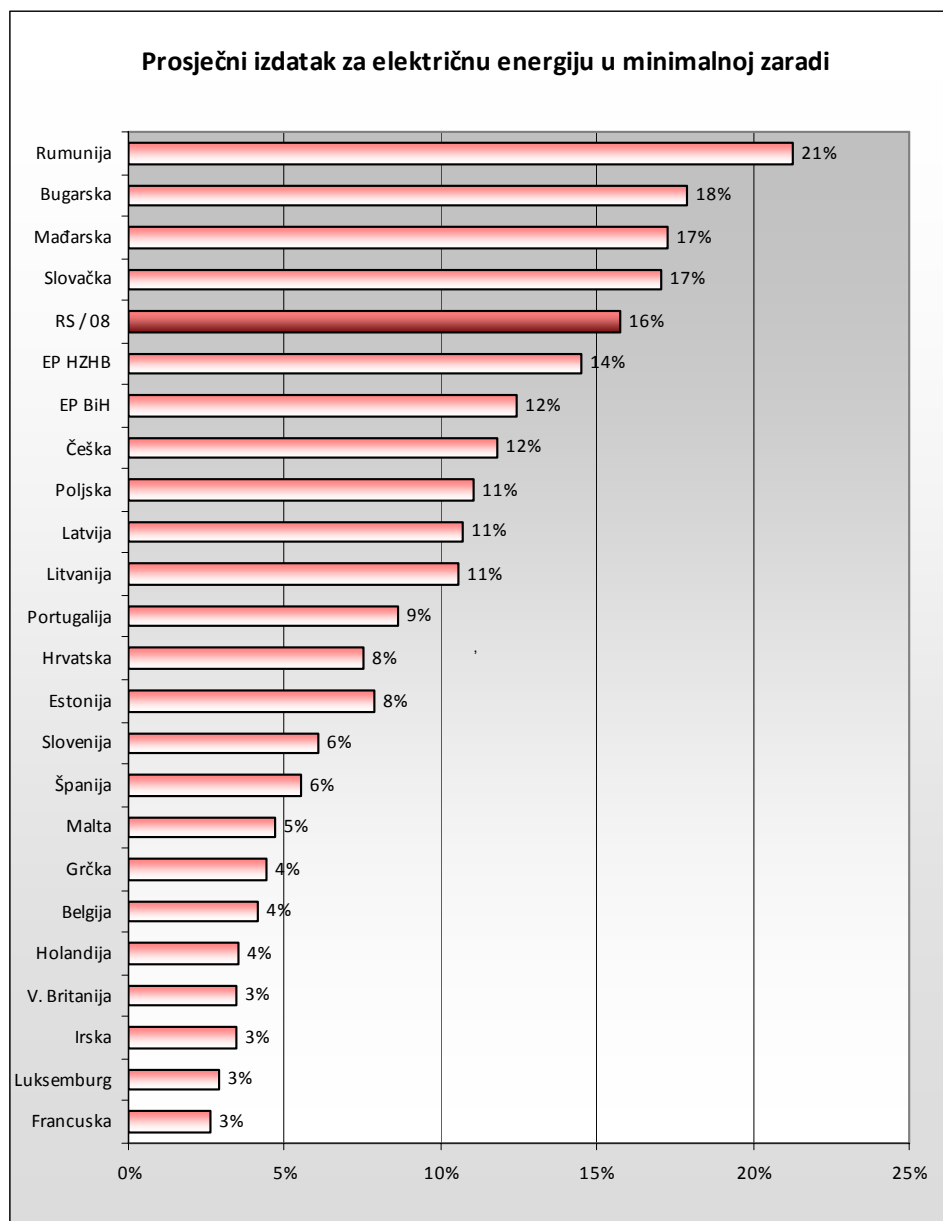
Drugi karakterističan podatak je učešće izdatka za električnu energiju, za obim potrošnje standardnog kupca (Dc) iz kategorije domaćinstva, sa uračunatim porezom na dodatu vrijednost, u minimalnoj zagarantovanoj mjesečnoj plati.¹⁰

⁹ Po metodologiji koju primjenjuje EUROSTAT, krajnji kupci iz kategorije domaćinstva se klasifikuju u 5 grupa standardnih kupaca, a standardni kupac iz grupe "Dc" je krajnji kupac koji troši godišnje 3500 kWh električne energije, od čega 1300 kWh noću, odnosno u vrijeme primjene manje dnevne tarife.

¹⁰ Minimalna zarada: Izvor Eurostat

Na osnovu tarifnih stavova za snabdijevanje tarifnih kupaca za 2008. godinu i određene minimalne plate, učešće izdatka za električnu energiju u minimalnoj zaradi u 2008. godini iznosi 16%.

U poređenju sa drugim zemljama u Evropi, ovo učešće je relativno visoko, ali pri tom treba imati u vidu da najniža zagarantovana zarada zaposlenog nije izvorno statistički podatak, nego se taj iznos određuje u skladu sa ekonomskom i socijalnom politikom države.

Slika 51 - Uporedni pregled učešća izdatka za električnu energiju u minimalnoj zaradi

5.8 Tržište prirodnog gasa

U sektoru prirodnog gasa u Republici Srpskoj učestvuju sljedeći energetske subjekti sa navedenim djelatnostima:

"GAS PROMET" A.D, Pale – transport i operator transportnog sistema prirodnog gasa,

"SARAJEVO-GAS" A.D, Istočno Sarajevo - transport, distribucija i snabdijevanje prirodnim gasom,

A.D. "ZVORNIK-STAN", Zvornik – distribucija i snabdijevanje prirodnim gasom.

Trenutno na tržištu prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini postoji jedan uvoznik gasa i to "Energoinvest" iz Sarajeva koji je potpisnik dugogodišnjeg ugovora o uvozu gasa sa ruskim "Gaspromom". Snabdjevač gasom najvećeg potrošača gasa u Republici Srpskoj Fabrike glinice "Birač" iz Zvornika čija je godišnja potrošnja približno 215 miliona m³, u slučaju da koristi prirodni gas u punom kapacitetu, što je oko 40% ukupne potrošnje prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini, je "BH gas" iz Sarajeva.

Procjena godišnje potrošnje gasa u Republici Srpskoj je približno 220 miliona m³.

Pravilnikom o tarifnoj metodologiji u sistemu transporta, distribucije, skladištenja i snabdijevanja prirodnim gasom je utvrđeno da se snabdijevanje tarifnih kupaca prirodnim gasom odnosi samo na kategoriju potrošnje domaćinstva, a što proističe iz Zakona o gasu i Ugovora o osnivanju Energetske zajednice Jugoistočne Evrope po kome svi krajnji kupci prirodnog gasa osim kupaca iz kategorije domaćinstva treba da imaju pravo da se snabdijevaju kao kvalifikovani kupci počevši od 01.01.2008. godine. Dakle, u skladu sa ovim Pravilnikom u 2009. godini će biti sproveden tarifni postupak kojim će biti utvrđeni tarifni stavovi za snabdijevanje tarifnih kupaca - domaćinstava prirodnim gasom, dok za ostale kategorije kupaca neće biti propisani tarifni stavovi, tj. oni će se snabdijevati kao kvalifikovani kupci. Istovremeno će biti određeni i tarifni stavovi za korišćenje mreže prirodnog gasa, a takođe izdate i dozvole za obavljanje djelatnosti u skladu sa Pravilnikom o izdavanju dozvola, što sve zajedno treba da stvori početne pretpostavke za funkcionisanje tržišta prirodnog gasa u Republici Srpskoj.

5.9 Informacija o cijenama prirodnog gasa

5.9.1 Cijene prirodnog gasa u Republici Srpskoj

Postupak utvrđivanja cijene prirodnog gasa u Republici Srpskoj koji je bio na snazi u 2008. godini sastojao se u tome da su lokalne zajednice odobravale cijene prirodnog gasa utvrđene od strane preduzeća iz gasnog sektora. U decembru 2008. godine RERS je utvrdio metodologiju za izračunavanje cijena u energetske djelatnostima iz sektora gasa i njena primjena će uslijediti u 2009. godini.

U niže datoj tabeli prezentovane se cijene prirodnog gasa u RS važeće od dana 1. novembra 2008. godine. Distributeri gasa u RS dostavili su RERS-u cijene izražene u KM/Sm³ koje predstavljaju poskupljenje u odnosu na prethodni period od 35% za domaćinstva i 21,9% za komercijalne potrošače. U obrazloženju odluke o poskupljenju, preduzeće "SARAJEVO-GAS" a.d, navodi se da je došlo do promjene nabavne cijene prirodnog gasa na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH o povećanju cijene prirodnog gasa sa 0,61 KM na 0,80 KM za 1 Sm³.

Cijene prirodnog gasa koje su date u tabeli izražene su u tri jedinice mjere Sm³, GJ i kWh, kako bi se omogućilo poređenje sa cijenama u regionu i zemljama EU-a.

Cijene gasa u RS bez PDV-a (15°C; 1,01325 bara; donja kalorična vrijednost 34.075,60 kJ/Sm ³)	"SARAJEVO-GAS" a.d.			"ZVORNIK -STAN" a.d.		
Kategorija potrošnje	KM/Sm ³	KM/GJ	KM/kWh	KM/Sm ³	KM/GJ	KM/kWh
Domaćinstva	0,900	26,41	0,0951	0,991	29,096	0,1047
Komercijalni potrošači	1,000	29,35	0,1056	0,991	29,096	0,1047

Tabela 28 - Cijene gasa u RS, na dan 1. decembar 2008. godine

U niže navedenoj tabeli, na primjeru cijene prirodnog gasa preduzeća "SARAJEVO-GAS" a.d, data je struktura troškova cijene prirodnog gasa za krajnjeg kupca iz kategorije domaćinstva i komercijalne potrošnje koje su stupile na snagu 1. novembra 2008. godine. Na računu za krajnjeg kupca prirodnog gasa obračunava se "mjerno mjesto" u iznosu od 3,0 KM mjesečno.

Struktura cijene gasa za krajnjeg kupca "SARAJEVO-GAS"-a a.d	Domaćinstva	Komercijalna potrošnja
	KM/Sm ³	KM/Sm ³
Nabavna cijena od "BH GAS"	0,80	0,80
Transportne usluge	0,03	0,03
Nabavna cijena	0,83	0,83
Trošak distribucije i snabdijevanja	0,07	0,17
Cijena gasa	0,90	1,00
Cijena gasa sa PDV-om	1,053	1,17

Tabela 29 - Struktura cijene prirodnog gasa za krajnjeg kupca

5.9.2 Poređenje cijena prirodnog gasa

Pravni osnov za prikupljanje i obradu statističkih podataka na bazi cijena električne energije definisan je Direktivom 90/377/EEC od 29. juna 1990. godine. Evropska komisija je usvojila jedinstvenu metodologiju statističke obrade podataka iz oblasti proizvodnje, potrošnje i cijena gasa. Zbog liberalizacije tržišta gasa, tada ustanovljena metodologija prikupljanja podataka o cijenama gasa je zastarjela, te je u junu 2007. godine ustanovljena nova metodologija. Suština promjene je da:

- Cijene se objavljuju u nacionalnoj valuti.
- Cijene treba da predstavljaju prosjek za 6 mjeseci.
- Tipičan standardni potrošač je zamijenjen potrošačem u "bandu".

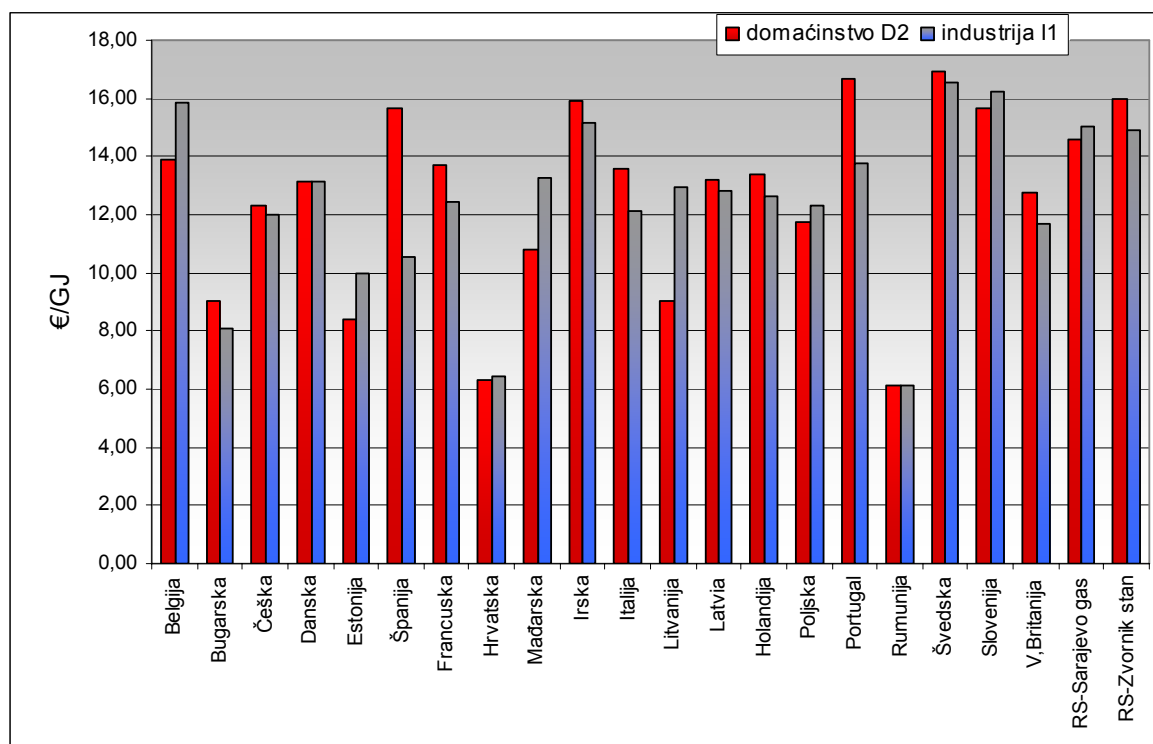
Statistička obrada prosječnih cijena gasa u skladu sa ovom metodologijom radi se za dvije osnovne kategorije potrošača i to za domaćinstva i industriju. Unutar ove dvije grupe potrošači su grupisani u nekoliko karakterističnih grupa u zavisnosti od godišnje potrošnje i maksimalne snage.

Tabela 30 - Karakteristične grupe kupaca prirodnog gasa

Godišnja potrošnja gasa (GJ)					
Industrijski krajnji korisnici			Domaćinstva -krajnji korisnici		
Grupa	najniža	najviša	Grupa	najniža	najviša
Band I ₁		<1.000	Band D ₁		<20
Band I ₂	1.000	<10.000	Band D ₂	20	<200
Band I ₃	10.000	<100.000	Band D ₃	>200	
Band I ₄	100.000	<1.000.000			
Band I ₅	1.000.000	<4.000.000			

Na slici koja slijedi dat je uporedni pregled prosječnih cijena gasa u nekim evropskim zemljama za krajnjeg potrošača iz kategorije "domaćinstva" čija je godišnja potrošnja između 20 i 200 GJ i za krajnjeg potrošača iz kategorije "industrijski potrošač" čija je godišnja potrošnja između 10.000 i 100.000 GJ. Cijene su bez poreza i odnose se na drugo polugodište 2008. godine.¹¹

Cijene za krajnje kupce "Sarajevo-Gas"-a i "Zvornik Stan"-a u Republici Srpskoj, koje su poređenja radi uvrštene u tabelu, obračunate su na bazi važećih tarifnih stavova za prirodni gas i mjerno mjesto na dan 1. novembar 2008. godine, bez poreza. Obračun prosječne cijene odnosi se na potrošača u "domaćinstvu" koji godišnje potroši 500 Sm³ i potrošača iz kategorije "komercijalna potrošnja" koji godišnje potroši 12.284 Sm³ gasa.

Slika 52 - Prosječne cijene gasa za drugo polugodište 2008. godine - kupci iz kategorije "D₂-domaćinstva" i "I₁-industrija"

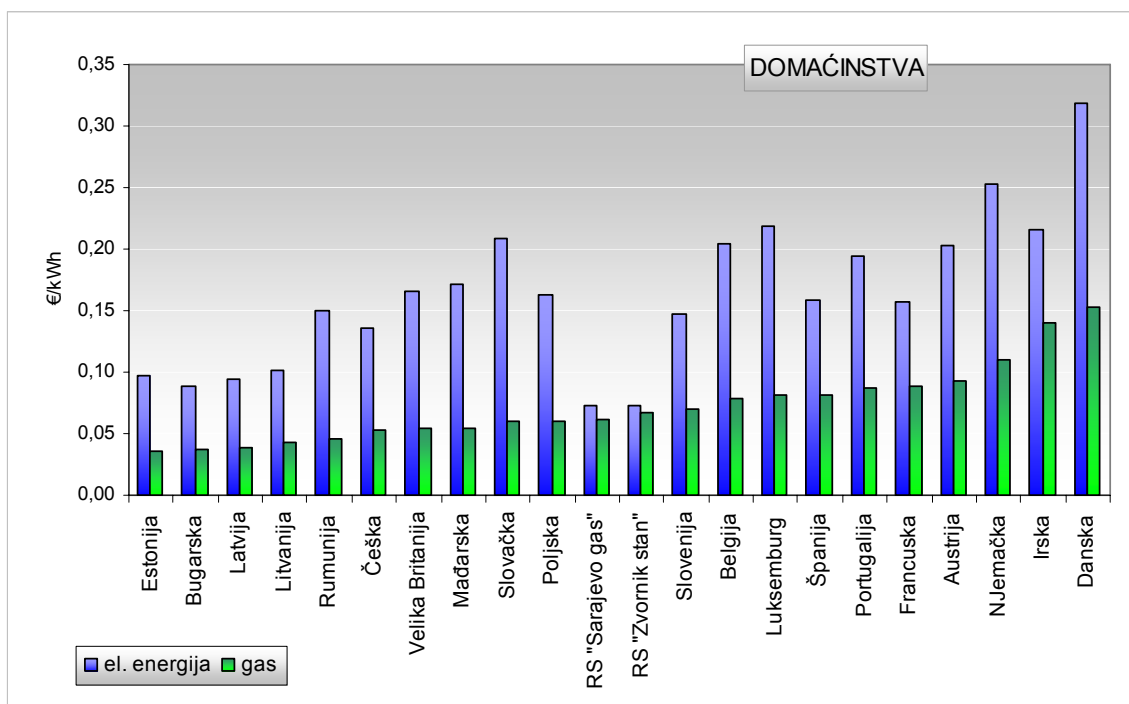
¹¹ Izvor: Eurostat

5.9.3 Električna energija i prirodni gas - cijene uporedni prikaz

Ovo poglavlje daje uporedni prikaz prosječnih cijena u €/kWh za električnu energiju i gas u "domaćinstvu" i "industriji". Grupe standardnih kupaca električne energije i prirodnog gasa definisane su po metodologiji Eurostata. Cijene su obračunate sa pripadajućim porezima na dan 1. juni 2008. godine za zemlje EU, a za Republiku Srpsku na dan 1. novembar 2008. godine.¹²

Poređenje je urađeno za karakterističnog kupca električne energije iz kategorije "domaćinstva" i karakterističnog kupca prirodnog gasa iz kategorije "domaćinstva", odnosno za karakterističnog kupca električne energije iz "industrije" i karakterističnog kupca prirodnog gasa iz "industrije", a što je prikazano na narednim slikama.

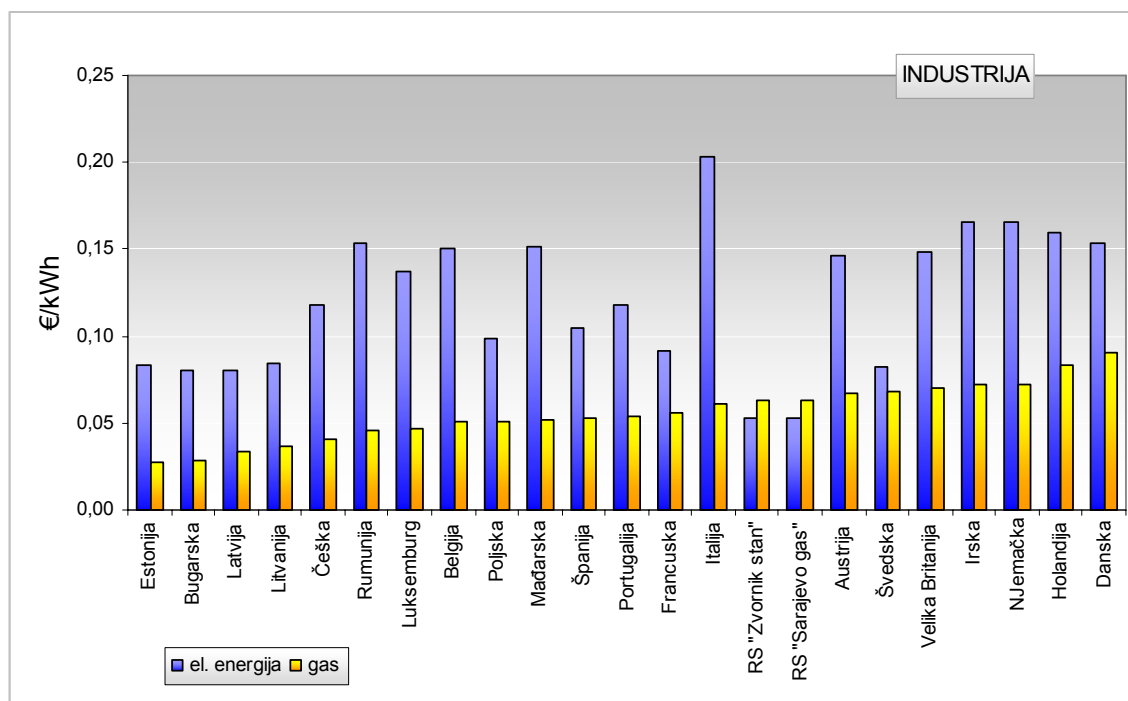
DOMAĆINSTVA	
Električna energija	Gas
Potrošnja: 3500 kWh/god. (30% noću)	Potrošnja: 500 m ³ /god

Slika 53 - Uporedni prikaz prosječnih cijena u €/kWh za električnu energiju i gas za karakteristično "domaćinstvo"

¹² Izvor: Europe's Energy Portal /www.energy.eu/

INDUSTRIJA	
Električna energija	Gas
Potrošnja: 2000 MWh/godišnje (maks. 500 kW, godišnje opterećenje: 4000 h)	Potrošnja: 418.6 GJ/godišnje ≈ 116 MWh ≈ 11000 m ³

Slika 54 - Uporedni prikaz prosječnih cijena u €/kWh za električnu energiju i gas za karakterističnog kupca u "industriji"